శ్రీ గీతాభక్తిసార సంగ్రహము

శ్రీకృష్ణపరమగురుభ్యోనమః.

శ్రీ వెలుగోటి

సర్వజ్ఞకుమారేచేంద్రభూపాల

విరచితంబైన

శ్రీగీతార్థసారసంగ్రహము

అనుతత్వగ్రంథము

తత్కృత

సారాంశపంచక

గ్రంథముతోఁడ

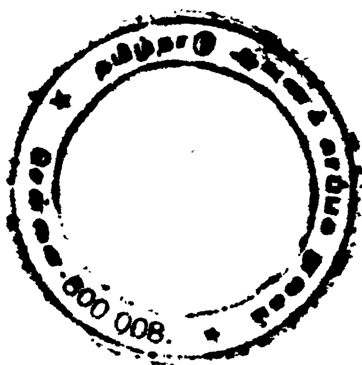
ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షర

శాలయందు

ముద్రింపఁబడెను.

చెన్నపురి.

౧౮౮౬ సం॥

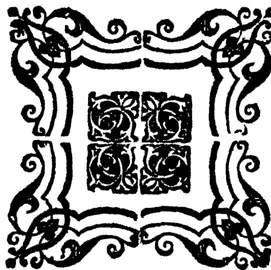

600 008.

శ్రీ

శ్రీకృష్ణోజయతి.

శ్రీగీతార్థసారసంగ్రహ విషయానుక్రమసూచిక.

శ్రీరాధాకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ కృష్ణో జయతి.

శ్రీ రాధాకృష్ణాయనమః.

శ్రీ గోపీజనవల్లభాయనమః.

శ్రీ గీతార్థ సారసంగ్రహము.

ఉపోద్ఘాతము.

వసుధలో యోగ్యములైన విద్యలనేకములుగలవు. వాటినన్నిటిని సాధించుటకు నెంత బుద్ధిమంతునకైనను శక్యముగాదు.

ముఖ్యమైనవిద్యలు.

అయితే, యీవిద్యలలో ముఖ్యముగ, సద్వారకముగా నైహికాముష్మిక పురుషార్థ సాధనములైన విద్యలు రెండుగలవవి యెవ్వియనిన, నైహికఫలములలో స్త్రీపురుషులకు బ్రహ్మానందలేశసన్నిభమై భగవల్లీలా రూప ప్రపంచమునకు వృద్ధికరమైన రతివిద్యయు, నాముష్మిక ఫలములలో ముఖ్యమైన మోక్షమునుగలుగజేసెడి సర్వవిద్యాసారమయిన యధ్యాత్మ విద్యయు, నీరెండుగా నున్నవి. ధర్మార్థకామమోక్ష రూప చతుర్విధ పురుషార్థములలో సుఖరూపములయిన కామమోక్షరూప పురుషార్థములకు అర్థ ధర్మములు సాధనములయినవి. మరియు నెంతద్రవ్యవంతులకైన, నెంత బుద్ధిమంతులకైన, నెంతశక్తిమంతులకైనను నితరవిద్యలవలె, సద్వారకములుగ గాకుండ సాక్షాత్తుగానే సాధించదగినవియునైనవి గావున సర్వజనులకు నత్యం

శ్రీ గీతార్థ సార సంగ్రహము.

గ్రంథకర్త ప్రయాస.

తాపేక్షితములై యున్నవి కావున, వెలుగోటి బంగారే చేంద్ర పుత్రుం డును. శ్రీకృష్ణదాసుండును సర్వజ్ఞ కుమార యాచేంద్రాభిధానుండును నగునేను. ఈవిద్యలను ప్రతిపాదించునట్టి యనేకగ్రంథములను జూచి చక్కగ పెద్దల వలన బోధ పరచుకొని బహుదినములు పరిశీలించి మొదలశృంగార రహస్యములను మా యాస్థాన కవీశ్వరులయిన గోపి నాథం వెంకయ్యశాస్త్రుల వారికి చక్కగ దెలియజేసి వారి వలన శృంగార రస ప్రధానమైన బ్రహ్మానంద శతకమును. సీసపద్యములుగ జెప్పించినార మాపద్యములలో నుండెడిభావ మిప్పటి జనులకుచక్కగ బోధపరుచుకొనునట్టి యోగ్యత లేకపోయినందున. నధ్యాత్మవిషయ మైన యీ గీతార్థసార సంగ్రహ మనెడు గ్రంథమును పద్యరూప ముగ జేయించక. నందరికి దెలియుటకు నింగిలీషు గ్రంథము రీతిగ వచన కావ్యంబుగ తెనుగు మాటలతో రచించు చున్నాడను.

త్రిమతస్థదోషములు.

వైదికమతములని పేరుగల యద్వైత విశిష్టాద్వైత ద్వైతమత ములుగలవారు. చిదచిదీశ్వరు లనాదులని యొప్పుచున్నారు, గనుక, నాదిలేని వాటి కంతము గలుగదు. గావున నెప్పుడు నిమ్మూటికి నిత్య భేదమునే యీత్రిమతస్థులు నొప్పవలసి యుంటున్నది.

అయితే, యద్వైతులు మోక్షమందు భ్రాంతి కల్పిత మగు న యుపాధినాశమై జీవేశ్వరుల కైక్యముగలుగుచున్నదనిమాత్రము చెప్పు చున్నారు. ఉపాధులుభ్రాంతికల్పితము లయినను, తద్భ్రాంతికైన నాది లేనియెడల నదియును నిత్యమే యగుచున్నది, గనుక దానికి యంత మెక్కడిది. ఇందువలననద్వైతమనెడి మాటమాత్రము శేషించుచున్న యది. విశిష్టాద్వైతులుచిదచిత్తు లపృథక్సిద్ధవిశేషణములనియు, తద్విశి

ష్టుడు బ్రహ్మమనియు జెప్పుటయే గాని, మోక్షమునందును చిదచిదీశ్వరులు వేరు వేరుగానే యుంటున్నారని చెప్పుటవలన వీరలకును విశిష్టాద్వైతమనెడి మాటమాత్రము శేషించుచున్నయది. ద్వైతమతస్థులు మాత్రమెప్పుడును చిదచిదీశ్వరులకు భేదమునే చెప్పుటవలన యుక్తిచేత నీశ్వరానవస్థ గలుగుచున్నయది.

అయితే, భిన్నము లయిన చిదచిత్తుల కీశ్వరుం డొకడేయని చెప్పుటకు శాస్త్రంబే ప్రమాణ మనిన యెడల యుక్తినేగోరు పరమతస్థులీమాట కొప్పుకొనరింతియే గాక, ప్రత్యక్షములో భేదరూపముగాగనుపడెడు ప్రపంచమును మరల శాస్త్రములో భేదమని చెప్పుటకు కారణమేమి. తల్లి బిడ్డనికైనను, దెలియని యర్థమునే దెలుపుగాని, తెలుసుకొనినయర్థమును మరలనేల దెలుపును. గనుక భేదముగ దెలియవచ్చు నీప్రపంచమంతయు నభేదమనియే శాస్త్రమునకు భావముగాని యెప్పుడును భేదమని భావముగాదు.

మతములయందలి పరస్పర విరోధములు.

ఇదియునుంగాక, యనేక మతస్థులనేక విధంబులుగ జెప్పుచున్నారవి యెట్లంటేని. బ్రహ్మము గలదనియు, లేదనియు, సగుణమనియు, నిర్గుణమనియు, సవికారమనియు, నిర్వికారమనియు, జీవేశ్వరులకు భేదమనియు, నభేద మనియు, చిదచిదీశ్వరులకు భేద మనియు, నభేదమనియు, జీవుడుపాధ్యవచ్ఛిన్నమయిన బ్రహ్మలేశమనియు, నుపాధిప్రతిబింబ మనియు, జీవుడు స్వతంత్ర కర్త యనియు, పర తంత్ర కర్తయనియు, జీవునకు జన్మాంతరము గలదనియు లేదనియు, జీవునకు గలిగెడి సుఖదుఃఖములను పూర్వజన్మకర్మాధీనముగ నీశ్వరుడిచ్చుచున్నాడనియు, నీశ్వరుండే స్వతంత్రముగా నిచ్చు చున్నాడనియు, జీవుని కర్మమే సుఖదుఃఖముల నిచ్చుచున్నదనియు, వానివాని జాతక ప్రకా

రము నవగ్రహములు తమతమ దశలయందాయా ఫలముల నిచ్చుచున్న వనియు, జగంబుసత్యమనియు, మిథ్యయనియు, క్షణికమనియు, విగ్రహారాధనము జేయవచ్చుననియు, జేయగూడదనియు, జగంబునకు బ్రహ్మ కారణమనియు, విష్ణువుకారణమనియు నీశ్వరుడుకారణమనియు, శక్తి కారణమనియు, సూర్యుడుకారణమనియు, నగ్నికారణమనియు, వినాయకుడు కారణమనియు, కర్మము కారణమనియు, పరమాణువులు కారణమనియు, ఖుదాకారణమనియు, యెహూవా కారణమనియు, మోక్షోపాయములనేక విధములనియు, మోక్షంబు లనేకవిధంబులుగ గలుగుచున్నవనియు, నివిమొదలయిన యంశములలో గొన్ని తర్కహతములైనా అన్యోన్యమతస్థులభ్యాసముచేత మరిగినందున ననేక విధంబుల పరస్పరవిరుద్ధములుగ జెప్పుచున్నారు. ఇందుకుదృష్టాంతము. ఏప్రయోజనము లేని దుర్గంధమయిననస్యమునభ్యసించినవాడెప్పుడును, పడిసెపుబాధనైన ననుభవించుచువిడువజాలక నీచులనైన యాచించుచుదాన్ని శ్లాఘించుచున్నట్లు. చెప్పుదురు. ఇంతయేగాక, యనేకదేశములలో ననేకభాష లనేకమతములనేకాచారము లనేక ధర్మములు పరస్పర విరుద్ధములుగ నున్నవి.

అయితే, యవితప్పనుటకు నన్ని మతములలోనును గొందరు మహిమగలవారైయున్నారు. గావున కేవలము తప్పనగూడదు.

✻ గ్రంథోత్పత్తినిమిత్తము. ✻

గనుక నిటువంటి యనేకవిరోధ పరిహార పూర్వకముగ తత్వనిర్ణయముజేసి భగవంతునిచేత గీతాశాస్త్రము జెప్పబడినందున నందలి తత్వములువాటి కవిరుద్ధములయిన యితర తత్వశాస్త్రములలోనుండెడి యంశములు, ఈశ్వరప్రేరణచేత నాబుద్ధికి గోచరించిన ప్రకారమిందులో వివరింపబడుచున్నయవి.

కారణమైనబ్రహ్మస్వరూపనిరూపణము.

సత్యజ్ఞానానంద స్వరూప మయినది నిర్గుణ బ్రహ్మమని యుపనిషత్తుల యందును యితిహాసపురాణములయందును జెప్పబడియున్నది. నిరాలంబోపనిషత్తులో బ్రహ్మ మెద్దియనెడు ప్రశ్న మునకు సమాధానములో మహదహంకార పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశాత్మకమయిన బృహద్రూపమైన యండకోశము చేత, కర్మజ్ఞానములకు ప్రయోజనమగుటచేత, ప్రకాశించుచున్నట్టిదియు, నద్వితీయమైనట్టిదియు, సకలోపాధివినిర్ముక్తమైనట్టిదియు, సర్వశక్త్యుపబృంహితమయినదియు, ననాద్యంతమయినదియు, శుద్ధము, శివము, శాంతము, నిర్గుణమిత్యాదుల చేత జెప్పదగినదియును నిర్వాచ్యమయినదియు నైన చైతన్యమే, బ్రహ్మమని జెప్పబడియున్నది. ఇందులో సర్వశక్త్యుప బృంహితమనుటకు గుణరూపములయిన సర్వశక్తులతోగూడినదని యర్థము జెప్పినయెడల నందుకు పూర్వోత్తరముల యందున్న సకలోపాధివినిర్ముక్తం, నిర్గుణమిత్యాది విశేషణములకు విరోధము వచ్చును గనుక, సర్వశక్తే స్వరూపమని యర్థము జెప్పవలయునదిగావున నిచ్చోట, నిర్గుణబ్రహ్మమునకు సర్వశక్తి స్వరూపము జెప్పబడినది. సర్వశక్తులును సత్యజ్ఞానానందములయందంతర్భూతములైనవి గావుననితరోపనిషత్తులు మొదలయినవాటిలో ప్రత్యేకముగ సర్వశక్తిస్వరూపమని చెప్పబడలే దెట్లంటేని. సత్యమనగ త్రికాలముల యందు నుండుట, జ్ఞాన మనగ త్రికాలములయం దఖండముగనుండునట్టి జ్ఞానము గావున భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలములలో తనచేతనభిన్ననిమిత్తోపాదాన కారణరీతిగ జేయబడెడు సృష్టి స్థితి ప్రళయంబులు, నందుల క్రమంబులును, జీవులకు ప్రారబ్ధ ప్రకారము సిద్ధముగ జరగబొయ్యెడియంశంబులును, వీటిలోనెద్ది దెలియకపోయిన నఖండజ్ఞానమునకు సంకోచమువచ్చునుగనుక, త్రికాలములయందునసంకుచితజ్ఞానస్వరూపమని తాత్పర్యము.. అందువలనజ్ఞానశక్తియునిందులో నంతర్భూతము.

అయితే, అట్టి ప్రారబ్ధారంభకములయిన జీవుల కర్మములు దేవునికి ముందుగ దెలియవాయనియంటేని. దేవుడువిధిశాస్త్రములను గల్పించి జీవులకు కొంత స్వాతంత్ర్యము నిచ్చినందునవారు స్వేచ్ఛతో జేయబోయెడునిశ్చితములైనకర్మములుముందుగ దెలియుటకుయుక్తి గనుపడలేదు. అట్టికర్మములను ముందుగ తెలుసుకొని యుండెనేని యవియపూర్వమే నిర్ణీతములై యుండవలయుగావున విధి శాస్త్రములకుప్రయోజనము లేదు. ఆనందమనగ్రది కాలములయం దఖండముగ నుండెడినిరవధికసుఖముగావునతనయిచ్ఛానుసారముగ నేపదార్థమును సృజించ లేకపోయినను యశక్తిద్వారా నిరవధికానందమునకు సంకోచముగలుగును గనుక నిచ్ఛాక్రియా శక్తులిందులో నంతర్భూతములు. ఇతర సర్వ శక్తులును, జ్ఞానేచ్ఛాక్రియాశక్తుల యవాంతర భేదములే గనుక, నిమ్మూటి చేతనే సర్వ శక్తిస్వరూపమున్ను లభించి నందున ప్రత్యేకముగ నక్కడక్కడ జెప్ప బడలేదు. ఇటులనే యీమూడింటిలో నొక దాని చేతనే యీమూటియర్థమున్ను లభించు చున్నది. అద్వైనా వాచ్యార్థమును వదలి లక్షణచేతనే కారణమును, బోధించు చున్నది. ఈ యంశము అద్వైత మకరందవ్యాఖ్యానములో వివరింప బడియున్నది. అయితే లోకులకు సులభముగా దెలియుటకు లోకానుభవ సిద్ధములయిన సత్యజ్ఞానానందములు కారణబ్రహ్మమునకుస్వరూపమనిచెప్ప బడినది.

☸ సృష్టివిషయము. ☸

తైత్తిరీయోప నిషత్తునం దానంద వల్లిలో నాత్మ బహువిధములుగనైవుట్టెదనని కోరి యోచించి సమస్తజగంబులసృజించి యందులో దాను ప్రవేశించి సదసత్తులాయెను, విజ్ఞానము, అవిజ్ఞానము, సత్యము, అనృతము, సత్యమాయెను. ఎద్దియెద్ది యున్నదో. యది యంతయు

సత్యమని చెప్పియున్నది, గనుక నీ ప్రకారము బ్రహ్మంబు లీలార్థము తానే యనేక విధములుగ నవ్వోదనని యిచ్ఛయించి గీతాశాస్త్రము సప్తమాధ్యాయ మందలి ॥ (శ్లో ॥ భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవచ । అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతి రష్టధా॥ అపరేయ మితస్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధిమే పరాం । జీవ భూతాం మహాబాహో యయేదం ధార్యతే జగత్ ॥ ఏతద్యోనీని భూతాని సర్వాణీ త్యుపధారయ । అహం కృత్స్నస్యజగతః ప్రభవః ప్రళయ స్తథా ॥ మత్తః పరతరం నాన్య త్కించి దస్తి ధనంజయ ॥) అని చెప్పియున్న ప్రకారమా బ్రహ్మము స్థూలసూక్ష్మశరీరముగా నేర్పడెడి యష్ట విధమయిన యపర ప్రకృతిగాను, కారణ శరీరమయిన యజ్ఞానముచేత నవచ్ఛిన్నమయి జీవభూతమయిన పరప్రకృతిగాను కావలసి నప్పుడు శుద్ధ సత్వమయ దివ్య మంగళ శరీరమును ధరించి స్వాధీన మాయుడై సర్వజ్ఞుడై పైని యుదహరించిన రెండు ప్రకృతులయిన చిద చిత్తుల కీశ్వరుడుగా నేర్పడు చున్నాడు. ఇందు వల్లనే కార్య బ్రహ్మము సర్వశబ్ద వాచ్యమగు చున్నది, యిట్లిచ్ఛయించి, చిదచిదీశ్వర స్వరూప ముగ పరిణమించుట బ్రహ్మము యొక్క స్వభావము గనుకనే. దీనికి ప్రకృతియని పేరు గలిగినది.

జీవుడు అంతఃకరణ ప్రతిబింబము కాదనుట.

అయితే కొన్ని మతములవారు కారణ శరీరావచ్ఛిన్నములైన బ్రహ్మలేశములు జీవులుగారనియు, నచిద్రూపమయిన యంతఃకరణ మందు ప్రతిఫలించిన బ్రహ్మప్రతిబింబములే జీవులనియు, నచిత్తుబ్రహ్మ స్వరూపము గాదనియు నచిత్తురజ్జువందుభ్రాంతికల్పితమయిన సర్పము వలె మిథ్యాభూత మనియు జెప్పుచున్నారు. ఈ పక్షములో ననేకాక్షేపము లుండి నను వాటిలో ముఖ్యము లయినవి కొన్నిటిని జూపు

చున్నాఁడనవి చెప్పి యనిన, నగుపడని యీశ్వరుఁడు మిథ్యాభూత మయిన యంతఃకరణమునం దెట్లు ప్రతిబింబించు, (నంతియేగాక. మోక్షము ప్రతిబింబుఁడైన జీవునకే కదా, జ్ఞానముచేత నబద్ధమయిన యంతఃకరణమును పోఁగొట్టుకొనిన పిమ్మట, స్వల్పసుఖ భోక్తయగు జీవరూప ప్రతిబింబము లేకపోవునేగాని.) గీతాశాస్త్రములో నష్టాదశాధ్యాయమందు॥ (శ్లో॥ అహంకారం బలందర్పం కామంక్రోధంపరిగ్రహం। విముచ్య నిర్మమశ్శాంతో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥) అనిచెప్పియున్న ప్రకారం బీప్రతిబింబుఁడు సత్యజ్ఞానానంద మయిన బ్రహ్మంబెట్లగు గనుక, జీవుఁడజ్ఞానోపాధ్యవచ్ఛిన్నుఁడయి బ్రహ్మముతో లేశవ్యవస్థను బొందినవాఁడని చెప్పవలయునది. యిందుకు ప్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో పంచదశాధ్యాయమందు ॥ (శ్లో॥ మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః ॥) అనియున్నది, యిట్లైతే, ఘటావచ్ఛిన్నాకాశం బుపాధిరూప ఘటనాశానంతరంబున మహదాకాశమయినట్లు, జీవుండును జ్ఞానముచేత నజ్ఞానోపాధి నాశానంతరంబున బ్రహ్మముగావచ్చును.

అయితే, తత్వ శాస్త్రములలో జీవులకు ప్రతిబింబ దృష్టాంతము జెప్పియున్నదే యని యంటేని, యీ దృష్టాంత ముపాధి చాలనమువలన ప్రతిబింబ మునకు గలిగెడి చలనాదులు బింబమునకు లేనట్లుగ, నుపాధి గుణముల వలన జీవునకు గలిగెడి యజ్ఞానదుఃఖాదులంశి యగు బ్రహ్మమునకు లేవని జెప్పుటకే గాని జీవులవచ్ఛిన్నులు గారని చెప్పుటకుగాదు, ఎందు వలన నంటేని, ప్రతిబింబంబును జలావచ్ఛిన్న మయినదియే గనుక, నిదియునవచ్ఛిన్న దృష్టాంతమే యగుచున్నది.

—✱ ప్రపంచముభ్రాంతికల్పితము కాదనుట. ✱—

మరియు సచిద్రూప ప్రపంచము రజ్జు సర్పమువలె భ్రాంతికల్పిత మనిచెప్పెడి పక్షములో, రజ్జువును,భ్రమించువాడును, వీనికి పూర్వాను భూతమయిన సర్పము, నీమూడునుండినగాని, రజ్జుసర్పభ్రాంతియెట్లు గలుగదో, యట్లుభ్రమాధిష్ఠానంబును, భ్రమించు వాడును, పూర్వాను భూత ప్రపంచంబునులేక, ప్రపంచభ్రాంతి గలుగ నేరదు. కారణా వస్థయందు బ్రహ్మముకంటె వేరుగా నేవస్తువు యును లేదాయెను, బ్రహ్మము జ్ఞానస్వరూపమాయెను, పూర్వానుభూత మగుటకు ప్రపం చమే లేదాయెను, గనుకనీదృష్టాంతమున కవకాశములేదు.

అయితే, బ్రహ్మమందు బ్రహ్మమునకే భ్రాంతిగలుగుచున్నదని చెప్పెద మంటేని, యా బ్రహ్మము నిరవయవంబు, నతీంద్రియంబును, జ్ఞానస్వరూపంబు నగుటవలన నదియును సమీచీనంబుగాదు, గనుక నిన్నివిరోధంబులుండునప్పు, డచిత్తు మిథ్యయని చెప్పుటకన్నను, సదస చ్చాహ మేజునయను గీతావచన ప్రకారము బ్రహ్మమే తనయిచ్ఛచేత నచిద్రూపముగా నును తానే య గుచున్నాడని చెప్పుటవలన, నేవిరో ధము లేకనే బ్రహ్మమునకద్వైతముసిద్ధించుచున్నయది.

అయితే, జగంబు రజ్జుసర్పమువంటిదనియు, మరుమరీచికవంటి దనియు, నివిమొదలయిన దృష్టాంతములచేత శాస్త్రములలోనసత్యమని చెప్పబడియున్నదేయని యంటేని, యేశాస్త్రము జగంబునకు రజ్జ్వాది దృష్టాంతములను జెప్పుచున్నదో, యాదేశాస్త్రము జగంబు మృద్వికా రములయిన ఘటశరావాదులవలెనే, సువర్ణ వికారములయిన కటక కుండలాదులవలెనే, బ్రహ్మపరిణామమనియును దృష్టాంతములను జెప్పు చున్నది; గావున నింద్రియ గోచరంబులయిన విషయంబు లుండునం దాక నర్థ క్రియాకారులగుచునుండుటవలనను, అర్థ క్రియాకారులు

గాని రజ్జుసర్పాదులకన్నను విలక్షణముగా ప్రబల ప్రత్యక్ష విషయము లగుట వలనను, శాస్త్రంబునకు మిథ్యయనిభావంబుగాదు.

అయితే, ప్రపంచ మునకు మిథ్యాత్వ సూచకము లయిన రజ్జుసర్పాది దృష్టాంతములనుజెప్పెడి వాక్యములకును, సత్యత్వసూచకము లయిన మృద్ఘటాది దృష్టాంతములనుజెప్పెడి వాక్యములకును, సామరస్యముజేసి యొకసాధారణ ధర్మమందు వేదములకు తాత్పర్యముజెప్పవలయును, గాని యొకటి ప్రమాణ మనియు, నొకటియప్రమాణమనియును, జెప్పగూడదుగదా, యట్టిసాధారణధర్మమెద్దియనియంటేని విషయములు బ్రహ్మమువలెనే త్రికాలములయందునిత్యములుగానుండక పోవుటవలనను, రజ్జువందుగలిగిన సర్పభ్రమము జ్ఞానముచేత నివర్తించిన వెనుక రజ్జు వెట్లు శేషించుచున్నదో, సువర్ణమందు గలిగిన కటక కుండలాది రూపములు నశించినవెనుక సువర్ణమెట్లు శేషించుచున్నదో యారీతిననే బ్రహ్మమందుగలిగిన నామరూపాత్మక ప్రపంచమునశించిన వెనుక బ్రహ్మమే శేషించుచున్నది, గనుకనున్నూ, యీదృష్టాంతముల కన్నిటికిని దార్ష్టాంతికమయినప్రపంచమునకును ననిత్యత్వమే సాధారణధర్మమైయున్నది, గావున నీయంశమునందే శాస్త్రములకు తాత్పర్యమని నిర్ణయించదగియున్నది, యటులగాక మిథ్యాత్వమే సాధారణధర్మమనుటయందు రజ్జ్వాదిదృష్టాంతములకుతాత్పర్యమని చెప్పెదమంటె, మృత్సువర్ణాది దృష్టాంతములలోనది వ్యభిచరించును. ఇది యనుంగాక, ప్రపంచము మిథ్యకాదనుటకుజీవులునీదేహముతోజేయుచున్న కర్మములు జన్మాంతర ములకు హేతువులగుచు నుండుటయే ప్రబలసాక్ష్యముగనున్నది.

అయితే, ప్రపంచము మిథ్యయని చెప్పుటకు భావమేమన్నను, ప్రపంచవిషయములు క్షణభంగురములనిజ్ఞానముగలిగి, విషయాసక్తుడు గాకయుండుటే భావము. అట్లుగాక యింద్రియగోచరమయిన ప్రపంచ

మంతయు మిథ్యయై, తద్విషయకజ్ఞానమంతయు భ్రమమయిన యెడల సత్యమయిన పదార్థమే లేనందున, ప్రమారూపజ్ఞానంబే సిద్ధింపదు గనుక భ్రమ మనుటకు హేతువులేదు.

అయితే, యేజ్ఞానమునకు బాధకము గలుగుచున్నదో యట్టి జ్ఞానముభ్రమమనియు, బ్రహ్మవిషయజ్ఞానమునకు బాధకము గలుగదు గనుక, యాజ్ఞానము ప్రమయనియుఁ జెప్పెదమంటేని, యింద్రియగోచరముగానిదియు, నాస్తికవాదమువలన బాధితమగునదియునైన బ్రహ్మవిషయకజ్ఞానంబునకును ప్రమాత్వము సిద్ధింపదు గావున లోక వ్యవహారము వలననే, భ్రమప్రమాదివ్యవస్థల నంగీకరింప వలయునుగనుక, నర్థక్రియా కారి యయ్యెడు ప్రపంచ పదార్థ ములకు మిథ్యాత్వమున్ను, తద్విషయక జ్ఞానమునకు భ్రమత్వమున్ను, సిద్ధింపనేరదు.

అయితే, సిద్ధాంతమే మనగ, సదసచ్చాహ మర్జున యనెడు గీతావచనప్రకారము సదసత్తులు రెండును బ్రహ్మస్వరూపంబే గావున ప్రపంచము బ్రహ్మమునకంటె వేరనిచెప్పగూడదు.

అయితే, గీతాశాస్త్రము ద్వితీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ నాసతోవిద్యతేభావో నాభావోవిద్యతేసతః। ఉభయోరపిదృష్టోంతస్త్వనయోస్తత్త్వదర్శిభిః॥) అనెడిశ్లోకములోనసత్తుకు భావములేదని చెప్పియున్నది, గనుక జాగ్రదవస్థలో ననుభవమునకు వచ్చుచుండెడు నసద్రూపమయిన నామ రూపాత్మక ప్రపంచము స్వప్నమువలె నబద్ధమనికొందరుచెప్పుచున్నారు, అచ్చోటనట్టియర్థముగాదు. ఎందువలననంటేని, యాశ్లోకమునకు నీవలి శ్లోకములయందసద్రూపము లయిన దేహాదు లంతవంతము లయినవి గనుక నిత్యములుగావనియు, శరీరి నిత్యుడుగనుక, యాయనకు నాశము లేదనియు స్ఫుటముగాఁ బ్రతిపాదించియుండుటవలన, నాసతః యను శ్లోకం బీయంశంబునే సంక్షేపముగాఁజెప్పవచ్చినదిగాని, జాగ్రదవస్థయందువర్తమానకాలములో

నర్థక్రియాకారి యగుచు నుండెడు శరీరములు స్వప్నపదార్థముల వలెనబద్ధములని చెప్ప వచ్చినదిగాదు.

అయితే, స్వప్నమందును స్థలనాద్యర్థక్రియలు గలుగ లేదా యనియంటేని, యదిసరిగాదెందువలననంటేని, స్వప్నమందుజ్ఞానమే యర్థక్రియాకారి యగుచున్నది గాని విషయము లర్థక్రియాకారులు గాలేదు.

అయితే, జాగ్రదవస్థయందుఁ బరిదృశ్యమాన విషయములర్థక్రియా కారులయి నట్లు స్వప్నావస్థ యందు స్వాప్నవిషయము లర్థక్రియాకారులు గాలేదాయనియంటేని, యొకస్వప్నములో ననుభూత విషయములు వెంబడి జాగ్రదవస్థాద్యనంతర స్వప్నములలోననుభవము నకువచ్చుటలేదు గనుక మొదలి స్వప్నము యొక్క యవసానము లోనే యావిషయములు బాధితము లగు చున్నవి, ఒక జాగ్రదవస్థ యందనుభూతపదార్థములు నడుమ ననేక స్వప్నాద్యవస్థలచేత వ్యవధానము గలిగినను, అనంతర జాగ్ర దవస్థలయందన్నియు నేకరూపములుగా నే యనుభవింపఁబడుచున్నవి గనుక, వాటికి స్వప్నాద్యవస్థలచేత బాధ యంగీకరింపఁదగియుండలేదు, గావున స్వప్నము వంటిదే జాగ్రదవస్థ యనిచెప్పుట సరిగాదు, గనుక నీయభిప్రాయము చేతనే వ్యాససూత్రములలో ద్వితీయాధ్యాయమందు ద్వితీయ పాదములో ౨౮-౨౯వ సూత్రములు, (నాభావ ఉపలబ్ధేః । వైధర్మ్యాచ్చనస్వప్నాదివత్) అనిచెప్పబడి యున్నది, మరియు నద్వైతి ప్రధానులయిన గౌడపదాచార్యులవారు మాండూక్యోపనిష ద్వివరణముగారచించిన కారికలలో సృష్టిప్రకరణమందలిపరపక్షోపన్యాసములో. (స్వప్నమాయాస్వరూపేతి సృష్టిరన్యైర్వికల్పితా) యనిచెప్పి, (దేవస్యైష స్వభావోయమాప్తకామస్యకాస్పృహా।) యనిసిద్ధాంతముఁజేసియున్నారు, గావున నసత్తుకు భావములేదనెడు గీతావచనమున కసద్రూపములయిన నామ

రూపములనిత్యములని తాత్పర్యమే కాని స్వప్నమువలె నసత్యములని గాదు. ఇందుకుగీతాశాస్త్రమందు షోడశాధ్యాయములో. (శ్లోకము॥ అసత్యమప్రతిష్ఠంతే జగదాహురనీశ్వరం । అపరస్పరసంభూతంకిమన్యత్కామహైతుకం । ఏతాందృష్టిమవష్టభ్య నష్టాత్మానోల్పబుద్ధయః। ప్రభవంత్యుగ్రకర్మాణఃక్షయాయజగతోహితాః॥) అనియున్నందున జగంబసత్యమనిచెప్పెడివారలాసురీ సంపదగలవారనిచెప్పియున్నది.

అయితే, జగంబుసత్యమనిచెప్పెడి కొందరు భ్రమజ్ఞానమునకు విషయమయిన పదార్థములను, తద్విషయకభ్రమజ్ఞానంబునీ రెండును జగంబులోఁ జేరినవనియెంచి యవియును ప్రమయేయని యత్యుత్పథయుక్తులు చెప్పుచున్నారు. ఎట్లంటేని, రజ్జుసర్పభ్రాంతిస్థలమునందును, రజ్జుసర్పములు పంచభూత స్వరూపంబులేగనుక నాకాలమందుఁగొన్ని హేతువులచేత రజ్జువందు సర్పబోధకమయిన యవయవములు తోచి నటుదన సర్పమని తలంచుఁగావున నీజ్ఞానము ప్రమయేగాని భ్రమగాదని చెప్పుచున్నారు, అట్లీజ్ఞానము ప్రమయయ్యెడి పక్షమందీజ్ఞానమునకు విషయమయిన రజ్జువందుఁగలిగిన సర్పమర్థక్రియాకారిగావలసి వచ్చు,నింతియేగాక, భార్యశరీరమందును మాతృశరీరమందునుండునవి పంచభూతావయవములేగనుక, పైనిజెప్పిన హేతువుల ప్రకారము, తల్లిని భార్యనుగాభ్రమించి క్రీడించెనేని దోషములేక పోవలసివచ్చును, గనుక నటులనెంతమాత్రముఁ జెప్పగూడదు, గావున నచిత్తుకుగలిగెడి నామరూపము లనిత్యములని చెప్పవలయుంగాని, యీయచిత్తు మిథ్యయనియును, బ్రహ్మముకంటె వేరనియుఁ జెప్పగూడదు.

అయితే, జగంబునందు భ్రాంతిచేతఁ దోచెడివిషయములుసత్యములుగావు గనుక, తద్విషయకజ్ఞానము ప్రమయనియుఁజెప్పగూడదు.

ప్రపంచము సత్యముకాదనుట.

అయితే, జగంబు బ్రహ్మపరిణామమే గనుక బ్రహ్మమువలెనే

సత్యమనికొందరుచెప్పుచున్నారు, బ్రహ్మమందుకారణావస్థలోజగంబు లేకనైనడుమగలిగి నివర్తించునది గనుక నీపరిణామరూప ప్రపంచము బ్రహ్మమువలె సత్యమని చెప్పఁగూడదు, పైనచెప్పిన హేతువులవలన మిథ్యయనియును జెప్పఁగూడదు.

అయితే, యీ యర్థక్రియా కారిత్వమైన ప్రపంచముగలిగినది మొదలుకొని నశించువరకు వాస్తవమనియుఁ బూర్వోత్తర కాలముల యందులేదనియుఁ జెప్పవలయును, ఇందుకుఁబ్రమాణము, భగవద్గీత లలో ద్వితీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్త మధ్యానిభారత। అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్రకా పరివేదనా॥) అనిచెప్పి యున్నది.

అయితే, చిదచిత్తులు బ్రహ్మలేశములే యనిచెప్పిన పక్షములోఁ దద్గతము లయిన యజ్ఞాన వికారాదులు బ్రహ్మమున కంటవా, యని యంటేని, కారణావస్థయందు లేక కార్యావస్థయం దుపాధులచేత బ్రహ్మముతో భేదవ్యవస్థను బొందిన చిదచిత్తులకుఁ గలిగెడు నజ్ఞాన వికారాదులు బ్రహ్మమునకంటవు, ఎట్లంటేని, యొకమనుజునకుతనదే హైకదేశమయిన పాదమందుఁ జచ్చువాయువనెడు నుపాధిసంభవించి నప్పుడయ్యుపాధిగల పాదము కాల్చినప్పటికిని, దునుకలుగగోసి చీర్చి నప్పటికిని నెట్లువానికిఁ దెలియక నున్నదో యారీతినసే, చిదచిద్గతము లయిన యజ్ఞాన వికారాదులు బ్రహ్మమునకంటవు, కాబట్టి కారణశరీరోపాధికులయి లేశవ్యవస్థను బొంది, యేజ్ఞానములేని జీవుల నపంచీ కృత భూతములచేత బుద్ధీంద్రియ మనఃప్రాణాదిశక్తియుక్తముగస్థూల శరీరాంతర ప్రవేశాదులకు యోగ్యమగునట్లుగఁదనచేత సృజింపఁబడిన లింగశరీరములయందు బ్రవేశింపఁ జేయుచున్నాడు, ఇందుకు బ్రమాణము, శ్రీభాగవతములో దశమస్కంధమందు సప్తాశీతితమాధ్యాయములో. (శ్లో॥ బుద్ధీంద్రియమనః ప్రాణాన్ జనానామసృజత్ప్రభుః।

మాతా(థ్రార్థంచభవార్థంచఆత్మనేకల్పనాయచ॥) అని చెప్పియున్నది గనుక నాలింగశరీరులకుఁ గించిజ్జ్ఞత్వాదులు గలుగఁజేసి, కర్మములను కర్మఫలముల నేర్పఱచి యీశ్వత్స్వాతంత్ర్యము నిచ్చినందున జీవులు ప్రకృతిగుణములయిన తమోరజంబుల కార్యంబులయిన భ్రమాహంకారాశాదుల వలన భేదమును, గర్తృత్వమును, దమయందారోపించుకొని, స్వేచ్ఛాపూర్వకముగఁ జేసెడి ధర్మాధర్మోభయాత్మకములై, మానసిక కార్యములయిన పరస్పర దయేర్ష్యాది గుణదోషములచేత నార్జించిన పుణ్యపాపములను సర్వశక్తితోఁ బూర్ణుడై, సర్వాంతర్యామియై, సర్వసాక్షియై, సర్వజ్ఞుఁడయిన, యీశ్వరుండెఱింగి యాపుణ్యపాప తారతమ్యానుగుణంబుగ నింద్రియాదిశక్తులకు ద్వారభూతములై, పంచీకృత భూత స్వరూపములై, తన సర్వశక్తి ప్రకాశకరములయిన,దేవ నర మృగ పశు పక్షి వృక్షపాషాణాదిస్థూల శరీరములను జీవులకిచ్చుచున్నాడు. ఈ యంశములలో నుపాధులచేత బ్రహ్మముతో లేశవ్యవస్థను బొందిన జీవులకు స్థూల శరీరములు వచ్చిన క్రమము, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందుఁ బ్రాయశ్చిత్తకాండలో జీవోత్పత్తిప్రకరణమందు. (శ్లో॥ నిస్సరంతియథాలోహపిండాత్తప్తాత్స్ఫులింగకాః । సకాశాదాత్మనస్తద్వదాత్మానఃప్రభవంతిహి । తత్రాత్మాహిస్వయంకించి త్కర్మకించిత్స్వభావతః । కరోతికించిదభ్యాసాద్ధర్మాధర్మోభయాత్మకమ్। నిమిత్తమక్షరఃకర్తాబోద్ధాబ్రహ్మగుణీవశీ । అజశ్శరీరగ్రహణాత్సజాత ఇతికీర్త్యతే॥) అని చెప్పియున్నది. ఈయర్థమునే విజ్ఞానయోగిసవిశేషంబుగవివరించియున్నాడు.

మరియు, నాత్మవలన లేవంబడిన తల్లేశంబులే యీసర్వమని బృహదారణ్యము చతుర్థాధ్యాయములో నూర్ణనాభి,యెట్లు తంతురూపముగ లేచుచున్నదో, యగ్నివలన నెట్లు క్షుద్రములయిన విస్ఫులింగములు లేచుచున్నవో, యాప్రకారమీయాత్మ వలన సమస్తప్రాణులు,

సమస్తలోకములు, సమస్తదేవతలు సమస్తభూతములు లేచుచున్నవని చెప్పి యున్నది. ముండకోపనిషత్తులో నున్న దీని ననుసరించే చెప్పి యున్నది. గీతాశాస్త్రములోని త్రయోదశాధ్యాయమందుఁ గార్యకారణకర్తృత్వములకు హేతువు ప్రకృతియనియు జీవుడు ప్రకృత్యవచ్ఛిన్నుఁడై ప్రకృతి గుణములను దనవిగా భావించుటచేతఁ దజ్జన్యములయిన సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచున్నాఁడనియు, నీ జీవుడు సదసద్యోనులయందు జన్మించుటకు గుణసంగమే కారణమనియుఁ జెప్పఁబడి యున్నది. (శ్లో॥ కార్యకారణ కర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతి రుచ్యతే। పురుషస్సుఖదుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతురుచ్యతే । పురుషః ప్రకృతిస్థోహిభుఙ్క్తే ప్రకృతిజాన్గుణాన్ । కారణంగుణసంగోస్య సదసద్యోనిజన్మసు॥) అనియున్నది, గనుక, నీశాస్త్రముల వలనను లోకులకనుభవమునకు వచ్చుచుండెడు సుషుప్తి స్వప్న జాగ్రదవస్థల వలనను, గారణ సూక్ష్మస్థూల శరీరములును, వాటిలో మాయాకార్యంబయిన తమంబును, స్వరూపాన్యథాజ్ఞానంబును, దెలియబడుచున్నవి. ఈమూడవస్థలయందును జీవునకుఁ బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వులనియెడు నామములుగలిగి యున్నవి. పూర్వమేకర్తృత్వ బుద్ధిచేత మానసిక దోషముల వలన నీస్థూల శరీరములువచ్చెనో, తదనంతరము నట్టి కర్తృత్వ బుద్ధివలననే మనుష్యులు కాయికవాచికమానసికాదులచేతఁజేసిన పుణ్యాపాపకర్మజన్యప్రారబ్ధములనుబట్టి తత్తదనురూపములయిన జన్మములనిచ్చుచు,మరికొన్నివిధములయిన ప్రారబ్ధంబుల బలాబలముల ననుసరించి జీవులకనిచ్ఛాస్వేచ్ఛా పూర్వకముగ ఫలరూపము లయిన సుఖదుఃఖముల ననుభవింపఁ జేయుచు మరికొన్ని విధములయిన ప్రారబ్ధములను బట్టి మనుష్యశరీరముచేతఁ బుణ్యారంభకపుణ్యా పాపారంభకపాప కర్మములను జేయించుచు, వైషమ్యాదులు లేక నీరీతిగాఁ గర్మాధీనములయిననీచోచ్చజన్మ పరంపరలను గ్రమంబుగ మాటిమాటికి జీవుల కీశ్వరుఁ డిచ్చుచున్నాడు.

అయితే; నిన్నింటికిఁ గారణముకర్మమేకదా మనుష్యుఁడు కర్మంబు సేయకనుండరాదా యనియంటేని, దేహియొకప్పుడును గర్మము జేయకనుండ లేఁడనియుఁ గర్మముజేయకుండిన శరీర యాత్రయును సిద్ధింపదనియు, గీతా శాస్త్రములోని తృతీయాధ్యాయమందు. (శ్లో ॥నహి కశ్చిత్క్షణమపి జాతుతిష్ఠత్యకర్మకృత్ । కార్యతేహ్యవశఃకర్మసర్వ ప్రకృతిజైర్గుణైః॥)అనియు, (నియతంకురుకర్మత్వం కర్మజ్యాయో హ్యకర్మణః । శరీరయాత్రాపిచతెనప్రసిద్ధ్యేదకర్మణః॥) అనియును జెప్పి యున్నదిగనుక, నీమనుష్య శరీ రాధారమయిన యన్నభక్షణాదులునుగర్మంబు లేయగుటవలనజీవుఁ డేకర్మమును జేయకయుండలేడు.

అయితే, అన్నపానాదులువర్జించి యీదేహమును జాలించి మోక్షము నొందరాదేయని యంటేని, యటుల మోక్షము సిద్ధింపదు! ఎందువలననంటేని, యేదేవుఁడు తనలీలార్థ మీప్రపంచమును సృజించెనో, యేదేవుని మాయచేత నీ బంధము వచ్చి తరించుట కశక్యమై యున్నదో యాభగవంతుని ప్రీతికొఱకు నీ మనుష్యశరీరముచేత నేయాయనలీలాభి వృద్ధిఁ జేయుచు, శాస్త్రశోధనా గురూపదేశాదుల వలన నాత్మానాత్మ వివేకమును గలుగఁజేసికొని ప్రకృతి కార్యములయందు గర్తృత్వాదులను వదలి యాయనను సర్వ ప్రకారంబుల నమ్మియా భగవంతుని యనుగ్రహ ద్వారముగా సకల పాపములం బాపికొని మాయనుతరించి మోక్షముసంపాదింపవలయునది. ఇందుకుఁ బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రముసప్తమాధ్యాయమందు. (శ్లో ॥ దైవీహ్యేషా గుణమయీ మమమాయాదురత్యయా । మామేవయేప్రపద్యంతేమాయామేతాంతరంతితే । నమాందుష్కృతినో మూఢాః ప్రపద్యంతే నరాధమాః । మాయయాపహృతజ్ఞానా ఆసురం భావమాశ్రితాః॥) అనియు, అష్టాదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జునతిష్ఠతి । భ్రామయ న్సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని

మాయయా । తమేవశరణంగచ్ఛ సర్వభావేనభారత । తత్ప్రసాదాత్పరాంశాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతం ॥) అనియును జెప్పియున్నది, గనుకనట్లుసేయుకయింత సాహాయ్యకారియైనమనుష్యదేహమునుజాలించుటది యాసురస్వభావమయిన యాత్మహత్యయగునేగాని మోక్షహేతువు గానేరదు.

అయితే, జ్ఞానరహితులయిన పశుపక్షివృక్షపాషాణాదిశరీరులకుమోక్షము లేదుగదా ! యనియంటేని, యివిప్రారబ్ధఫలానుభవజన్మంబులేగాని, జ్ఞానసంపాదకజన్మములుగావు. అందువలన,వృక్షాదిరూపప్రారబ్ధ నాశానంతర మాజీవులకు మనుష్యజన్మంబుల నీశ్వరుండిచ్చుచున్నాఁడు. అప్పుడయిన నాత్మానాత్మ వివేకముగలిగి యహంకారరూప కర్తృత్వమును వదలి భగవంతుని నమ్మినేని మోక్షమును గలుగఁజేయుచున్నాఁడు. అట్లుగాక, యీమనుష్యజన్మములోనేమఱలఁ గర్తృత్వబుద్ధిచేతఁ గర్మములుచేసిన యెడల, వెండియు ననేకజన్మరూపాంధపరంపరలోఁ బడద్రోయుచున్నాఁడు.

అయితే, కొందఱు పశుపక్షివృక్షపాషాణాదులకుఁ బ్రాణము మాత్రముగలిగియుంటున్నది, గనుక ప్రాణగుణములయినతృష్ణ, యాశ మొదలగునవిగలిగి యుంటున్నవనియు, నాత్మలేదనియు, నందువలన నాత్మగుణములయిన వివేకములు వాటికిలేవనియు, మనుష్యజన్మమునకు వివేకముగలదుగనుక యాత్మగలదనియునుజెప్పుచు, నీపశుపక్షివృక్షాదిజన్మప్రారబ్ధనాశానంతరంబున వాటికి మనుష్యజన్మమువచ్చుచున్నదని చెప్పుటయత్యంతవిరుద్ధమనిచెప్పుచున్నారు. అట్లు చెప్పగూడదు. ఎందువలననంటేని, పశుపక్షివృక్ష పాషాణాదులకును బూజ్యాపూజ్యతలు రోగారోగ్యములు, సుఖదుఃఖములు, దీర్ఘ స్వల్పా యుష్యంబులు, మనుష్యులకువలెనే పూర్వజన్మ కర్మఫలములు గలుగుచున్నవి.

అయితే, వివేకాదులులేని పశ్వాదులకును, జడప్రాయములైన వృక్ష పాషాణాదులకు, నాయాజీవులకుఁ బూర్వజన్మకర్మాధీనముగ నీశ్వరుఁడు గలుగఁజేయు నింద్రియాది లోపములచేత జ్ఞాన తారతమ్యము గలుగు చున్నదియేగాని యాత్మయు సుఖదుఃఖములు వీరలకందఱకును సాధారణముగానున్నవి. ఇందుకుఁ బ్రమాణము, మనుస్మృతి ప్రథమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ తమసా బహురూపేణ వేష్టితాః కర్మహేతునా । అంతస్సంజ్ఞాభవంత్యేతే సుఖదుఃఖసమన్వితాః॥) అనియును, గీతాశాస్త్రములోని త్రయోదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ యావత్సంజాయతేకించి త్సత్వం స్థావర జంగమం । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ సంయోగా త్తద్విద్ధి భరతర్షభ॥) అనియును జెప్పియున్నది. గనుక మనుష్యులకువలె స్థావరజంగమాదులకు నాత్మగలదు.

అయితే, యట్టిజ్ఞాన తారతమ్య, బలతారతమ్య, భాగ్యతారతమ్యములనుబట్టి, క్షుత్పిపాసాదులవలన నొకప్రాణి కొకప్రాణివిధేయముగ నాహారముగ నుంటున్నది. ఇందుకుఁ బ్రమాణము, శ్రీభాగవతములోఁ బ్రథమస్కంధము త్రయోదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అహస్తానిస హస్తానా మపదాని చతుష్పదాం । ఫల్గూని తత్రమహతాం జీవోజీవస్య జీవనం॥) అని చెప్పియున్నది గావున బ్రాణము గలవాటి కన్నిటికి నాత్మగలదు.

అయితే, మీదనొకచోట జీవుఁడహంకార ద్వారముగా బంధమును, జ్ఞానద్వారముగా మోక్షమును గలుగజేసి కొనుచున్నాఁడని చెప్పియున్నందున, జీవుడు స్వతంత్ర కర్తగాను మఱియు నొకచోట నీశ్వరుఁడు జీవునకుఁ బ్రారబ్ధాధీనముగ జన్మములను, సుఖదుఃఖముల నిచ్చుచుఁ బుణ్యపాపారంభక కర్మములను జేయించు చున్నాఁడని చెప్పియున్నందున, జీవుఁడు పరతంత్రకర్తగాను గనుపట్టుచున్నాఁడు. ఈ

రెంటికిఁ బరస్పరవిరోధముకాదా, యనియంటేని, అట్లువిరోధములేదు. ఇందుకుదృష్టాంతము. త్రోవనుబోవుచుండెడి వానికిమణి దొరుకుట యును, బిడుగునెత్తినబడుటయు నిట్టియంశములయందీ జన్మములోఁబురుషునియిచ్ఛా ప్రయత్నము లేమియు లేక నే. వారలపూర్వజన్మప్రబల కర్మ జన్యమయిన ప్రారబ్ధ ఫలమ్ములనీశ్వరుఁడనుభవింపఁ జేయుచున్నాఁడు గనుక నిదిజీవున కనిచ్ఛాపూర్వకముగ ననుభవింపఁజేసెడి ప్రారబ్ధఫలము. ఈయంశములయందు జీవుఁడు పరతంత్ర కర్తయాగుచున్నాఁడు. ఒకఁడు వివాహామునకై ద్రవ్య సంపాద నార్థముగఁ బోయి నష్టపడొక గృహస్థుడు వీనికాహమాయ కన్యాదానముసేయుచున్నాఁడు. ఈవిషయమందుఁబురుషుని యాషదిచ్ఛాప్రయత్నములను బట్టి యీశ్వరుఁడు ఫలమునిచ్చుటగనుక నిదిజీవుని స్వేచ్ఛాపూర్వకముగా ననుభవింపఁ జేసెడి ప్రారబ్ధఫలము, ఆపురుషుండే ద్రవ్యముసంపాదించి కన్యనిచ్చు నట్లొప్పించుకొని క్రమముగాఁ బెండ్లియాడుట వీని పూర్ణ ప్రయత్నమువలన నీశ్వరుఁడు గలుగఁజేసెడి ఫలంబు. అటుల పూర్ణ ప్రయత్నముఁజేసిన నీశ్వరుఁడుఘటింపఁజేయక పోవుటదిజీవుని ప్రారబ్ధ ప్రతి బంధకము, అప్పుడిష్ట ప్రాప్త్యభావ ప్రయుక్తమయిన దుఃఖమును గించిత్కాలము వీఁడనుభవించుటవలన నివర్తింపఁ దగిన ప్రారబ్ధమయినపక్షమందు గాలాంతర ప్రయత్నమువలన నీశ్వరుఁడిష్ట సిద్ధినిజేయుచున్నాఁడు, గనుక నెగువఁజెప్పిన నిమిత్తములనుబట్టి ఫలములనిచ్చుట కీశ్వరుండే కర్తయని చెప్పినందుకును బ్రయత్నాంశముల యందు జీవుఁడుకర్తయని చెప్పినందుకును బ్రమాణము. గీతాశాస్త్రములోని యష్టాదశాధ్యాయమందు, (శ్లో ॥ అధిష్ఠానంతథాకర్తా కరణంచపృథగ్విధం । వివిధాచపృథక్చేష్టా దైవంచైవాత్ర పంచమం। అనియున్నది గనుక ప్రయత్నాంశమందు జీవుండే కర్తయైనందున విధినిషేధశాస్త్రములకిచ్చోట నుపయోగము గలిగియున్నది.

అయితే, నీవైదు కారణములలోఁ గర్తయనునది, యహం కారమనియు, దైవమనునది, యదృష్టమనియుఁగొందఱు చెప్పుచున్నారు. అదియుక్తము గాదేలనంటేని, యహంకారము జడముగనుక జీవుఁడహంకారము నాశ్రయించి కర్తృత్వబుద్ధితోఁ జేసినకర్మఫలములయిన సుఖదుఃఖములకుభోక్తదానేయగుచున్నాఁడు. ఇటువలెనే, దైవమనెడు పదమునకదృష్టంబనునది యొక యర్థమయిన నాయదృష్టము జడము గనుక నదృష్టాధీనముగ దేవుండే ఫలము నిచ్చుచున్నాఁడు. ఇందువలననే యీశ్వరునకు వైషమ్యాదులు లేక పోవుచున్నవి, కాఁబట్టి కేవల మహంకారాదృష్టంబులే యైదుకారణములలోఁ జేరవు. ఈప్రకారము వారివారి ప్రారబ్ధరూప తత్తత్కర్మాధీనములయిన దేవ నర మృగ పశుపక్షి వృక్ష పాషాణాది జన్మాంతరములను,సుఖదుఃఖములనుఈశ్వరుడు జీవులకు మాటిమాటికి నిచ్చుచు వైషమ్యాదులు లేక ప్రపంచ లీల లనుభవించుచున్నాఁడు.

జన్మాంతరముకలదనుట.

అయితే, కొందఱు భగవంతుఁడు జీవులకు జన్మాంతరకర్మజన్యప్రారబ్ధాధీనముగాఁగాక, తనస్వాతంత్ర్యముచేతనే సుఖదుఃఖాదుల నిచ్చుచున్నాడని చెప్పిన యెడల భగవంతునకు వైషమ్యాదులు వచ్చుచున్నవనెడి హేతువువలననే, జీవులకు జన్మాంతరములం గీకరింపవలయునని మీరును జెప్పుచున్నారుగదా ? యొకడుతనసొగసు కొఱకుదన వెంట్రుకలను గొన్నింటినియుంచి, కొన్నింటిని దీసివేయుటవలననావెంట్రుకలవిషయమై యతనికి వైషమ్యాదు లెట్లు చెప్పదగియుండవో యారీతిననే భగవంతుడునుస్వశక్తిప్రకాశార్థముగఁదనస్వరూపములయిన జీవులలోఁగొందఱకు సుఖాదులను, గొందఱకుదుఃఖాదుల నిచ్చుటవలన భగవంతునకు వైషమ్యాదులు చెప్పఁదగి యుండవు గనుక, జీవులకు జన్మాంతరము లంగీకరించుట యావశ్యకముగాదని చెప్పుచున్నారు.

అట్లయితే, జీవులకు రాఁబోవు స్వర్గనరకాదులను గూడా ఈశ్వరుడు స్వతంత్రము గానే యీయవచ్చును గనుక ఈశ్వరోక్త ధర్మాచరణమేపనిలేదు. మఱియును జీవులుతనస్వరూపములయినను వారలకుఁదనతోనును, వారిలో వారలకును భేదబుద్ధిగల్పించి వారలకు భోగార్థముగ భగవంతుఁడు తనస్వశక్తి ప్రకాశకరమయిన విచిత్ర ప్రపంచమును నిర్మాణముజేసి, జీవులకు సుఖదుఃఖాదులనిచ్చుచున్నాడనివారును జెప్పుచున్నారు. అట్టి భేదబుద్ధిగల జీవులకు భగవంతుడు తన స్వాతంత్ర్యముచేతనే సుఖదుఃఖాదుల నిచ్చిన యెడల భగవంతుని యందు వైషమ్యాదులను జీవులారోపించుటకుఁ గారణ మగుచున్నది. కావున జీవులకు జన్మాంతరప్రారబ్ధాధీనముగానే సుఖదుఃఖాదులనిచ్చు చున్నాడని యవశ్య మంగీకరింప వలయునది. అట్టి ప్రారబ్ధానుసారులయినఫలంబులనుప్రత్యక్షహేతువులేకనే యిచ్చినయెడల జన్మాంతర ప్రారబ్ధము నూహింప లేనివారు, తనయందు వైషమ్యాదుల నారోపింపఁబోవుదురనెడు నభిప్రాయము వలననే, భగవంతుఁ డట్టిఫలములను జీవులకిచ్చునప్పుడు, లౌకికమందు నానావిధ ప్రత్యక్షహేతువులను గల్పించియే, యిచ్చుచున్నాఁడు.

అయితే, భగవంతుఁడు తనకు నిందరాకుండనుండుటకై యిట్టి ప్రత్యక్షహేతువులనుగల్పించి జీవులకు సుఖదుఃఖాదులను దనస్వాతంత్ర్యముచేతనే యిచ్చుచున్నాఁడనిచెప్పరాదా! యనియంటేని, తనతో భేదభావనఁజేసెడి జీవులకన్యాయముగ దుఃఖాదులను దనస్వాతంత్ర్యముగానేయిచ్చునట్టి భగవంతుండట్టి నిందకుభయపడి హేతువులనేల గల్పింపవలెను.

అయితే, యిట్లు హేతుకల్పన సేయుటది సుఖ దుఃఖానుభవ కాలములయందయినను జీవులకుఁ దనయందు మతిగలిగి కృతార్థులు

గాభోవెదరని యొప్పక మోసము సేయుటకుఁగా నేపడుచున్నది; గావున మీఁదఁజెప్పినహేతువులను జక్కఁగయోచించగాజీవులకుజన్మాంతరములవశ్యముగానిశ్చయింపఁదగియున్నవి.

అయితే, అచేతనములయిన కేశాదులయందు నేక దేశములలో గలిగెడిపూజ్యా పూజ్యతలున్నతద్భోక్తలయినజీవులయొక్క యదృష్టాధీనములనియే, చెప్పవలయును.

అయితే, జీవులకు జన్మాంతరము లేదనుటయును, ఈశ్వరునకు వైషమ్యాదులు గలుగకుండుటయును గొందరు మహంమదియ్యానులు చెప్పెడి, యుక్తులెవ్వియనిన, మొదల నీశ్వరుడు జీవులను సృజించి, రోగరాజ్యాదులను గల్పించి, వీటిలోమీాయిష్టమయినదానినిగోరుడని జీవులతోఁ జెప్పినందున, గొందరు రాజ్యాదులను గోరినారనియు, నీయల్పకాలీయము లయిన లౌకికానందము మదమును గలగజేసి దుష్టకార్యములనుజేయించి నిత్యనరకములను గలుగజేయుచున్నది, గనుక నిట్టిమదకారణములు గానివియు, దైన్యద్వారముగ భగవంతునిస్మరింపజేయునవియు, నైనరోగదారిద్ర్యాదులను గొందరు గోరినారనియు, నట్లు వారు వారు గోరుకొన్నదియే; కిస్మత్ అనియు, నాప్రకారము వారు వారనుభవించు చున్నారనియును జెప్పుచున్నారు. ఆలాగైన నరోగులై రాజ్యాదుల ననుభవించెడి గొందరు విద్యా వివేకములు గలిగి జ్ఞాన వంతులై యున్నారు. రోగ దారిద్ర్యముల ననుభవించెడి గొందరువిద్యా వివేకము లేక చౌర్యాదిదోషములను జేయుచున్నారు. గనుక నెగువజెప్పిన హేతువులుసరియైనవిగావు; కావున పూర్వజన్మకర్మజన్యాదృష్టమే కిస్మత్ యని చెప్పవలయునది, మరియు జన్మాంతరమే లేదనిచెప్పెడిహూణులుమనుష్యులనుభవించెడి రోగరాజ్యాదులిప్పటి జన్మమందు జేసినపుణ్యపాపకర్మఫలంబు లేయనిచెప్పుచున్నారు. ఎట్లం

లేని, శిశువుపుట్టినప్పుడు, శిశువునకుగలిగెడి దోషాదులు జన్మదోషాదులనియు,నవి తల్లిదండ్రులపాపఫలములనియు,నీవల, వారువారు చేసిన పాపములవలన వారివారికిగలిగెడి రోగమరణాదులు కర్మదోషాదులనియు జెప్పుచున్నారు. అలాగైనను మహాధార్మికులయిన తల్లి దండ్రులకు,గుడ్డి, కుంటు మొదలయిన దోషములుగలిగిన శిశువులు పుట్టుటయు, జక్కగబుట్టితత్క్షణమేచచ్చుటయుగలిగియున్నది. ఇంతియేగాక, దుష్టకార్యములుచేసెడు తల్లిదండ్రులకు, దృఢగాత్రులునదృష్టవంతులు, పుణ్యవంతులునగుశిశువులుగలుగుచున్నారు. మఱియుశిశువుపుట్టినవెనుక బుద్ధిదెలిసిపుణ్యాపాపములుసేయకమున్నె, యాశిశువునకుగలిగెడి దోషాదులెవ్వరి దుష్కృతము వలన గలిగెడివి, కానిమ్ము, బుద్ధిదెలిసిన వెనుక జ్ఞానవంతుడై ధర్మకార్యములను సేయువాడు, రోగిగనుదరిద్రుడుగ నల్పాయువు గలవాడుగ, నగుచున్నాడు, దుర్మార్గుడయిన వాడు భాగ్యవంతుడుగ, దీర్ఘాయుష్మంతుడుగ, దృఢగాత్రుడుగ, నుంటున్నాడు, గనుక నిట్టిప్రత్యక్షానుభవమువలన, మీదవారుచెప్పినయుక్తులు సరిపడవు. గనుక, రోగరాజ్యాదులు పూర్వజన్మ కర్మజన్యాదృష్టఫలములనివీరును జెప్పవలయునది.

అయితే, జీవులయొక్క పూర్వజన్మ కర్మాధీనముగ నీజన్మమందు దత్తత్కాలాను గుణంబుగ సుఖదుఃఖాదుల నీశ్వరుడిచ్చుచున్నాడని చెప్పనేల, యీభూతప్రసవకాలములయందుండెడు నవగ్రహస్థితులనుబట్టి వాటివాటి చారముల ప్రకార మెగువ జెప్పిన సుఖదుఃఖరూపఫలములు కాలానుగుణముగ నీశ్వరనిర్ణయప్రకారముగ జీవులకు గలుగుచున్నవని చెప్పరాదాయని, జన్మాంతరము గలదనుట కొప్పని కొందఱుమతస్థులు చెప్పుచున్నారు. అట్లుజెప్పగూడదేలనంటేని! ఒక సమయములో బుట్టిన, నర మృగ పశు పక్షి వృక్ష పాషాణాదులకునవగ్రహముల చారముల ననుసరించి, జ్ఞానబల లాభా యుష్యాదులేకరీతిని

గలుగవలసి యుండగ, నట్లు లేకత త్తజ్జాతి నిష్ఠప్రకారమే, తారతమ్యముగ పయినజెప్పినవి గలుగుటవలనను, మనుష్యులలోనే, యొకసమయములో బుట్టిన యిద్దరిలోనొకడు రాజుగ, నొకడు దరిద్రుడుగనగుచున్నారు.

అయితే, యుత్పత్తికాలము సూక్ష్మమగుటవలన బొరబాటు వచ్చియుండునని చెప్పుదురు. అదియట్లుండనిమ్ము, తమతమ జాతకప్రకారముగ, దశలయందనుభవముగ జరుగుచునుండెడి ఫలములు గల జాతకులకు, రాజయోగములువచ్చినప్పుడు రాజపుత్రునకుగలిగెడుఫలము దరిద్రునకు గలుగునా! యట్లుగలుగదు. ఇందుకు, బృహజ్జాతకగ్రంథములోపదు నొకొండవదగు రాజయోగాధ్యాయమందు౧౨వ శ్లోకము॥ (అపిఖలకులజాతామానవారాజ్యభాజః కిముతనృపకులోద్గా ప్రోక్తభూపాల యోగైః। నృపతికులసముద్ధాపార్థివావక్ష్యమాణైఃభవతీనృపతితుల్యాస్తేష్వభూపాలపుత్రః॥) అనియున్నదిగనుక, కొన్నియోగాదులలో రాజపుత్రునకే రాజ్యాధికారము గలుగుచున్నది గాని, నీచులకు రాజ్యాధికారము రాదనిచెప్పియున్నది. ఇందువలన బూర్వజన్మ సుకృతముచేత గలిగెడు రాజపుత్రత్వమును గొన్నియోగము లపేక్షించు చున్నయవి. మరియుఁబూర్వజన్మ కర్మానుగుణంబుగ జరిగెడిశుభాశుభఫలానుభవకాలములనుముందుగ దెలుపుటకే గ్రహచారములుసూచకములై యుండునట్లు భగవన్నిర్ణీతములైయున్నవి. ఇందుకా బృహజ్జాతకగ్రంథకారుండే ప్రథమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥హోరేత్యహోరాత్రవికల్పమేకేవాంఛంతి పూర్వాపర వర్ణలోపాత్ । కర్మార్జితం పూర్వభవేసదాదియత్తస్యపక్తింసమభివ్యనక్తి॥) అనిచెప్పియున్నాడు గావుననిప్పటి సుఖదుఃఖములు పూర్వ జన్మ కర్మ ఫలములనియే చెప్పవలయున్న.

అయితే, కృష్ణాష్టోత్తర శతములో. (శ్లో॥ సర్వతీర్థాత్మకస్సర్వగ్రహరూపీపరాత్పరః॥) అనియున్నందున భగవంతుడు సర్వగ్రహస్వరూపుడని చెప్పబడియున్నదిగనుక, నవగ్రహ స్వరూపముగ నాభగవంతుడే చారముల ప్రకారముగ జీవులకుఫలము నిచ్చుచున్నాడని చెప్పరాదాయనియంటేని, యట్లునవగ్రహ స్వరూపముగానయిననుజీవులప్రారబ్ధాపేక్షలేక భగవంతుండేసుఖదుఃఖములనిచ్చుచున్నాడనిచెప్పినపక్షమందు వైషమ్యమువచ్చును గనుక ప్రారబ్ధము నపేక్షించియే ఫలముల నిచ్చుచున్నాడని చెప్పవలయునది, యింతియేగాక, జన్మాంతరంబే లేదనిచెప్పెడు హూణులు, మహంమదియ్యాసులు మొదలైన వారలును మనుష్యుడుమృతి బొందినవెనుక, విచారణకాలములో వానివాని కర్మములను బట్టిస్వర్గ నరకాదుల ననుభవింప జేయుటకు దగిన శరీరములను భగవంతుం డిచ్చుచున్నాడని చెప్పుచునుండగ జీవునకు, దేహాంతరమువచ్చుటయే జన్మాంతరము గనుక, మనుజుని కర్మానుగుణముగ వాడు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుటకు మనుష్యాది శరీరములనుభగవంతుడు మఱల నిచ్చుచున్నాడని యేలజెప్ప గూడదు, గనుక, జీవునకు జన్మాంతరముగల దనియొప్పు కొనవలయునది, అట్లుగాక, యీశ్వరుడు దానేజీవులకు రోగరాజ్యాదులను గలుగజేయుచు న్నాడేగాని, జీవుల పూర్వజన్మ కర్మములను బట్టి రోగరాజ్యాదుల నిచ్చుటగాదని చెప్పెడి పక్షములో, జీవులయందు తప్పునొప్పులేనిదే యీశ్వరుడు వైషమ్యబుద్ధి చేతరోగరాజ్యాదులనిచ్చుటగనుకమనుష్యు నకైననుద్వేషాదులు గలుగుటకెదిరి వానిదోషమించుకయైన నుండెనేని గలుగుచున్నదిగాని నిర్హేతుకముగనెవ్వరికిని ద్వేషాదులు గలుగనప్పు, డీశ్వరునకీలాగు గలుగుటవలన మనుష్యుని కన్నను దక్కువయైన వాడు గనేర్పడుచు న్నాడు, గనుకనటువంటి దుష్టుడైన దేవుని నమ్మితే ప్రయోజన మేమి యున్నది, కాబట్టి జన్మాంతర కర్మఫలములైన రోగరాజ్యాదుల నీశ్వరుడిచ్చు చున్నాడని చెప్ప వలయునది.

అయితే, యప్రత్యక్షమైన జన్మాంతర సద్భావమందు ప్రమాణ మేమన్నను జీవులయొక్క రోగారోగ్యములును, దారిద్ర్యభాగ్యములును, ప్రయత్నముచేత, నసిద్ధియు, నప్రయత్నముచేతసిద్ధియు, జ్ఞానతారతమ్యములుగలిగిన, నర మృగ పశు పక్షి వృక్ష పాషాణాది జన్మములును, శిశువు పుట్టినప్పుడే స్తన్యమును గ్రహించుటయు నివి మొదలయినవి, పూర్వజన్మకర్మ జన్యాదృష్ట ఫలములు. ఈదృష్టాంతములవలనను, మనుష్యునకుసాధ్యములుగానివియుఁబూర్వము పశుపక్ష్యాది శరీరములచేతఁదనకు ననుభవములయినవియునైన ఘూసచర్వణవిహాయసగమనాదులనిప్పుడు, దాననుభవించినట్లు గలిగెడి స్వప్నంబులును. నిద్రలో గేవలశిశువులకుగలిగెడి హాసము, పూర్వజన్మానుభూతప్రపంచ స్మరణపూర్వకస్వప్నానుభావమేమైనందున, నిట్టిహాసంబు నివితనకుఁ బూర్వజన్మానుభూతార్థ స్మరణ రూపములు. ఈదృష్టాంతములవలనను, జీవులకుజన్మాంతరము, లనుమానప్రమాణముచేత నూహింపదగియున్నవి.

అయితే, పూర్వజన్మచర్యలు స్వప్నములో స్మరణమునకువచ్చునట్లయితే, పూర్వజన్మములు,తత్కార్యములుజాగ్రదవస్థయందిప్పుడు జ్ఞాపకమునకు రావచ్చుననియుంటేని, యిప్పటిశరీరములోనే తల్లిగర్భమునందును బాల్యమందును, జరిగినచర్యలు మానసేంద్రియాదిస్ఫూర్తి లేనందున జ్ఞాపకముండవు. ఇంతియేగాక, యీవలజరిగిన చర్యలును విస్మృతిగుణముచేత సప్రకారంబుగ జ్ఞాపకముండనప్పుడు, పూర్వజన్మములో వేరైనవి స్థూలశరీరముచేత, ననుభూతములైనవియిప్పటి జాగ్రదవస్థాభిమానియైన స్థూలశరీరికెట్లుజ్ఞాపకమువచ్చును.

అయితే అప్పటియిప్పటి స్థూలశరీరములోనుండెడు సూక్ష్మశరీరమొక్కటియే గనుక నప్పటియిప్పటి స్థూలశరీరముచేతజరిగింపఁ

బడినచర్యలు స్వప్నాభిమానియైన సూక్ష్మశరీరికి గొన్నికొన్ని ఛాయ గా జ్ఞాపకము రావచ్చును.

అయితే, పూర్వజన్మచర్యలు స్వప్నములోనయినను సప్రకారం బుగ జ్ఞాపకము రారాదాయనియంటేని? యిప్పటిజన్మమందు జేసినపను లే కాలవ్యవధి మొదలయిన హేతువులచేత సప్రకారంబుగనిప్పుడే జ్ఞాప కము రానప్పుడు, జాగ్రత్సుషుప్తులలోనికి తత్తరలాడుచునుండెడిస్వప్నా వస్థయందు జన్మాంతరములో వేరైనస్థూల శరీరముతో ననుభవించిన పనులుసప్రకారముగ నెట్లుజ్ఞాపకమునకు వచ్చును, గనుక నీయాక్షేప మున కవకాశము లేదు.

అయితే, యీస్వప్నము భ్రాంతియని చెప్పరాదాయనియం టేని! భ్రాంతియును బూర్వానుభూతార్థ విషయ మయినది యే యని, రజ్జుసర్పభ్రాంత్యాదులయం దనుభవసిద్ధమైయున్నది, గనుక, నందుకును బూర్వానుభవమే యావశ్యకమై యున్నది.

అయితే, యీజన్మములోనే పక్ష్యాదులయందు దృష్టములైన విహాయసగమనాదులు స్వప్నమందు భ్రాంతిచేతఁ దనయం దారోపి తములగుచున్నవని యొప్పినప్పటికిని నిద్రలోఁగేవలబాలురకు గలిగెడి హాసాదులకుఁ గారణమైన ప్రపంచచిత్రము లీజన్మములోఁ జూడఁబడి నవిగావుగనుక, యిందుకుఁబూర్వజన్మ ప్రపంచానుభవమే కారణమై యున్నదని యొప్ప వలయునది. ఇందువలన జన్మాంతరములు గలవని నిశ్చయముగ నూహింప దగియున్నవి. కాలమునకుఁదుది లేదు గనుక జీవులకందఱకును క్రమక్రమముగ జ్ఞానాదులు గలిగి యెగువఁజెప్పిన ప్రకారము మోక్షముసిద్ధించినవెనుక, భగవంతుడుతనపరిణామమైన యపరప్రకృతిని. దానుధరించిన, శుద్ధసత్వమయమయిన దివ్యమంగళ విగ్రహమును, దిరోధానముజేసి, సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తిస్వరూప

మాత్రావశిష్టుడై, యద్వైతమై యుండుటది మహాప్రళయావస్థయు, మఱల సృష్టిఁజేయవలెనని యాభగవంతుని కిచ్ఛగలిగినప్పుడుపూర్వోక్త ప్రకారముగ సృష్టిఁజేయ గలఁడు. చిదచిత్తులకు స్వరూప స్వభావ సంకోచముఁజేసి, తనయందు విశేషణములుగలీనముజేసికొని చిదచిద్విశిష్టుడయి స్వేచ్ఛచేత ధరింపబడిన దివ్యశరీరముతో వైకుంఠాది లోకములయం దుండుటది, యుగాంతర ప్రళయావస్థయు, నంతట మఱల సృష్టిసేయవలెనని యాభగవంతున కిచ్ఛగలిగినప్పు డాజీవుల పూర్వజన్మకర్మములనాధారముఁజేసిసృష్టిఁ జేయుచున్నాఁడు. ఈయవస్థనుబట్టి, భగవంతుఁడుచిదచిద్విశిష్టుఁడనికొందఱును, జిదచిదీశ్వర వస్తుస్వరూపముల భేదమునుబట్టి, భేదమనికొందఱునుజెప్పుచున్నారు.

అయితే, క్రమక్రమంబుగ జీవులుమాత్రముముక్తులైన యనంతరంబును, బ్రపంచలీల ననుభవింపవలయునని, యీశ్వరునకిచ్ఛగలిగినప్పుడేలా గంటేని, యీశ్వరుడు పూర్వముసృష్టిఁజేసిన ప్రకారంబుగ మఱలనుపాధులచేత జీవులను గల్పింప గలడు' లేక యిట్లు సర్వజీవన్ముక్తిగలిగి యెడదెగక మున్నె జీవుల నుపాధుల చేత నప్పు డప్పుడు గల్పించను గలడు.

జీవోత్పత్తివినాశములవిషయము.

అయితే, జీవునకుత్పత్తి వినాశములు గలవా యనియంటేని ! యుపాధులచేత శుద్ధబ్రహ్మముతో లేశవ్యవస్థను బొందినతదంశములకే జీవత్వవ్యవహారము గనుక, నామరూపములు గల యుపాధులకేయుత్పత్తివినాశములుగాని బ్రహ్మాంశములకు లేవు. ఇందుకు బ్రమాణము గీతాశాస్త్రములో ద్వితీయాధ్యాయమందు' జీవుఁడుస్థూలశరీరోపాధులనుద్యజించుచు గ్రహించుచున్నాఁడనుచోటజీవభూతమయిన యాత్మనశించెడిదిగాదనిచెప్పియున్నది. (శ్లో ॥ వాసాంసిజీర్ణాని యథా విహాయనవాని గృహ్ణాతినరోపరాణి । తథాశరీరాణి విహాయజీర్ణా-

న్యన్యానిసంయాతి నవానిదేహీ ॥ నైనంఛిందంతిశస్త్రాణి నైనందహతి పావకః । నచైనంక్లేదయంత్యాపో నశోషయతి మారుతః । అచ్ఛేద్యోయమదాహ్యోయ మక్లేద్యోశోష్యఏవచ । నిత్యస్సర్వగతస్థాణురచలోయంసనాతనః॥) అనియున్నది.

అయితే, నామరూపోపాధులకు వినాశముగలదని చెప్పినపక్షమందునామ రూపోపాధులు ప్రకృతి సంబంధములే గనుక ప్రకృతికి నాశముగలుగ లేదా ! భగవద్గీతలలో త్రయోదశాధ్యాయ మందు ॥ (శ్లో ॥ ప్రకృతింపురుషంచైవ విద్ధ్యనాదీఉభావపి ।) అనిచెప్పియున్నదే,యాదిలేని వాటికంతము గల్గదని మెగువ మీరుచెప్పినందుకు విరోధమురాదాయనియంటేని ! ఏకమయినబ్రహ్మముతానే ప్రకృతిపురుషరూపమయిన పరాపర ప్రకృతులుగా నగుచున్నాఁడని మెగువజెప్పియుంటిమి, ప్రకృతిపురుషులు వస్తుతత్వముచేత బ్రహ్మమే గాని వేరుగాదు. యిందుకు బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో నవమాధ్యాయమందు, సదసచ్చాహమర్జున, యనియున్నది, గనుక ప్రకృతిపురుషులనాదులనిచెప్పుటది, యీరెండును బ్రహ్మమేయనునట్టి భావముచేతనేగాని, వాటినామ రూపోపాధులు నడుమవచ్చి నశించునవి గనుక వీటినిబట్టి యనాదులనిచెప్పుటకాదు. ఇందుకుబ్రమాణము. ఛాందోగ్యములో నాఱవ యధ్యాయమందు, ఆత్మను తెలుసుకొంటే తత్స్వరూపములయిన యవియన్నియు దెలిసి నట్లే యనిచెప్పి, యిందుకు మృత్పిండము దెలిసిన మృద్వికారము లన్నియు దెలియ బడినట్లు నీ దృష్టాంతములను జూపించిన చోట వికారనామధేయములు వాగ్వ్యవహార మాత్రము లనియు, మృత్తికే సత్యమనియు జెప్పియున్నది. గనుక పరా పర ప్రకృతులని బ్రహ్మముతో భేద వ్యవస్థను గలుగజేసెడి నామ రూప ములకు మాత్రము నాశము గలదు గాని ప్రకృతిపురుషస్వరూపముగానయిన బ్రహ్మమునకు నాశము లేదు. మరికొందఱు

సచ్చిదానందస్వరూపము బ్రహ్మమని చెప్పియుండెడిశ్రుతికి, సత్తనగా బ్రకృతియనియు, చిత్తనగ జీవులనియు, నానందమనగబ్రహ్మమనియు, నిమ్మూడునుగూడి బ్రహ్మస్వరూపముగనుక వీట్లయొక్క నామరూపములును నిత్యములనియుఁజెప్పుచున్నారు. అట్లుచెప్పగూడదేలనంటేని! మీదవ్రాసినశ్రుత్యర్థములో నామవికారములు వాగ్వ్యవహారమాత్రములనియు, మృత్తికే సత్యమనియుఁ జెప్పియున్నందున నామరూపములు నడుమ వచ్చిపోవునవి గనుక నిత్యములని చెప్పగూడదు. దీని నొప్పక ప్రకృతిస్వరూపములయినఘటాదులకుఁబ్రాగభావ ప్రధ్వంసాభావములయందును ఘటమున్నదని స్వసంకేత సిద్ధాంత యుక్తులను జెప్పుచు నథవా ఘటరూప నాశానంతరంబున గపాలావస్థయు, వెనుక చూర్ణావస్థయు నిట్లవస్థాంతరములుగలుగునేగానియాత్యంతిక నాశము మృత్స్వరూపమున కెట్లుగలుగదో, యటులనేప్రకృతిస్వరూపములకాత్యంతిక నాశము గలుగదని చెప్పుచున్నారు.

అయితే, కఠినమయిన పదార్థముల కాత్యంతిక నాశము తత్కాలములో గనుపట్టకపోయినను, దీపము మలిపితే తత్క్షణములో నాత్యంతిక నాశముగలుగుట ప్రత్యక్ష సిద్ధముగానున్నదే యనియంటేని! దీపముమలిపినవెనుక దాని పరమాణువు లుంటున్నవనియు, నవిమిగుల సూక్ష్మమగుటవలన మననేత్రములకుఁ దెలియరావనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఇట్లియుక్తులుచెప్పెడిపక్షములోనగుపడెడుపదార్థములు లేవనియును జెప్పవచ్చునెట్లంటేని ! యేపదార్థమయినను, బూర్వమందును బరమందును లేక నడుమ గలిగినట్లు దోచుచున్నదో, యట్టి పదార్థము వర్తమాన కాలములోనును భ్రాంతియని చెప్పవచ్చునేయనియంటేని ! యిందుకు బ్రత్యుత్తరము లేక, మాసిద్ధాంత మిదియని చెప్పుచున్నారు. ఈయుక్తులచేతనే పరమాణు కారణవాదు

లున్ను నిరసింపబడుచున్నారు, గనుక నిట్టియుక్తికిరాని స్వసంకేత సిద్ధాంతములు సరియైనవిగావు.

అయితే, సర్వస్వతంత్రుడయిన బ్రహ్మము తన సంకల్పప్రకారము ప్రపంచలీలలననుభవించుచున్నాడని మెుగువజెప్పితిరి.

నిర్గుణబ్రహ్మము సగుణమగు విధము.

నిర్గుణమయినబ్రహ్మము సగుణబ్రహ్మమై యెట్లు ప్రపంచమును సృష్టించినాడనియంటేని! యిందుకద్వైతులు మాయాసంబంధమువలన సగుణబ్రహ్మమయిసృష్టించినాడనిచెప్పుచున్నారు. ఆమాయ యెక్కడిదనియంటేని, బీజమందంకుర శక్తియున్నట్లునిర్గుణబ్రహ్మమం దనాదిగ మాయా శక్తియుంటున్నదనిచెప్పుచున్నారు, ఆమాయ బ్రహ్మస్వరూపమా, లేకయతిరిక్తమాయనియంటేని,అతిరిక్తమేయనిచెప్పుచున్నారు. అతిరిక్తమయిన మాయయుండిన యెడలద్వైతమురాదాయని యంటే! మాయ, త్రికాలములయందు సత్యముగనుండక, జ్ఞానముచేత బాధితమయిపోవుచున్నది, గనుక ద్వైతాపత్తి రానేరదని చెప్పుచున్నారు. మంచిది, జ్ఞానముచేత బాధితమయ్యేడి లోపలనయినను మాయయుంటున్నదిగదా యప్పు, డద్వైతమునకుహానిరాదాయనియంటేని ! యీ మాయ, యవస్తువు గనుక వర్తమానకాలమునందును నద్వైతమునకు హానిలేదని చెప్పుచున్నాడు. మాయయవస్తువైతే బ్రహ్మమునకుదాని సంబంధమెట్లు గలుగు ననియంటే ! రజ్జువందు సర్పమువలె భ్రాంతిచేతగల్పిత మగుచున్నదని చెప్పుచున్నారు, జ్ఞానస్వరూపుడయినబ్రహ్మమునకు భ్రాంతి గలుగునా యని యంటే, భ్రాంతియని యనుకొనుటయును, భ్రాంతియే యని చెప్పుచున్నారు. అట్లు భ్రాంతియని యనుకొనుటయును భ్రాంతియైన పక్షములో బూర్వము భ్రాంతియని యనుకొనుటది యథార్థమే యగు చున్నది. గనుక నందుల విషయము

లన్నియు సత్యములుగావలసి వచ్చును, కాబట్టి ద్వైత ప్రసక్తివచ్చుచున్నదేయనియంటే ? ఇందుకుసదుత్తరమును జెప్పజాలకసమాధిచేసి చూచితే నిర్వికల్పములోఁ బ్రపంచముతోచలేదు గనుక మిథ్యయనియు జెప్పుచున్నారు. ఇందుకు నిద్రలో బ్రపంచము తోచలేదే, యంతమాత్రము చేతనే లేదని యెట్లు చెప్పవచ్చును, జాగ్రతలోగూడా మనకుఁ దెలియని దేశములుఅంశములును లేనట్టాయనిచెప్పితే, అందుకు యుక్తి చెప్పజాలక వీరితోవాదముచేయజాలక మౌనమే వ్యాఖ్యానమనిచెప్పుచున్నారు, గనుక నిదియుక్తిసహాముగా నుండలేదు.

అయితే, యిందుకు నేనుజెప్పెడి క్రమమేమనిన . ఏకమైసత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమయిన నిర్గుణ బ్రహ్మము స్వేచ్ఛచేత జిదచిదీశ్వరస్వరూపుడై స్వాధీనమాయకుడై నియంతగానాత్మలుగానింద్రియములుగాను విషయములుగానుదానేయై తనకుస్వరూపముగానుండెడి సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తులను గుణరూపముగా ననుభవించుచున్నాడు గనుక, నప్పుడు సగుణబ్రహ్మమనిచెప్పఁబడుచున్నాఁడు. ఎందు వలననంటేని ? సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తిస్వరూపుఁడయిన నిర్గుణబ్రహ్మము సృష్టియందుఁ జిదచిదీశ్వరస్వరూపముగఁదానే యగుచున్నాఁడు గనుక స్వరూపముగా నుండెడి సత్యమనగఁదాను త్రికాలములయందు నుండుట.

అయితే, యచిత్తు తనపరిణామములయిననామరూపములచేత నర్థక్రియాకారియగుచు భ్రాంతి రూపములుగాక కొంతకాలముండి నామరూపములుపోయిన వెనుక నశించినట్లు తోచునదిగనుక, నీనామరూపాత్మకమయినవర్తమానకాల సత్యత్వముబ్రహ్మపరిణామమయిన యచిత్తుకు గుణరూప మగుచున్నది, బ్రహ్మమునకు స్వరూపముగనుండెడిజ్ఞానము త్రికాలములయందసంకుచిత మయినది,

అయితే, చిత్స్వరూపులయిన జీవులకు విషయసంబంధముగలిగినప్పుడా విషయజ్ఞానమింద్రియముల ద్వారాగలిగి విషయసంబంధము లేనప్పుడు విషయ జ్ఞానంబే లేకయుంటున్నది. గనుక నీ సంకుచిత జ్ఞానము బ్రహ్మపరిణామములయిన జీవులకు గుణరూపమగుచున్నది, బ్రహ్మమునకు స్వరూపముగానుండెడి యానందము త్రికాలముల యందఖండముగ నిరవధికమయినది.

అయితే, చిత్స్వరూపులయిన జీవుల కిష్టవిషయ ప్రాప్తిగలిగినప్పు, డింద్రియముల ద్వారముగా నానందముగలిగి యట్టివిషయప్రాప్తిగలుగనప్పు డాయానందము లేకయుంటున్నది, గనుకనీఖండమయిన యానందము బ్రహ్మపరిణామములయిన జీవులకుగుణరూపమగుచున్నది స్వరూపముగ నుండెడి జ్ఞానానందములు జీవున కజ్ఞానముచేత నెప్పుడును బ్రతిభాసింపకపోయినప్పటికిని విషయసాన్నిధ్యముగలిగినప్పుడు ప్రతిభాసించుచున్నవి, గనుక నిందువలన విషయజ్ఞానమనియు,విషయానందమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నది. బ్రహ్మమునకు స్వరూపముగనుండెడి సర్వశక్తి, బ్రహ్మము తానేలాగుననిచ్ఛయించుచున్నాడో, యాలాగున నగుట.

అయితే, యచిద్వస్తువులయందు గొన్నింటిలోఁ గొన్నిశక్తులు మాత్రమేయుంటున్నవి, గనుక నీయల్పశక్తులు బ్రహ్మపరిణామమయిన యచిత్తుకు గుణరూపము లగుచున్న వట్టి సత్యజ్ఞానానంద సర్వ శక్తి స్వరూపుఁడయినబ్రహ్మమే శుద్ధ సత్వమయ దివ్య మంగళ శరీరమును ధరించి, యనంతకళ్యాణగుణ పరిపూర్ణుఁడయి, స్వాధీనమాయకుఁడయిసర్వజ్ఞుఁడయి, చిదచిద్రూపప్రపంచమునకునియామకుడగుచున్నందునఁబ్రపంచలీలను గుణరూపముగ ననుభవించు చున్నాఁడు. ఇందువలన నిర్గుణబ్రహ్మముచిదచిదీశ్వరరూపముల చేత సగుణ బ్రహ్మమగు

చున్నాడు. ఇందుకు ప్రమాణము, గీతాశాస్త్ర మందు త్రయోదశా ధ్యాయములో, (నిర్గుణంగుణభోక్తృచ) అనియున్నది.

నిర్గుణశబ్దార్థ నిర్ణయము.

అయితే, యిందు కద్వైతులు, నిర్గుణమనగ, నైర్గుణములు లేనివాడనియు గుణభోక్తృచ, అనగ ఆయనే భ్రాంతిచేతసత్వాది గుణముల ననుభవించు చున్నాడనియు నర్థము జెప్పుచున్నారు. సత్య జ్ఞానానంద స్వరూపుడయిన బ్రహ్మమునకు భ్రాంతిగలుగదనెడి యంశ మునుమున్నే వివరించి యున్నాడను, గనుక నిదిసరిగాదు, ద్వైతులు నిర్గుణమనగ, హేయగుణ రహితుండనియు, గుణభోక్తృచ అనగ, ననంతకళ్యాణగుణముల ననుభవించుచున్నాడనియుం జెప్పుచున్నారు. అట్లుచెప్పటది యుక్తముకాదేలనంటేని ? నిర్గుణమనెడుపదమునకు హేయగుణరాహిత్యమర్థమని చెప్పినయెడల గుణశబ్దమునకుసంకో చమువచ్చు నిదియునుంగాక, గీతలలోనిచ్చోటనే జ్ఞేయమయినబ్రహ్మ స్వరూపే నిరూపణంబుజేసిన. (శ్లో ॥ అనాదిమత్పరంబ్రహ్మ నసత్త న్నాసదుచ్యతే) అనెడి శ్లోకము మొదలుకొని (అవిభక్తంచభూతేషు విభక్తమివచస్థితం।) అనుశ్లోకము వరకు బ్రహ్మము యొక్క విచిత్ర శక్తిప్రకాశార్థముగం బరస్పరవిరుద్ధ ధర్మములుగలుగుటయే ప్రతి పాదింపబడియున్నవి. గనుక, తన్మధ్యఘటకమయిన (నిర్గుణంగుణ భోక్తృచ) యనుటకునదేరీతిగ నర్థవర్ణనము జేయుటయావశ్యకము గనుకను, నిర్గుణమనుట కవ్యవహితోత్తరముగ, గుణభోక్తృచయని యుండుటవలనను, నిర్గుణమనెడి పదముచేత నేహేయగుణములు నిర సింపబడినవో, (గుణభోక్తృచ) యనెడి పదముచేత, నాహేయగుణ ములనే యనుభవింపు చున్నాడని చెప్పవలసి యుంటున్నది. కాబట్టి కారణావస్థయందు సామాన్యముగ నేగుణములు లేవనియుం గార్యా

వస్థయందు హేయాహేయగుణములను జీవేశ్వర భేదముచేత దానే యనుభవించుచున్నాడని చెప్పవలయును. మఱియుఁగొందఱు ద్వైతాద్వైతసవికార నిర్వికార సవిశేష నిర్విశేష శ్రుతులకు విరోధ పరిహారార్థమయి బ్రహ్మము కన్న చిదచిత్తులు వేరనియు, బ్రహ్మమునకీరెండును నపృథక్సిద్ధ విశేషణములుగ శరీరమై యుంటున్నవనియు జెప్పుచున్నారు. చిదచిత్తులు బ్రహ్మము కన్న వేరని చెప్పుట వలన నద్వైత శ్రుతికిని, జిదచిత్తులెంత యపృథక్సిద్ధముగ శరీరమయినను శరీరికిశరీరము విశేషణమే యగుచున్నది. గనుక నిర్విశేష శ్రుతికిని సమంజసముగా లేదు. మఱియును, బ్రహ్మమునకు జిదచిత్తు లపృథక్సిద్ధ విశేషణములు గనుక నా బ్రహ్మము జగంబున కుపాదానకారణమగుచున్నాడని వారు జెప్పుచున్నారు. ఎట్లంటేని, చైత్రో గచ్ఛతి యనెడు ప్రయోగము వలన శరీరధర్మమయినగమనాదులు శరీరియందుముఖ్యముగవర్తించినట్లు బ్రహ్మమునకు శరీరమయినయచిత్తు జగదుపాదానకారణమగుట వలన నీయచిత్పరిణామ మెగువజెప్పిన దృష్టాంత ప్రకారముగ బ్రహ్మమందు ముఖ్యముగ వర్తించు చున్నదని చెప్పుచున్నారు. ఆపక్షమందు చిత్తును శరీరంబేగనుక చిద్గతాజ్ఞానదుఃఖాదులును, ముఖ్యముగబ్రహ్మమందువర్తింప వలసినదియే గదాయనియంటేని ! చిద్గతాజ్ఞానదుఃఖాదులు మాత్రములేవని చెప్పు చున్నారు. ఇంతకన్న నసంగతం బేమియున్నది, యిదియునుంగాక చిదచిత్తులు బ్రహ్మమునకపృథక్సిద్ధవిశేషణముల య్యేడిపక్షములో నెప్పుడు నిమ్మూటికి విశ్లేషము గలుగకుండున ట్లీప్రపంచాకృతిగ బరిణమించిన యెడల విశేష్యమయినబ్రహ్మమునకు వికారము రావలసియుండును. అట్లుగాక, యేకదేశ సంబంధము చేతనైన నపృథక్సిద్ధములుగ నిమ్మూడునుంటున్నవనుటకు నవకాశము లేదు. ఎందువలననంటేని ! శరీరమందు జీవుడును దదంతర్యామిగ నీశ్వరుడునుండి సమస్తకార్యంబులను జేయించుచుజీవుడు పోయిన వెనుక, జీవ

కార్యములయిన పృథక్త్వాదులు నీశ్వర కార్యము లయిన ప్రేరణాదులును గనుపడలేదు గనుక, చిదచిత్తులు బ్రహ్మమునకు నపృథక్సిద్ధవిశేషణము లుగనుంటున్నవని చెప్పఁ గూడదు, గావునబ్రహ్మమునకుఁ గారణావస్థ యందు సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తులు స్వరూపమగుటవలన బ్రహ్మము నిర్గుణ మనియు, నద్వైత మనియు, నిర్విశేష మనియు, నిర్వికార మనియు, గార్యావస్థయందు జిదచిదీశ్వరస్వరూపముగనై జగంబున కభిన్ననిమిత్తోపాదాన కారణమగుచున్నాడు. గనుక జీవేశ్వరద్వైత మనియు, సగుణమనియు, సవిశేషమనియు, సవికార మనియు జెప్ప బడుచున్నాడు. ఇది శాస్త్రమునకు విరోధములేకను, యుక్తి సహ ముగనున్నది.

అయితే, బ్రహ్మమెప్పుడునుసగుణమనియేచెప్ప రాదా? సృష్టికిఁ బూర్వము నిర్గుణమనియేల జెప్పవలెనంటేని, సృష్టికి బూర్వమాత్మ వేఱుగా సత్యజ్ఞానానందాదులు వేరుగలేవు. ఎందువలన నంటేని, సత్య జ్ఞానా నందాదులు గుణముల వ్యాడిపత్తములో విషయములుండి యా విషయానందము లింద్రియద్వారముగా నాత్మకు గుణరూపములుగ నను భవమునకు రావలసినదిగనుక, విషయములు నింద్రియంబులులేని యప్పు డీసత్యజ్ఞానానందము లాత్మకెట్లుగుణరూపము లగును, అటుల నేవిషయ ము లేయింద్రియంబులేక యున్నప్పుడు సత్యజ్ఞానానందమే యాత్మస్వ రూపము గనుక, నాత్మకన్న వేరుగ సత్యజ్ఞానానందములు గుణరూపం బులుగలేవు. అందువలన సృష్టికిఁబూర్వముసత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమే నిర్గుణ బ్రహ్మమని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు, బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంద స్వరూపమనిశ్రుతుల యందుఁజెప్పఁబడి యుండుటవలన వైదికులంగీ కరించుటయావశ్యకమయినప్పటికిని నవైదికులట్లంగీకరించుటకుఁ బ్రమా ణమేమన్నను.సత్యజ్ఞానానందములుబ్రహ్మమునకుస్వరూపముగావనియు, నవిగుణంబులేయనియు, లోకదృష్టప్రక్రియను బట్టియంగీకరించిన యెడల

గుణములకునుగుణికిని భేదముజెప్పవలసివచ్చు నాపక్షమందు బ్రహ్మము ప్రపంచమును సృష్టింపవలెనంటే ? యుపాదానకారణమయినయచిత్తును దీనింబరిణమింప జేయుటకు దగిన యుపకరణంబులు, విలక్షణసుఖదుఃఖభోక్తలయిన యనేకజీవులు, నిన్నియు బ్రత్యేకంబుగనుండవలసి వచ్చును. ఇన్నిపదార్థములను బ్రహ్మముకన్న వేరుగ నొప్పెడి పక్షమందీ సకలప్రపంచంబును సృష్టించువాడు బ్రహ్మ మొకడేయని చెప్పుటయందును సందేహముగలుగుచున్నది. యెందువలననంటేని ! ప్రకృతిని జీవులను బ్రహ్మముకన్నవేరుగనొప్పెడిపక్షములో లోకమందు బుద్ధిమంతులయినవారు వస్త్రంబులనితరోపకరణంబులచేత ననేకవిచిత్రంబులుగజేసి వేషమునుధరించిన రీతిగ నాయాజీవులు తమతమజ్ఞానతారతమ్యములచేత నితరోపకరణములవలన బ్రకృతిసంబంధములయిన నర మృగ పశు పక్షి వృక్ష పాషాణాద్యాధునిక శరీరము లెత్తుటకు వారలేపూర్వముకారణంబులుగావచ్చును. అట్లుగాదేని మరికొందరు, దేవతలు వీరలజన్మములకుఁ గారణములనియైనను జెప్పవచ్చును. అట్లులేక యీశ్వరుండే వీరలకుగారణమనిచెప్పెడిపక్షములో నీశ్వరునకుమరియొక యీశ్వరుడున్నాడనియు, నూహింపవలసివచ్చును. అట్లుగాక యీశ్వరుడొక్కండేయని శాస్త్రమునుబట్టియొప్పెడిపక్షమందట్టిశాస్త్రమునకు వారైనను బద్ధులుగావలసి యుంటున్నది. అట్లు సంకేతముగానుండనిర్గుణమయిన బ్రహ్మమొకడే నానావిధ ప్రకృతి పురుషాత్మకమయినప్రపంచంబుగ నగుచున్నాడనుటకుఁదగిన దృష్టాంతములను వివరింపుచున్నాడ నెట్లంటేని ! ఒకవటబీజముతనకన్నవేరుగ వృక్షశాఖాపత్రపుష్పఫలాది భేదములెవ్వియును లేక, నేయుపకరణములును లేక, తానే యుపాదానకారణమయి వృక్షాకారంబుగనెట్లు పరిణమించుచున్నదో, యారీతిననే బ్రహ్మముతానే యుపాదాన కారణ మయి ప్రపంచాకారంబుగఁబరిణమించుచున్నాడు.

ప్రపంచమునకు బ్రహ్మమభిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణమనుట.

అయితే, వటబీజము జడమయిన పదార్థము గనుక సంకల్పాదులు లేనందున దీని ప్రరోహమునకు నిమిత్తకారణమయిన యొకపురుషుఁడుండ వలసియున్నది. గనుక వటబీజదృష్టాంత ముపాదాన కారణత్వమందేను, బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తి స్వరూపుఁడు గనుక సంకల్పపరిణామము లాయనకే గలుగుటవలన నభిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణమగుచున్నాఁడు. ఇందుకు దృష్టాంతము, ఊర్ణనాభి యభిన్న నిమిత్తోపాదానకారణమయి తనయిచ్ఛానుగుణంబుగఁ దనస్వరూపము చేతఁ దంతుసృష్టిప్రళయముల నెట్లు సేయుచున్నదో, యాప్రకారము బ్రహ్మమీప్రపంచసృష్ట్యాదులను జేయుచున్నాఁడు.

అయితే, ఊర్ణనాభి సృష్టిలోఁజేరిన చిదచిదాత్మకమయిన పదార్థము గనుక తనయందు గలిగి యుండెడి చేతనాచేతనధర్మములవలనదంతుసృష్టినిగురించి నిమిత్తోపాదాన కారణమగుచున్నది. బ్రహ్మమయితేను సృష్టిలోచేరినదిగాదనగ, జగంబంతయు నెట్లుబ్రహ్మపరిణామమో, యారీతిగబ్రహ్మముమరియొకదాని పరిణామముగాదు. గనుకనుస త్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తిస్వరూపుఁ డగుట వలనను, దానేస్వసంకల్పానుగుణముగఁ బరిణమించి జగంబున కభిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణమగుచున్నాఁడు. గనుకనీప్రకారము తనయందు గుణరూపముగా నేమియును లేక సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తి స్వరూపుఁడయిన నిర్గుణబ్రహ్మము ప్రపంచసృష్టిని జేయవలయునని సంకల్పించి తానేయారీతిగ బరిణమించుచున్నాఁడు, గనుక, తనకన్న భిన్నముగా నేవస్తువుయును లేకనేయుపకరణాపేక్షయును లేక, తనయేకత్వమునకు హాని లేకుండు నట్లు ప్రపంచమున కభిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణ మగుచున్నాఁడని శాస్త్రముచేతను యుక్తిచేతను నిర్ణయింప బడుచున్నాడు.

❁ బ్రహ్మమునకవస్థాత్రయము. ❁

ఈబ్రహ్మమునకును మూడవస్థలు గలవెవ్వి యనిన, సృష్టికిఁ బూర్వము సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుఁడయి సృష్టిచ్ఛాదులు లేకయుండు టది నిష్కళావస్థయు, నానావిధ ప్రపంచసృష్టిసంకల్పముతోఁగూడి విషయసృష్టిలేక విషయ జ్ఞానమాత్రముతో నుండుటది సకళనిష్కళావస్థయు, నాసంకల్ప ప్రకారముగ విషయసృష్టిజేసి యావిషయానందము ననుభవించుటది సకళావస్థయు ననంబడు, నీయంశము శాండిల్యోపనిషత్తులో జెప్పబడియున్నది. యీసకళావస్థావిశిష్టుఁడయిన బ్రహ్మమే సృష్టి స్థితిలయముల కొఱకు లీలార్థమయి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరరూపములను ధరించుచున్నాఁడు. వీరలేకొన్ని హేతువులచేత విభవార్చావతారములెత్తుచున్నారు.

అయితే, సత్య జ్ఞానానంద స్వరూపమయి పూర్ణుఁడయిన బ్రహ్మము పైనజెప్పిన ప్రకారము జీవాది జగద్రూపంబుగఁ దన్ను సృజించుకొనుటకును విభవార్చావతారము లెత్తుటకును నిమిత్తమే మనిన, సర్వశక్తిస్వరూపుఁడయిన యాబ్రహ్మము యొక్క యిచ్ఛయేగాని వేరుకాదు. అదియెట్లంటేని, సర్వాధికారియైన యొకచక్రవర్తి తనయొద్ద పనులుసేయువారనేకులుండినను దాను లీలార్థమై శ్రమకరములయిన శిల్పాది కర్మములు సేయుచున్నాఁడు. అందులకా చక్రవర్తియిచ్ఛదక్క వేరేకారణములేదుగదా! యదియునుంగాక, రసములలో మధురరసము సర్వోత్తమమయినను రసాంతర సంబంధములేక తద్రసమునే యేకరీతిగ ననుభవించువారికి విశేషానుభవము వలన, నరుచి గలుగుచున్నది. నడుమనడుమ నామ్లలవణాదిరసముల ననుభవించిన యెడల నామధుర రసము విశేషశ్లాఘ్యమగుచున్నది. ఇదేరీతిగ బ్రహ్మమునకును సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తులు స్వరూపమై

యేకొంతయు లేకపోయినను దన స్వరూపమయిన సర్వశక్తిప్రకాశార్థముగ జిదచిద్రూపప్రపంచముగఁదన్ను సృజించుకొనియాజగంబునకు దానే యీశ్వరుడుగనేర్పడిస్వరూపానందాదులను గుణరూపములు గననుభవించుచున్నాడు.

అవతారనిమిత్తము.

ఇట్లీరీతిగ సర్వశక్తి గలభగవంతుడు విభవాద్యవతారములనుగొన్ని నిమిత్తములచేత దుష్టశిక్షయు, శిష్టరక్షయుఁజేయుటకెత్తుచున్నాడు. ఇంతమాత్రంబున కవతారంబులెత్తవలెనేయనియంటేని ; తనయవతారకథలువినియయ్యేయవస్థలయందాయాకథారసమునుబట్టి రసోదయమగుటవలన దనయందుమనసు నిలిచి లోకులుకృతార్థులగుటకును, స్వనామసంకీర్తన గుణకథనాదులచేతఁ బాపపరిహారము గలుగుటకును, తత్త్వవిషయములో దనవాక్యములు మొదలయినవాటిచేతలోక శిక్షనేర్పఱచుటకు నవతరించుచున్నాడు. ఇందులో మొదలిరెండు హేతువులకుఁ బ్రమాణము. శ్రీభాగవతము దశమస్కంధములోఁబ్రథమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ వాసుదేవకథాప్రశ్నః పురుషాన్ త్రీన్పునాతిహి । వక్తారం పృచ్ఛకం శ్రోతౄన్ తత్పాదసలిలంయథా॥) అనిచెప్పఁబడియున్నది, వెనుకమూడవహేతువుకుఁబ్రమాణము, దశమస్కంధములోఁద్రయస్త్రింశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ ఈశ్వరాణాం వచస్సత్యం తథైవాచరితంక్వచిత్ । తేషాంయత్స్వవచోయుక్తం బుద్ధిమాన్ స్తత్తదాచరేత్॥) అనియున్నది.

అయితే, దీనినొప్పకకొందఱు విమతస్థులు సర్వశక్తిస్వరూపుడయిన భగవంతుడు స్వసంకల్పమాత్రముచేతనే యిష్టసిద్ధినిబొందవచ్చునే, యట్లుగాక మనుష్యులవలెనే జన్మకర్మాదులను జరిగించినారుగనుక, రామకృష్ణాదులు మనుష్యులేగాని భగవత్స్వరూపులు

గారని చెప్పుచున్నారు.

రామకృష్ణాదులుభగవదవతారములనుట.

అందుకు సర్వశక్తిగల భగవంతుడు కార్యకోటిలోఁ జేరినవాని వలెనేకర్మబద్ధుడుగాక తానేకమయి పూర్ణుఁడయ్యును లీలార్థముగఁ జిదచిదీశ్వరస్వరూపమయిన ప్రపంచాకృతిగ నెట్లగుచున్నాడో యారీతిగనేయవతారములెత్తుచున్నాడు. ఈయవతారములుకర్మబద్ధములుగావు. లోకానుగ్రహార్థమయి సేయఁబడినవని సహేతుకములయిన సమాధానములు మీఁదఁజెప్పబడినను దురభిమానముతో నొప్పుకొనక హాస్యముసేయుచున్నట్టి వారి మతములలోఁ గారణమని చెప్పబడెడు దేవుడు, సర్వశక్తిసర్వజ్ఞత్వాదులకు లోపకరములయిన యనేక కార్యములను జరిగించినట్లు వారిమతగ్రంథములలోనే స్పష్టమగుచున్నది.

అయితే, యీయంశమును వారికిఁబ్రతిబంది జెప్పుటయేగాని కర్మవశ్యుడుగాని సర్వశక్తిగల భగవంతు డందఱికి నొక్కఁడే గనుక నెట్లుచేసినఁజేయవచ్చును. సత్యజ్ఞానానందసర్వశక్తులుబ్రహ్మమునకు స్వరూపమనుటకు నెగువఁజెప్పబడిన మూడవస్థలవలననిర్గుణబ్రహ్మము సగుణబ్రహ్మముగనగుచున్నాఁడనుటకునుబ్రహ్మముగనుపట్టని వాఁడయినందున శాస్త్రసంకేతమునకు సంబంధించినయుక్తుల నెగువఁ జెప్పినాడను. అందుకుదృష్టాంతముక్రింద వివరించుచున్నాఁడను.

జీవులందుజ్ఞానానందసర్వశక్తులుగలవనుట.

జీవులుపాధివలన బ్రహ్మముతో లేశ వ్యవస్థను బొందిన వారే గనుకజీవులకును మూడవస్థలుగలవు. ఈజీవులయందే యెగువఁజెప్పిన భావమును జూపించుచున్నాఁడ నెట్లంటేని; సుషుప్తియందు జ్ఞానా

నంద సర్వశక్తులు స్వరూపముగనున్నవి, యట్లుగాని యెడల స్వప్న మందే యింద్రియములు నేవిషయములును లేకనే యన్నింటి నేర్పఱచు కొని విశిష్టుడయి జీవుండానందాదుల నెట్లనుభవించును. ఈజీవుడే జాగ్రదవస్థను బొందినప్పుడు స్వరూపానందములను విషయేంద్రియ ద్వారముగాగుణరూపములుగ భేదరూపుడై యనుభవించుచున్నాఁడు. ఈమూడవస్థల యందును జీవుడవిద్యోపాధి విశిష్టుడు గనుక స్వస్వ రూపజ్ఞాన తిరోధానము మాత్రము గలిగియున్నది. బ్రహ్మమునకైతే స్వరూపజ్ఞాన తిరోధానముండదు గనుక నీదృష్టాంతమువలన బ్రహ్మ మునకు మొదల జ్ఞానానంద సర్వశక్తులు గుణరూపములుగా నుండక స్వరూపముగానేయుండినందున బ్రహ్మము నిర్గుణమనియు నిర్వికార మనియు నద్వైతమనియు ననంతరము తనసర్వశక్తి ప్రకాశము కొఱ కభిన్న నిమిత్తోపాదాన కారణరీతిచేతఁ జిదచిదీశ్వర స్వరూపమైన ప్రపంచముగఁబరిణమించి స్వరూపముగ నుండెడి జ్ఞానానందాదులను గుణరూపములుగ ననుభవించుచున్నాడు, గనుక నప్పుడుసగుణమనియు జిదచిదీశ్వరభిన్నమనియు, బ్రహ్మమువ్యవహరింప బడుచున్నాడు.

అయితే, యజ్ఞాన దుఃఖాదులుగలచిత్తుగాను, షడ్భావవికార ములుగల యచిత్తుగాను అనంతకళ్యాణ గుణములుగల యీశ్వరుడు గాను నిర్గుణబ్రహ్మమేపరిణమించు చున్నాడని చెప్పక చిదచిదీశ్వ రుల కెప్పటికిని భేదమనియే చెప్పరాదా యనియుందువేని ! అజ్ఞాన దుఃఖ వికారాదులును ఆయన సర్వశక్తిస్వరూప ప్రకాశము లేగాని వేరుగావు. ఇంతియేగాక, చిదచిదీశ్వరులకు భేదము నెప్పెడి పక్ష ముల్లో నింక ననేకభేదము లొప్పవలసి యుండు నాపక్షములోనీశ్వ రునకు మఱియొక యీశ్వరు డున్నాడనియి ట్లనవస్థా ప్రసంగమువ చ్చుచున్నదనెడు నంశము నెగువఁ జెప్పి యున్నాడను. గనుక ప్రపం చమంతయు బ్రహ్మస్వరూపమేయని చెప్పవలయునది. అట్లుగాక భేద

మేవాస్తవమయిన పక్షములో నీశ్వరునినమ్మి జీవుడు కడతేర వలసినది న్యాయమే గనుక భగవంతుని నమ్ముమని చెప్పుట తప్పుగాదు.

నిరీశ్వరవాదనిరాకరణము,

అయితే, కొందఱీశ్వరు డగుపడుట లేదు గనుక లేడని చెప్పు చున్నారు. అదియుక్తంబుగా దెందువలననంటేని ! నానావిధ చిత్ర మైన ప్రపంచంబును జీవుల యొక్క పూర్వజన్మకర్మములు జడముల గుటచేత వాటినిబట్టి దారిద్ర్య భాగ్యములను రోగ మరణాదులను గాలాను గుణముగ గలుగఁ జేయుట కవశ్యమీశ్వరుని నంగీ కరింప వలయునది.

అయితే, జన్మాంతరమే యబద్ధమనియు వస్తుసంయోగ స్వభా వముచేత నీమనుష్యాది సృష్టియు, ప్రయత్న లోపాలోపముల వలన భాగ్య దారిద్ర్యములు గలుగుచున్నవనియుఁ గొన్ని హేతువుల వలన రోగములుగలిగి, యీవస్తు సంయోగము శిథిల మయినందున మృతి బొందినాడనెడి వ్యవహారము గలుగుచున్నదనియు, నీవస్తుసంయోగ మువలన వృద్ధినొందెడు గుణమును జ్ఞానమును జీవధర్మ మనిమీరు వ్యవహరించు చున్నారనియు, వస్తుసంయోగము శిథిలమయి నప్పుడు వృద్ధిగలుగక జ్ఞానము లేకపోవుటయే మరణముగాని యీదేహమును విడిచి జీవునకు గర్మాను గుణంబుగ వేరే దేహము వచ్చు చున్నదని చెప్పెడిమాటయే ప్రత్యక్షవిరుద్ధమైయుండగఁ బూర్వజన్మకర్మఫలము నీశ్వరుడుండియిచ్చుచున్నాడనుట యబద్ధమని బౌద్ధులుచెప్పుచున్నారు. ఆపక్షమందు బూర్వజన్మ కర్మాను గుణమయిన ప్రారబ్ధ ప్రకారము భాగ్యదారిద్ర్యంబులను రోగమరణాదులననుభవించుచున్నారనుటకవ కాశములేదుగదా ! అట్లయిన నందఱును స్వప్రయత్నముచేత నేభాగ్య వంతులుగ రోగముల కవకాశము లేకుండ నొకవేళ గలిగి నప్పటికిని

దగినయౌషధ సేవచేత రోగపరిహారము జేసికొని యారోగ్యముగ నెల్ల ప్పుడును బ్రతికియుండవచ్చును. ఒక వేళ తెలివి లేనివారికి దారిద్ర్యరోగ మరణాదులువచ్చినను, జక్రవర్తులయినవారు మహాబుద్ధిమంతులయిన మంత్రులనువైద్యులను దగ్గరనుంచుకొని తమకు దారిద్ర్యరోగ మరణాదులు రాకుండునట్లు చేసికొని యారోగ దృఢ గాత్రులై యెల్లప్పుడును బ్రతికియుండవచ్చును. అట్లులేక వివిధప్రారబ్ధ సూచకములయినరోగ దారిద్ర్య మరణాదుల నెటువంటివారును, ననుభవించుచుండగఁబూర్వ జన్మములను గర్మజన్యమయిన ప్రారబ్ధముచేతనముగనుక తత్తత్కాలానుగుణముగ బ్రారబ్ధఫలంబులును, మనుష్యాదుల కనుభవింపఁజేయు టకునీశ్వరునినసుమాన ప్రమాణములచేత నవశ్యమునొప్పవలయునది. అటుగాక, జన్మాంతరంబు నీశ్వరుండును లేని పక్షమందయినను గల వనెడువాడుపాపభీతిచేత లోకమునకు ద్రోహముజేయడుగనుక నిహ మందయినను వానికి బాధకము లేదు. నాస్తికుఁడు పాప భయములేక, యక్రమములు సేయుచున్నాడు, గనుక నీలోకమందు వీనికి బాధకము గలుగుటయేగాకుండ నీశ్వరుడున్నపక్షమందుఁ బరమందును బాధకము గలదు.

కర్మకారణత్వ వాదఖండనము.

మరికొందఱు జీవులకర్మమే జగంబునకును దత్కార్యములైన వర్షాదులకును గారణమనిచెప్పుచున్నారు. అదియునుయుక్తముగాదు. ఎందువలననంటేని ? యచేతనమయి క్షణ భంగురమయిన కర్మము సంకల్పసాధ్యములై కాలాంతరభావులయిన కార్యములకు గారణము గానేరదు.

అయితే, కర్మము కారణముగాకపోనిమ్ము, కర్మజన్యమయిన పుణ్యపాపరూపమయిన యదృష్టము ఫలోత్పత్తి పర్యంతముండు నది

మైనందున నదృష్టము కారణముగా వచ్చునేయనియంటేని! యదృష్ట మచేతనమయినందున దానికి ఫలప్రదానసంకల్పాదులు లేవుగనుక నది యును స్వతంత్రకారణముగానేరదు. ఇకనెంతమాత్రముపయోగించు చున్నదంటేని? యీజీవకర్మజన్యమయిన యదృష్టము జీవులకుస్థూల దేహంబులను సుఖదుఃఖంబుల నీశ్వరుడిచ్చుటకు సహకారికారణము మాత్రమగుచున్నది. ఇట్లులేక జగంబునకు సాంఖ్యోక్త మర్మమేకా రణ మయ్యెడిపక్షమందయినను తానుజేసెడి భగవద్భజనరూపసత్క ర్మమేతనకు మోక్షము నిచ్చుచున్నది. మఱికొందఱు శుష్కాద్వైతుల ధర్మక్రియాకారియైనప్రపంచము వర్తమానకాలమందు లేదనియుంజిత్తు కుజీవరూపమయినబంధమోక్షంబులే లేవనియుందుదకునేప్రయోజనము లేనియొక చిత్తుమాత్రము గలదనియుం జెప్పుచున్నారు. అందుకర్మ క్రియాకారియై యింద్రియ గోచరమగుచునుండెడి ప్రపంచమే లేదని చెప్పునప్పు డతీంద్రియమయి బుద్ధిగోచరముగాని యొకచిత్తుమాత్రము గలదనియెట్లుచెప్పవచ్చును, గనుక బ్రహ్మము లేదనియేడు నాస్తికుల కన్నను గలదనెడు నొకమాటమాత్రముజెప్పినవారగుచున్నారు గావున వీరికి బంధమోక్షసద్భావమందు బాధకముగలదు. మఱియును క్షణిక వాదులు ప్రపంచము ప్రతిక్షణములోఁబుట్టుచునశించుచునుంటున్నదని యు నందు వల్లనే పదార్థములకు వృద్ధిక్షయములు కనిపించుచున్న వనియు నివి మొదలయిన యుక్తులు చెప్పుచున్నారు. అవిసరికాదేల నంటేని, చేతనాచేతన స్వభావముల వల్ల ఆపదార్థములకే వృద్ధి క్షయములుగలుగుచున్నవి. ఏపదార్థములనైనా వాటివాటియర్థ క్రియలనుబట్టి స్వరూప నిరూపణము చేయవలసినదేగాని యిందుకు విరోధముగా నిర్ణయింపఁ గూడదు. అందువలన నీశ్వరుదున్నాడని దృఢముగానమ్మి నిషిద్ధకర్మ ములయందు బుద్ధినుంచక భగవత్ప్రీతికర ములగు కార్యములను జేసి యా భగవంతుని వలన గలిగిన బంధము

నాయన దయచేతనే పాపికొనవలయునది.

భగవంతునిముఖ్యోపాసనలు.

ఇందుకుపాయము జ్ఞానభక్తికర్మములచేత క్రమక్రమముగ నొకడుగానును, వేరుగానును, బహుప్రకారములుగాను, నుపాసన జేయవచ్చును. ఇందుకు ప్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో నవమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ జ్ఞానయజ్ఞేనజాప్యన్యేయజంతోమాముపాసతే। ఏకత్వేనపృథక్త్వేన బహుధావిశ్వతోముఖం॥) అనియున్నది గనుక తత్వజ్ఞానముగలవారిలో గొందఱు సృష్టికిఁబూర్వముబ్రహ్మమొకడేయున్నందున నాత్మైక్య బుద్ధిచేత, గీతాశాస్త్రములో సప్తమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ బహూనాంజన్మనామంతే జ్ఞానవాన్మాంప్రపద్యతే। వాసుదేవస్సర్వమితి సమహాత్మాసుదుర్లభః॥) అనిచెప్పియున్న ప్రకారము ఏకముగాను, నాబ్రహ్మమే సృష్టియందు చిదచిదీశ్వర స్వరూపముగ నగుచున్నాడు గనుక గొందఱుజీవేశ్వర భేదమునుబట్టి దాస్యదాసకభావనచేతఁ బృథక్కుగాను, జిదచిదీశ్వరులు బ్రహ్మ పరిణామములే గనుక, నీసర్వస్వరూపంబులు, బ్రహ్మ స్వరూపంబు లనెడి బుద్ధిచేత గొందఱు బహుప్రకారములుగాను నుపాసన జేయుచున్నారు. ఎందువలననంటేని; తానువిశ్వతోముఖుడుగనుక యెటుల నుపాసించినను దన్నే చెందుచున్నదనిగీతాచార్యులవారికిఁ దాత్పర్యము. గనుక విగ్రహతరుపాషాణాదులనున్నభగవద్విభూతినిబట్టి యర్చింపవచ్చును.

విగ్రహారాధనచేభగవత్ప్రీతికల్గునఁటు.

అయితే, మనచేత జేయంబడిన యచేతనములయిన విగ్రహాదులను భగవద్బుద్ధిచేత నర్చించుట యత్యంతాన్యాయముగా నున్నదే యనియంటేని, భగవంతు డతీంద్రి యుండును సర్వవ్యాపకుండు నని

ర్దేశ్యుండు నచింత్యుండు నవ్యక్తుండు నైనందున నిట్టిభగవద్విషయిక నిరాలంబోపాసన జేయుటది మనుష్యునకుఁ గష్టసాధ్యము. ఇందుకు బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రము ద్వాదశాధ్యాయములో. (శ్లో॥ క్లేశోధికతరస్తేషా మవ్యక్తాసక్తచేతసాం । అవ్యక్తాహి గతిర్దుఃఖం దేహవద్భిరవాప్యతే॥) అనిచెప్పఁబడి యున్నది, మఱియు, సాలంబనోపాసనయును, భగవదవతారరూపములను ధ్యానించుటయే కావునఁ జిత్తాలంబన సౌకర్యార్థంబు గను, భగవత్ప్రీత్యర్థంబుగను నాభగవద్రూపముల రీతిని దారు లోహ పాషాణాదుల చేత విగ్రహాదులను నిర్మించి మంత్రములచేత భగవద్విభూత్యతిశయమును గలుగ జేసి పూజాదులు సేయవచ్చును.

అయితే, తెలివిలేని కొందఱు వేదములలో విగ్రహార్చనము జెప్పఁబడియుండ లేదని చెప్పుచున్నారు. అది యుక్తంబు గాదు. ఇందుకు వేదములలోనే ప్రమాణము, సామవేదములో నద్భుతశాంతి ప్రకరణములో, దేవాయతనముల యొక్కయు దైవత ప్రతిమాదుల యొక్కయు ప్రస్తాపము జెప్పియున్నది. మఱియు ఋగ్వేదము ఖిల సంహిత యందు నారాయణ సూక్తములో నెచ్చట గంగాయమునలుండి యెచ్చట సరస్వతి ప్రాఙ్ముఖగానున్నదో యెచ్చట విశ్వేశ్వరుడునివసించియున్నాడో యచ్చట నన్నుమోక్షమునుబొందించుమనియు, నెచ్చట దేవుడయిన జగన్నాధుడు దక్షిణ సముద్రతీరమందు బలభద్రసుభద్రలతో గూడియున్నాడో యచ్చట మోక్షమును బొందించు మని చెప్పినచోట కాశీ విశ్వేశ్వర జగన్నాధుల ప్రస్తావమున్నది గనుక విగ్రహార్చనము సేయవచ్చును. ఇందువలన హృదయములో సాలంబనోపాసన సేయుటకు దార్ఢ్య సంపాదనమే గాక, యీవిగ్రహార్చనమువలన భగవత్ప్రీతియును గలుగుచున్నది. ఎందువలననంటేని, భగవంతుడు సర్వవ్యాపకుండును సర్వాంతర్యామియునై ఫలప్రదాత యును, సర్వ

స్వరూపుడు నయినందున గ్రమంబుగ నా విగ్రహమున్న స్థలమునందును విగ్రహమందును, విగ్రహస్వరూపముగ నుండెడివాడు భగవంతుడే, గనుక జనులచేత జేయబడెడి విగ్రహార్చనమాయననే చెందుచున్నది. యెగువ జెప్పిన హేతువులచేత నన్నియును భగవత్స్వరూపంబులే గదా, యన్నిటినిబూజించుచున్నారాయని యంటేని, ప్రపంచమంతయు భగవత్స్వరూపంబేయని చెప్పుట కేవిధమయిన సందేహము లేదు.

అయితే, సర్వప్రపంచము భగవత్స్వరూపంబేయని పూజించుటకు విశ్వాసము చక్కగగల్గదు, గాబట్టి యట్టివిశ్వాస దార్ఢ్యార్థమయి స్వయంవ్యక్త సాలగ్రామలింగములయందును, విభూత్యతిశయముగల మనుష్యపశు పక్షి వృక్ష పాషాణాదులయందును, మంత్రములచేత భగవద్విభూత్యతిశయము గలుగజేయబడిన విగ్రహాదులయందును, భగవద్విభూత్యతిశయమునుబట్టి యర్చించుటవలన భగవంతునకు వీనియందధికమయిన ప్రీతిగలిగి యిష్టఫలములనిచ్చుచున్నాడు. సాలగ్రామాదులయందు విభూత్యతిశయ మెటువంటిదంటేని ! లోకమందు మనుష్యులలో బుద్ధిమంతులయిన వారియందును, శమదమాది సత్వాది గుణవంతులయందును, నితరులకన్న భగవద్విభూత్యతిశయ మెట్లునిర్ణయింప దగియున్నదో, పశు పక్షి వృక్షాదుల యందును వాటివాటికి గలిగియుండెడి జ్ఞానాధిక్యగుణాధిక్యములనుబట్టి భగవద్విభూత్యతిశయమెట్లు నిర్ణయింప దగియున్నదో, యారీతిననే పాషాణములలో సాలగ్రామ లింగముల యందును, శాస్త్రముచేత విభూత్యతిశయము నిర్ణయింపదగియున్నది.

అయితే, మనచేతజేయంబడిన విగ్రహము, మనముభక్తిచేత జెప్పెడు మంత్రముల వలన భగవద్విభూత్యతిశయముగలిగి ఫలముల నెట్లిచ్చుచున్నదంటేని, మనకుబుట్టి మనచేత బోషింపబడిన బిడ్డడు

మనముచెప్పిన చదువువలనబుద్ధిగలిగి మనకుంబోషకుడెట్లగుచున్నాడో, యదే రీతిన మనచేతఁ జేయబడిన విగ్రహాదుల యందును మంత్ర ముల చేత గలిగినవిభూత్యతి శయము ఫలముల నిచ్చుచున్న దని చెప్పెడు శాస్త్రమే ప్రమాణము.

ఒకడయ్యుభగవంతుడుసర్వవ్యాపకుడనుట

అయితే, భగవంతుడు సర్వవ్యాపకుడనిపైనజెప్పబడియున్నదే యేకమయినబ్రహ్మము సర్వప్రపంచము నెట్లువ్యాపించుచున్నాడంటేని! యేకమయిన యాకాశ మంతట నెట్లు వ్యాప్తమై యున్నదో యట్లేక మయిన బ్రహ్మమంతట వ్యాపించి యున్నాడు.

అయితే, భగవంతుడు సర్వాంతర్యామియని పయిన జెప్పబడి యున్నదే, కఠినమయి లోపలనిరవకాశమయిన కొన్నింటియం దెట్లంత ర్యామిగ నున్నాడంటేని ! యవకాశములేని వృక్షమందంతటను వృద్ధిని జేసెడు చైతన్య మంత ర్యామిగ నెట్లున్నదో, యారీతిని గఠినమయిన వాట్లయం దంత ర్యామిగ భగవంతు డుంటున్నాడు. అది యు క్తమే, యవ్య క్తుడయి నిత్యుడయిన బ్రహ్మము వ్య క్తమై యనిత్య మయిన యీ సర్వప్రపంచ స్వరూపుడగు టెట్లంటేని, యవ్య క్తుడై నిత్యుడయినబ్రహ్మ మందు వ్య క్తములై యనిత్యములయినజగద్రూపపరిణామములు కారణా వస్థలో లేకపోయినను, నవ్య క్తుడై నిత్యుడయిన బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానా నందసర్వశ క్తి స్వరూపుడు గనుక వ్య క్తమైయనిత్యమయిన జగద్రూపంబు గఁదానే పరిణమించుచున్నాడు. ఇందుకు దృష్టాంతము. కారణమయిన మృత్తయందు గార్యములయిన ఘటశరావాది రూపములు లేకపోయి నను, గారణమయిన మృ త్తికయే యన్వయవ్యతిరేకములచేత గార్యము లయిన ఘటశరావాది రూపములుగ నెట్లగుచున్నదో యట్లుసర్వప్రపం

చస్వరూపముగ బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

అయితే, వ్యక్తమయిన మృత్పిండము వ్యక్తమయిన ఘటశరావాదులుగబరిణమింపవచ్చుంగాని, యవ్యక్తమైన బ్రహ్మ మవ్యక్తమైన ప్రపంచముగనెట్లుపరిణమింపవచ్చునంటేని, ఒకవస్తువే, వ్యక్తావ్యక్తములుగఁబరిణమించుచున్నది యిందుకుదృష్టాంతము, పురుషునియొక్క కలిలముగనుండెడివీర్యమే జీవుడుమనోబుద్ధ్యాదులు జ్ఞానేంద్రియములు, నవ్యక్తమైనవిగానునుజీవునియొక్క జ్ఞానవ్యాప్తిగలిగినశరీరము,కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానవ్యాప్తి లేనినఖకేశములు వ్యక్తములైనవిగాను నిట్లు పరిణమించుట, యెటుల దాని స్వభావమో, అటులనే యవ్యక్తుడై నిత్యుడైన బ్రహ్మము సత్యజ్ఞానానంద సర్వశక్తి స్వరూపుడేగనుక తానే సంకల్పించిజీవ ప్రాణేంద్రియములుగా వ్యక్తమైన యీప్రపంచముగ బరిణమించుటది బ్రహ్మస్వరూప స్వభావమేను,

{సర్వదేవతారూపుడై భగవంతుడే యాఫలముల నిచ్చుచున్నాడనుట.}

అయితే, సర్వప్రపంచస్వరూపముగఁ దానయ్యు, నుపాధిభేదములను బట్టి, కాని యట్లు దోచుచున్నాడు గావున గీతలలో (సదసచ్చాహమర్జున,) అనిచెప్ప బడియుండెడి ప్రకారము చిజ్జడాత్మక ప్రపంచస్వరూపుడును, కృష్ణాష్టోత్తర శతములో, జెప్పబడి యుండెడి ప్రకారము సర్వ తీర్థ స్వరూపుడునుసర్వగ్రహస్వరూపుడును, (పుష్ణామిచౌషధీస్సర్వా స్సోమోభూత్వా రసాత్మకః,) అనెడుగీతావచన ప్రకారము సర్వ దేవతా స్వరూపుడును, సర్వ ఫలప్రదాతయును భగవంతుండే గావున కామ్యాదుల యందైన నితర దేవతల నుపాసించునప్పుడు భగవంతుండే యీరూపము చేత ఫలము నిచ్చుచున్నాడని యుపాసన జేయవలయునేగాని, యన్యోపాసనతో యుద్దిష్ట

ఫలము నిచ్చుచున్నారని యుపాసన జేయగూడదు. ఎందువలన నం
టేని, దేవతలు కార్యకోటిలోఁ జేరి పరిచ్ఛిన్నజ్ఞాన శక్తులుగలవారు
గనుక, నింద్రాది దేవతలలో నొకని నుద్దేశించి యనేకు లనేక స్థల
ములలో నేకకాలమందు నానావిధఫలోద్దేశముచేత నుపాసన సేయు
నప్పుడు, వారివారియుద్దేశములను దెలిసికొనుటకుగాని, యుపాసనా
నురూపము లయిన ఫలముల నిచ్చుటకు గాని శక్తులు గారు, భగవం
తుండు గీతాశాస్త్రములో త్రయోదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ సర్వతః
పాణిపాదం తత్సర్వతోఽక్షిశిరోముఖం । సర్వతశ్శ్రుతిమల్లోకే సర్వ
మావృత్యతిష్ఠతి॥) అనిచెప్పియున్న ప్రకారము జ్ఞానకర్మేంద్రియాది
సర్వశక్తులతో సర్వసాక్షియై దేశకాలపరిచ్ఛేదములు లేకుండ వ్యాపించి
యుండెడు వాడుగనుక, పైనజెప్పినప్రకారము నానాదేశములయందు
నానా ఫలోద్దేశముగనుపాసన సేయువారి యుద్దేశప్రకార మాయా
దేవతలస్వరూపముగ దానే యుపాసనానురూపఫలముల నిచ్చుచు
న్నాడు. ఇందుకు బ్రమాణము, భగవద్గీతా శాస్త్రములో సప్తమా
ధ్యాయమందు. (శ్లో॥ యోయోయాంయాం తనుంభక్తశ్శ్రద్ధయార్చితు
మిచ్ఛతి । తస్యతస్యాచలాంశ్రద్ధాం తామేవవిదధామ్యహం।సతయా
శ్రద్ధయాయుక్తస్తస్యారాధనమీహతే। లభతేచతతఃకామాన్మయైవ
విహితాన్హితాన్ । అంతవత్తుఫలంతేషాం తద్భవత్యల్పమేధసాం।
దేవాన్దేవయజోయాంతి మద్భక్తాయాంతిమామపి॥) అనియు,పంచ
దశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ గామావిశ్యచ భూతాని ధారయామ్యహ
మోజసా । పుష్ణామిచౌషధీస్సర్వా స్సోమోభూత్వా రసాత్మకః।
అహంవైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాందేహమాశ్రితః। ప్రాణా
పానసమాయుక్తః పచామ్యన్నంచతుర్విధం॥) అనియిట్లు భగవం
తుండే యాయా దేవతా స్వరూపుడునై యాయా ఫలంబుల నిచ్చు
చున్నా నని చెప్పి యున్నాడు గనుక, నిత్యనైమిత్తిక కామ్యాదుల

యంధువిధ్యుక్తదేవతలనుపాసించునప్పు డయ్యైదేవతయే యాఫలము నిచ్చుచున్నదనియెంచక భగవంతుడే యాదేవతాస్వరూపంబుగ నా ఫలము నిచ్చుచున్నాడని నమ్మవలయునది.

అయితే, యాయాఫలోద్దేశముచేత నయ్యైదేవతోపాసనలను జేయుమని విధించిన భగవంతుండయ్యై యుపాసనానుగుణఫలప్రదానశక్తిని నాదేవతకే యిచ్చియుండును గనుక, నుపాసించువాఁడా దేవతనుద్దేశింపక భగవంతునినుద్దేశించెనేని యాదేవత,కతృప్తిగలిగి యట్టిఫలమునీయక పోవునేయని యంటేని, యుద్దేశ్యదేవతలకే ఫలప్రదానశక్తిని భగవంతుడు గలుగజేసియుండినను దత్తద్దేవతాస్వరూపంబుగ భగవంతుండే ఫలప్రదాతయని యుద్దేశించుట వలన, నయ్యైదేవతలకు దృప్తియేగలుగుంగాని యతృప్తిగలుగదు. ఇందుకు ప్రమాణము. శ్రీభాగవత మష్టమస్కంధములో సప్తమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ పుంసఃకృపయతోభద్రే సర్వాత్మాప్రీయతేహరిః। ప్రీతేహరౌభగవతి ప్రీయేహంసచరాచరం॥) అనిచెప్పబడియున్నది. మఱియు లోకములో ఫలార్థమయి వృక్షమూలమందు జేయబడెడు జలసేకమావృక్ష పరిణామములయిన శాఖాపత్రపుష్పాదులయందు వ్యాపించి ఫలములనుగలుగ జేయుచున్నరీతిని దత్తద్దేవతాస్వరూపంబుగ భగవంతుని నుద్దేశించి చేయబడెడు నుపాసనాదులు, భగవత్పరిణామభూతులైయుద్దేశ్య నామరూపములుగల యయ్యైదేవతలకు దృప్తిని గలుగజేయుటకు సందేహములేదు. ఇట్లుగాకయయ్యైదేవతనేయుద్దేశించెనేని, యయ్యైదేవతకుగాని, భగవంతునికిగాని విశేషతృప్తి గలుగనేరదు. అదియెట్లంటేని; యొక మనుష్యునిదేహైకదేశమయిన యవయవముయొక్క యారోగ్యము కొఱకు దేహాధారభూతమయిన గర్భములోని కౌషధము బుచ్చుకొనుటవలన నయ్యవయవమున కారోగ్యముగలిగిన ట్లాయవయవమందు సాక్షాత్తుగా నౌషధసేవ సేయుట

వలన నాయవయవ మునకుగాని యాదేహమునకు గాని యట్టియారో గ్యముగలుగనేరదు గదా ! కాబట్టి యుపాస్యదేవతా స్వరూపుడుగ భగవంతుండే ఫలముల నిచ్చుచున్నాడన్ని నమ్ముటయే భగవంతునకు నన్యోదేవతలకు నత్యంత తృప్తికరమగుచున్నది. అలాగున నమ్మినవా రాయాఫలములనుబొంది మిగులనీశ్వరప్రీతికిఁ బాత్రములగుచున్నారు.

సర్వజనంబులు నుపాసింపదగినమార్గము.

అట్లునమ్మకయన్యోదేవతలనే నమ్మియుపాసించువారా భగవంతుని చేతనే యంతవత్తములయిన ఫలములను బొందుచున్నారు. గనుకనే దేశస్థులయిన నేవర్ణస్థులయిన నేకులస్థులయిన నేమతస్థులయిన నెంత కష్టమయినప్పటికిని స్వకులమత ధర్మాచరణము సేయుచు సత్యాదులు దప్పక యేనామముతో నెటువంటి రూపము నుద్దేశించి యైనను నితడే జగత్కారణ మనెడి భగవద్బుద్ధితో నుపాసించెడు వారల నట్టిజగ త్కారణ మైనభగవంతుండే రక్షించుచున్నాడు, ఎందువలననంటేని, మనుష్యులుకించిజ్ఞులగుట చేతబొరబాటుపడి నామరూపములను వేరు వేరుగ నుద్దేశించినను, నధర్వశిఖోపని షత్తులో గారణముధ్యానము సే యదగిన దని చెప్పఁబడియున్న ప్రకార మానామరూపముల యందు జగత్కారణత్వారోపము సేయుచున్నాడుగనుక, యాకారణమయిన దేవుడు సర్వజ్ఞుడగుట వలన బొరబాటు పడక వారలను రక్షించు చున్నాడు. ఇందుకుదృష్టాంతము, గజేంద్రుం డేపేరుబెట్టక కారణం కారణమని మొరబెట్టుకొన్నందున నాగజేంద్రుని భగవంతుడురక్షిం పలేదా ! కాబట్టి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు, శక్తి, సూర్యుడు, గణపతి, అగ్ని, యింద్రుడు, మొదలయినయనేకరూపములనుగారణ మయిన పరబ్రహ్మమనుబుద్ధితో నుపాసించెడివారినందఱిని, సర్వస్వం రూపునను, సర్వకారణకారణమునయిన యాపరబ్రహ్మమే రక్షించు

చున్నాడు. ఇందుకుఁబ్రమాణము, మనుస్మృతిద్వాదశాధ్యాయాంతములో. (శ్లో॥ ప్రశాసితారంసర్వేషామణీయాంసమణోరపి। రుక్మాభంస్వప్నధీగమ్యం విద్యాత్తంపురుషంపరం। ఏతమేకేవదంత్యగ్నింమనుమన్యేప్రజాపతిం। ఇంద్రమన్యేపరేప్రాణ మపరే బ్రహ్మశాశ్వతం। ఏషసర్వాణిభూతానిపంచభిర్వ్యాప్యమూర్తిభిః। జన్మవృద్ధిక్షయైర్నిత్యంసంసారయతిచక్రవత్। ఏవంయస్సర్వభూతేషు పశ్యత్యాత్మానమాత్మనా। ససర్వసమతామేత్యబ్రహ్మాభ్యేతిపరంపదం॥) అనిచెప్పబడియున్నది. గనుక నెటువంటివారైనను స్వధర్మాచరణము సేయుచుఁగారణమనెడి బుద్ధితో, నేనామరూపముల నుపాసించినను, నాకారణమయిన పరబ్రహ్మము నేచెందుచున్నది.

పరధర్మముకంటె స్వధర్మముశ్రేష్ఠమనుట.

అయితే, స్వధర్మము కన్న నన్యధర్మము సులభ మయినది గాను, నహింసారూపమయినదిగానున్నయెడల నేలయంగీకరింపగూడ దంటేని; యన్యైకులస్థులలో నన్యోమతస్థులలోఁదన్ను భగవంతుడు పుట్టించినందువలనను, శాస్త్రోక్తతత్తత్కుల మతాచార కర్మములకు భగవంతుండే ఫలప్రదాతగనుకనుభగవంతునినమ్మి వారివారి శాస్త్రోక్తకర్మములు సేయుటవలన భగవత్ప్రీతిగలుగుటకు సందేహములేదు. ఇందుకుఁబ్రమాణము, గీతాశాస్త్రము షోడశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ తస్మాచ్ఛాస్త్రంప్రమాణంతేకార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ। జ్ఞాత్వాశాస్త్రవిధానోక్తంకర్మకర్తుమిహార్హసి॥) అనిచెప్పబడియున్నది. అటుగాకయన్యే శాస్త్రములలో వ్యత్యాస మున్నయెడల దత్ప్రయుక్తలోపము లాశాస్త్ర కర్తలకే దోషావహ మగునుగాని, దానినమ్మియాచరించువారికి దోషావహముగానేరదు, గనుక స్వధర్మాచరణమేశ్రేష్ఠము. ఇందుకుఁ బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో దృతీయా

ధ్యాయమందు. (శ్లో ॥ శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మా త్స్వనుష్ఠితాత్ । స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః॥) అనియున్నది.

అయితే, పూర్వోక్తసత్యాదు లెవ్వియంటే.

సర్వమతసాధారణధర్మములు.

అన్యాయముగ నబద్ధము జెప్పక యుండుట.
అన్యాయముగ స్థిరచరరూపమయిన పరులసొమ్మునపహరింపక యుండుట.
అన్యాయంబుగఁబరులకు శ్రమముగలుగఁజేయకుండుట.
అన్యాయముగ స్త్రీని బలాత్కరించి పట్టకయుండుట.
అన్యాయముగ నరహత్యసేయక యుండుట.
తన జన్మమునకు గారణమయిన తల్లిదండ్రులయందు న్యాయముగ భక్తినుంచుట.
అన్నదాతయైనవాని న్యాయముగఁజెప్పినపనిసేయుట:
తనకు గలిగిన మట్టుకు నొకనికి న్యాయముగ నన్నప్రదానముసేయుట.
పెద్దలను న్యాయముగ దూషింపక యుండుట.
న్యాయముగ గురువునందు భక్తినుంచుట.
అధర్మప్రవర్తకమై యొడలుమఱచునట్లు కైపుసేయకుండుట.
తనకు విరోధులుగాని వారియందు భాతృభావ మునుంచుట.

ఇవి మొదలయినవి సర్వజులమత సాధారణము లయిన సత్యాదులు. ఇటువంటి సత్యాదులను దప్పకుండ స్వకుల మతధర్మముల ననుసరించి

భగవదుపాసన సేయువారిని స్వకులమత ధర్మముల యందెవ్వి శైనను లోపములున్న యెడల వాటిని క్షమించి భగవంతుడు రక్షించుచున్నాడని చెప్పవలయునది. ఎందువలననంటేని ? యచింత్య శక్తిగల భగవంతునితత్వముల నెంతనిష్కర్షగ శోధించినను జీవులుకించిజ్ఞులగుటచేత వాస్తవమును దెలిసికొనజాలరు. గనుకనునీశ్వరతత్వము లేకరీతిగ నుండునుగాని నానావిధంబులుగనుండవు గనుకను బరస్పర విరుద్ధములై నానావిధంబులయినతత్వంబులను నిర్ణయించిశాస్త్రంబులను జేయువారందఱును దరుచుగగొన్ని విషయములలో వేరుగాదెలిసికొనిచేసెడు వారలేగాని వేరేకాదు అయిననిట్టి శాస్త్రకర్తల నాయాశాస్త్ర ప్రకారముగ గారణబుద్ధిచేత నుపాసనసేయువారలనుభగవంతుడుతన్ను గుఱించి యింత కష్టపడుచున్నారనెడిదయతోనందు లోని లోపములను మన్నించి రక్షించుచున్నాడు. ఇందుకునానామతస్థులైన పెద్దల శాపానుగ్రహవాక్యములను భగవంతుడు సార్థకము జేసినదియే,దృఢమైన ప్రమాణమైయున్నది, గనుక సేశ్వరమతములన్నియు నుపాదేయంబులైయున్నవి.

⟶ అధమజాతులకును మోక్షముగలదనుట. ⟵

అయితే, యుత్తమజాతులకే మోక్షము వచ్చుంగాని యితర జాతులకు మోక్షము రాదని కొందరు చెప్పుచున్నారు. అదిసరియైనది గాదెందువలననంటేని, యుదకమందెటువంటి వారుస్నానముజేసినప్పటికిని దేహమాలిన్య మెట్లు నివర్తించు చున్నదో, యాలాగు ననే భగవంతుని నమ్మిన సకల ప్రాణులకు బాపము నివర్తించి మోక్షము సిద్ధించుచున్నది. ఇందుకు బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో నవమాధ్యాయమందు (శ్లో.॥ మాంహిపార్థ వ్యపాశ్రిత్య యేపిస్యుఃపాపయోనయః। స్త్రియోవైశ్యా స్తథాశూద్రాస్తేపియాంతిపరాంగతిం॥)

అనిచెప్పబడి యున్నది, గనుక నన్నిజాతులవారికి మోక్షముగలుగు
చున్నది.

అయితే, యశాస్త్రీయములుగను నన్యాయములుగను లోక
దూష్యములుగనుండెడు నాచారము లంధపరంపరచేతఁ దనకువచ్చిన
యెడలనయినా వాటిని స్వబుద్ధిచేత నివర్తించుకొని శాస్త్రీయస్వ
ధర్మములను విడువక భగవంతుని నుపాసించువారి నాయన రక్షించు
చున్నాడు.

అయితే, యిప్పటి జను లల్పమయిన బలబుద్ధ్యాయుష్యములు
గలవారయినందున నన్నగతప్రాణులయినందునను, శమదమాదిగుణ
ములు లేనివారయినందునను, వీరలకుఁ గ్రింద నేనుజెప్ప బోయెడు
నుపాసనలుదక్క వాయుధారణాదియోగములుగాని యితరములైన
యేయుపాసనలుగాని సిద్ధింపవు, ఎందువలననంటేని, ఏకత్వముచేత
జేసెడు నుపాసనారూపమయిన జ్ఞానయోగము నిర్వికల్పక సమాధి
వలన సిద్ధించుచున్నది, యాసమాధివాయుధారణాది యోగశక్తిచేత
మనోనిగ్రహద్వారముగా గలుగవలసినది. భిన్నత్వముచేత జేసెడు
నుపాసనారూపమయిన భక్తియోగమును, తైలధారవలె నవిచ్ఛిన్న
మయిన సాలంబనస్మృతిసంతానము గనుక నాలాగున మనసు నిలుచుట
యునువాయు ధారణాది యోగశక్తిచేత మనోనిగ్రహ ద్వారముగ
సిద్ధింపవలసినది. నానావిధంబులుగ జేసెడు భగవదుపాసనారూపకర్మ
యోగమందును గ్రియాబాహుళ్యమువలన నతిశ్రమంబును, మంత్రతం
త్ర ద్రవ్యక్రియాది లోపములవలన బ్రత్యవాయంబును గలుగుచున్నది.
గనుక నిదియు నిప్పటివారికి సాధ్యముగా నేరదు, మఱియునుభగవం
తుడుసర్వస్వరూపుడు గనుకనాయనను నానావిధ రూపంబులు గనుద్దే
శించిచేయు నుపాసనలనగా, దహరవిద్యయు నక్షివిద్యయు మధువి
ద్యయు వైశ్వానరవిద్యయు నుపకోసలవిద్యయుశాండిల్యవిద్యయునాద

ము, లక్ష్యము. నివి మొదలైన విద్యలును తైనజెప్పిన విద్యలును వీటి లోనంతయు గ్రియాబహుళ మైనకర్మయోగము దక్కకడమ విద్యలు కొన్నివాయు ధారణాది యోగసిద్ధిచేతను కొన్నిచిరకాలాభ్యాసము చేత నాయాస సాధులయందు మనసుచలింప కుండునట్లు కొండొక సేపునిలిచినను గానిమనోలయ ద్వారముగాస్వరూపానందానుభవ వముగలిగి మోక్షము సిద్ధింపనేరదు, గనుక నవియునిప్పటి వారికిసాధ్య ములుగావు అంతియేగాక, సర్వసన్యాసముజేసి మోక్షమును బొంద రాదా యని యంటేని, భగవంతుడు తనలీలారూప ప్రపంచవృద్ధి కొఱకు స్త్రీపుంవ్యక్తులను, నింద్రియవిషయాదులను గామమును సృ జించి జీవులకు విషయానుభవములయందువిశేషానందమును గలుగ జేసి పరస్పర సంబంధ ద్వారముగా భూతకోట్లను సృష్టిజేయుచు న్నాడు. మఱియు మనుష్యులు కామాదులచేతజేయుసుకృత దుష్కృ తములను బట్టి తత్తదను రూపము లయిన జన్మాంతరములనిచ్చి సుఖ దుఃఖరూప ఫలముల ననుభవింప జేయుచు నిట్లుప్రపంచలీలాభివృద్ధిని జేయుచున్నాడు నప్పుడా భగవంతుని యొక్క సంకల్పమునకు విరోధ ముగా నప్రత్యక్షమయిన మోక్షముకొఱకు బ్రత్యక్షానందకరమయిన విషయానుభవమును వదలుట మనుష్యునకు గష్టతరమయినది, యెటు వంటివారి మానసమునైనను విషయాదుల యందు నింద్రియాదులుబలా త్కారంబుగ నాకర్షింపకమానవు, ఇందుకు బ్రమాణము గీతాశా స్త్రములో ద్వితీయాధ్యాయమందు (శ్లో॥ యతతోహ్యపి కౌంతే య పురుషస్యవిపశ్చితః. ఇంద్రియాణిప్రమాథీనిహరంతిప్రసభంమనః.) అనియున్నది. గనుక విషయ నివృత్తి గలుగుటది కష్టసాధ్యము, కాబట్టి గీతలలో సప్తమాధ్యాయమందు (శ్లో॥ ధర్మావిరుద్ధోభూతేషుకా మోస్మి భరతర్షభ, అనిచెప్పబడి యున్నందున, ననిషిద్ధ విషయా ను భవమ్ముజేయందగిన గృహస్థా శ్రమమందేయుండి అష్టాదశాధ్యా యమందు. (శ్లో ॥ సర్వకర్మాణ్యపి సదా కుర్వాణోమద్వ్యపా

శ్రయః । మత్ప్రసాదాదవాప్నోతి శాశ్వతంపదమవ్యయం॥) అనియు దృతీయాధ్యాయమందు. (శ్లో ॥ కర్మణైవహిసంసిద్ధిమాస్థితాజనకాదయః । లోకసంగ్రహమేవాపి సంపశ్యన్కర్తుమర్హసి॥) అనియు జెప్పబడి యున్న ప్రకారమా భగవంతుని నమ్మి సర్వకర్మములు సేయు వాని యందు, భగవంతునికి దయగలిగి యాముష్మికంబు నే యిచ్చుచుండునప్పు డైహిక ఫలముల నిచ్చుటయందు నేసందేహము లేదు. మఱియుఁదన్ను నమ్మిన వారియొక్క యోగక్షేమమును దానే వహించుచున్నాననిగీతలలోభగవంతుడే చెప్పియున్నాడు. గనుక నా భగవంతుని నిక్కంబుగ నమ్మవలయునది.

భగవంతునినమ్మినందు కనుభావములు.

అట్లు భగవంతుని నిజంబుగ నమ్మినందు కనుభావము లాయన విషయమయి చేయబడెడి మనోవాక్కాయ కష్టములు మూడు, నర్థ వ్యయం బొక్కటియు నీనాలుగేగాని గీతా శాస్త్రము తృతీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ కర్మేంద్రియాణిసంయమ్య యఆస్తేమనసాస్మరన్। ఇంద్రియార్థాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచారస్సఉచ్యతే॥) అనిచెప్ప బడియున్న ప్రకారమాంతర నిష్ఠావిహీన మయిన కేవల మిథ్యాచార తత్వప్రలాపము, లనుభావములుగావు గనుకనిట్టి మిథ్యాచారములుగా నివియు నిప్పటివారికి బ్రయత్న సాధ్యము లయినవియు లోపాదుల వలన బ్రత్యవాయజనకములు గానివియు నైనవిమానసిక వాచిక కాయిక శ్రమార్థ వ్యయరూపములైన యీయుపాసనలు నాలుగు.

మొదటిదిమానసికపూజా ధ్యానాదు లివిమానసికము.
రెండవది నిరంతర భగవన్నామకీర్తన మిదివాచికము.
మూడవది స్వోపభోగ్యములైన పదార్థములు మొద
లైన వాటిని భగవదర్పణముజేసి
యనుభవించు టిదికాయికము.

నాల్గవదిశ క్త్యను సారంబుగ నన్నుధ్యానము సేయుటిది యర్థాధ్యాయము.

మానసికపూజసర్వసులభమనుట.

బాహ్య పూజయందువలెనే పరిశుద్ధవస్తుసంపాదన శ్రమంబును లోపాదులవలన బ్రత్యవాయంబును లేకయుండుటమానసికపూజయం దుండెడిసౌలభ్యము నీయభిప్రాయము వలన నేస్కాందము ధర్మఖం డోత్తర భాగములోని వమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ బాహ్యపూజా సహస్రాణి మహాదానశతానిచ। ధృవంమానస పూజాయాఃకళాంనా ర్హంతిషోడశీం॥) అనియు హారీతస్మృతిలో. (శ్లో॥ఏవంహృద్యర్చనం విష్ణో రుత్తమంముని సత్తమ అత్యంతాభిమతావిష్ణోః హృత్పూజాపర మాత్మనః అనియునుఁ జెప్పబడియున్నది.

నామకీర్తనకునియమాపేక్ష లేదనుట.

మంత్రాదుల యందువలేనే కాలదేశాచారాది నియమాపేక్ష లేకయుండుటయు నుచ్చారణసౌకర్యము నామకీర్తన మందుండెడి సౌల భ్యమిందుకు బ్రమాణము బ్రహ్మవైవర్త పురాణములో (శ్లో॥ విహిత మఖిలకర్మ బ్రాహ్మణానాం మునీంద్రై ర్విధినియమ సమేతం శక్యతే నైవ కర్తుం। తదఖిలమపిహిత్వాయో మహాదేవశబ్దం పఠతిఫలమ శేషం ప్రాప్నుయాత్సోన వద్యం॥) అనియు స్మృతులలో. (శ్లో॥రత్యంతరే మూత్రపురీష యోర్వాచండాల వేశ్మన్యథవాశ్మశానే। కృతప్రయత్నో ప్యకృతప్రయత్నస్సదాస్మరేత్కేశవనామధేయం అనియు అభినవష డశీతి గ్రంథములో (శ్లో॥ దేవతాంతరనామానినా శుచిః పరికీర్త యేత్, నారాయణస్యనామాని సదాసర్వత్రకీర్తయేత్, అనియును జెప్పబడి యున్నది, తానే మి సేయుచున్నాడో యేమియును భావించు

చున్నాడో యీవిధమున్నియును భగవదర్పణము జేయుట వలనభగ వంతుడు ప్రీతుడగుచున్నాడు గనుకనిందులోనర్ధ వ్యయాభావ రూపసౌలభ్యము. ఇందుకుప్రమాణము గీతాశాస్త్రములో నవమాధ్యాయమందు (శ్లో॥ యత్కరోషి యదశ్నాసియజ్జుహోషి దదాసియత్ యత్తపస్యసికౌంతేయ తత్కురుష్వమదర్పణం, అనిచెప్పఁబడి యున్నది, ఈమాటకినిగాలదేశ నియమాపేక్షలు లేవు గనుక గురూపదేశముతో నావశ్యకము లేదు. ఇదిసర్వజాతిసాధారణము.

సర్వజాతిసాధారణధర్మమైన అన్నదాన ముత్తమ మనుట.

అన్నదాన విషయములో, స్మృతి చంద్రికలో వ్యాసవచనము. (శ్లో॥ గ్రాసముప్యేకమన్యస్య యోదదాతిదినేదినే । స్వర్గలోకమవాప్నోతినరకంచనగచ్ఛతి॥) అనియున్నది యింతియేగాక పాత్రాపాత్ర వివేచనలేకుండ క్షుధితులయినవారికి దనశక్త్యనుసార మొకకబళమిచ్చినందువలన గలిగెడిప్రాణధారణ పూర్వక మయిన జీవత్ప్రాప్తిభగవల్లీలాభి వృద్ధికిహేతువగుచున్నది గనుక నిందుచేతభగవంతుడు విశేషప్రీతుడై వానిపాపములనునశింప జేయుచున్నాడు. ఇదియును సర్వజాతిసాధారణము.

అయితే, ఉత్తమ జాతీయులకు నర్హమయిన వారి చేతఁ జేయించి యిప్పింపవలయును. ఇదియన్నదానములో నుండెడి సౌలభ్యము. ఇందుకుఁబ్రమాణము. స్కాందముధర్మఖండోత్తరభాగము సప్తదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అన్నస్యక్షుధితంపాత్రం కాలేచాతిథిరాగతః। క్షుధితంయాచమానంచ కాలేచాతిథిమాగతం । పూజయేద్భక్తిభావేన భక్తశాకజలాదిభిః। అన్నదానంపాపహరంసర్వసంపత్ప్రదాయకం । శోకఘ్నందుఃఖహననంసర్వాపద్వినివారణం। అన్న

దః ప్రాణదః ప్రోక్తః అన్నే ప్రాణాః ప్రతిష్ఠితాః । ప్రాణినోఽన్నేనజాయంతేజాతానామపివృద్ధిదం । తస్మాదన్నప్రదాతాహి శివస్యాంశో హరేరపి॥) అనియు, బ్రహ్మవైవర్తపురాణములో శ్రీకృష్ణజన్మఖండములో నేకవింశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అన్నంచసర్వభూతేభ్యఃపుణ్యార్థందాతుమర్హసి। దత్వావిశిష్టజీవేభ్యో విశిష్టఫలమాప్నుయాత్॥) అనియు శ్రీభాగవతము చతుర్థ స్కంధములో నేకవింశో ధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అశ్నాత్యనంతఃఖలుతత్వకోవిదైః శ్రద్ధాహుతంయన్ముఖ ఇజ్యనామభిః । నవైతథాచేతనయా బహిష్కృతే హుతాశనే పారమహంస్యపర్యగుః॥) అనియును జెప్పబడియున్నది.

అయితే, పీడుమానసికముగసమర్పించుపదార్థములు కేవలము మనఃకల్పితములాయెను, బాహ్యమందు సమర్పించు పదార్థములిక్కడనేయుండెను. ఈశ్వరు డెట్లుభక్షించి తృప్తుడగు చున్నాడనియంటేని, నిత్యతృప్తుడయిన భగవంతుడు మనముసమర్పించు పదార్థముల వలన మనుష్యునివలెనే యుత్తునివర్తించి ప్రీతుడగుటగాదు.

⁕ ఎట్లయినభగవద్విషయమతిశ్రేయస్కరమనుట. ⁕

అయితే, యేవిధంబుగ నయినను భగవద్విషయ మయిన మతి గలుగుటది యాయనకుప్రీతికరమైయుంటున్నది. ఇందుకుప్రమాణము. శ్రీభాగవతమేకాదశ స్కంధములో ద్వాదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ కేవలేనహిభావేన గోప్యోగావోనగామృగాః । యేన్యేమూఢధియోనాగాః సిద్ధామామీయురంజసా॥) అనియు సప్తమ స్కంధములో బ్రథమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ కామాద్ద్వేషాద్భయాత్స్నేహా ద్యథాభక్త్యేశ్వరేమనః । ఆవేశ్యతదఘంహిత్వాబహవస్తద్గతింగతాః॥ గోప్యఃకామాద్భయాత్కంసో ద్వేషాచ్చైద్యాదయోనృపాః । సంబంధాద్వృష్ణయస్స్నేహాద్యూయం భక్త్యా వయం నృప॥) అనియు దశమ

స్కంధములో నేకోనత్రింశో ధ్యాయమందు. (శ్లో॥ కామంక్రోధంభయం స్నేహ మైక్యంసౌహృదమేవవా । నిత్యంహరౌవిదధతో యాంతితన్మయతాంహితే॥) అనియును జెప్పబడియున్నది, గనుకచైద్యాదులితరభావముచేతనే భగవంతునియందు మతిగలిగి ముక్తులై యుండగ నివియుభక్తిరూపభావములకు సాధకము లయియున్నవి. కాబట్టి వీట్లవలన భగవత్ప్రీతి కలుగుటకు గొఱతయేమి యున్నది.

కలియుగమందుభగవన్నామకీర్తనముఖ్యమనుట

పైనజెప్పిన ప్రకారము సర్వదేశసర్వకాలసర్వావస్థలయందును సర్వజనులకుసులభప్రయత్నసాధ్యములై భగవత్ప్రీతికరములైన నాలుగుపాయములందునుగలిలోముఖ్యమైనదిభగవన్నామకీర్తనము, ఇందుకు ప్రమాణము॥ విష్ణుపురాణములో. (శ్లో॥ ధ్యాయన్ కృతేయజన్యజ్ఞై స్త్రేతాయాం ద్వాపరే౽ర్చయన్ । యదాప్నోతి తదాప్నోతికలౌసంకీర్త్యకేశవం। అనియు బృహన్నారదీయములో. (శ్లో॥ నమోనారాయణా యేతికీర్తయంతిచయేనరాః। నిష్కామావాసకామావానకలిబాధతేహితాన్॥) అనిన్ని, హరేర్నామ్ నైవనామైవనామైవ మమజీవనం। కలౌనాస్త్యేవనాస్త్యేవనాస్త్యేవగతిరన్యథా । అనిన్ని యున్నది। యింతేగాక మిక్కిలి సులభ మునైయున్నది. అది యెందువల్లనంటేని, యీనామస్మరణము తెలిసిచేసినను తెలియకజేసినను ఈశ్వరప్రీతిద్వారా సకలపాపములను నశింపజేసి యైహికాముష్మికసకల ఫలముల నిచ్చుచున్నది, అదియెట్లంటేని ! భగవన్నామము స్మరించిన మాత్రము చేతనే యంతకు మున్నుగావింపంబడిన పాపములన్నియు నశించుచున్నవి, మనుష్యుడెప్పుడు నుగాయికవాచికమానసిక రూపత్రివిధ దోషముల జేయక నుండలేదు। గనుకయీనామస్మరణమునకు వెనుక జేసినపాపములు వెంటవెంట జేయునామ స్మరణమువలన నేనశించుచున్నవి.

నామాపరాధదశకము.

(శ్లో॥ సన్నిందాసతి నామ వైభవకథా శ్రీశేశయోర్భేదధీ రశ్రద్ధాశ్రుతి శాస్త్రదేశిక గిరాంనామ్న్యర్థవాదభ్రమః। నామాస్తీతినిషిద్ధవృత్తి విహితత్యాగోహిధర్మాంతరై స్సామ్యం నామనిశంకర స్యదహరేనామాపరాధాదశ॥) అనిచెప్పబడిన నామాపరాధము లున్నా। యీాయనవరతనామస్మరణము వలననే నశించుచున్నవి. ఇందు కుప్రమాణము పాద్మపురాణములో. (శ్లో॥నామాపరాధ యుక్తానాం నామాన్యే వహరంత్యఘం। అవిశ్రాంత ప్రయుక్తానితాన్యేవార్థకరాణిచ। అనియున్నది.

నామస్మరణయంతిమస్మృతినిగల్గించుననుట.

ఇంకాయీా నామస్మరణము యొక్క యనవరతాభ్యాసము చేత పాపరూప ప్రతిబంధకము లేకపోవుటవలన నైహికేష్టసిద్ధియు భగవద్విషయకమయినయంతిమస్మృతియును గలుగుచున్నది. అంతిమస్మృత్యనంతర మీదేహమందు జీవుడుండి త్రివిధ దోషములలోనే దోషమును జేయుట కవకాశము లేదుగనుక భగవదనుగ్రహద్వారముగ మోక్షముగలుగుచున్నది. ఇందువలననే భగవద్విషయకమయిన యంతిమస్మృతి బ్రహ్మభావమును బొందుటకు హేతువగుచున్నదనియు, నంతమందు జీవుడే భావమును స్మరించుచున్నాడో యాభావమునుబొందుచున్నాడు గనుక నందువలన దన్నునెప్పుడును స్మరించుచు యుద్ధముసేయుమని యుదనయందుంచబడిన మనోబుద్ధులు గలవాడు తన్నునిస్సందేహముగ బొందుచున్నాడనియు, గీతాశాస్త్రములోని యష్టమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అంతకాలేచమామేవ స్మరన్ముక్త్వాకళేబరం। యఃప్రయాతిసమద్భావంయాతినాస్త్యత్రసంశయః। యంయంవాపి స్మరన్భావం త్యజత్యంతేకళేబరం। తంత

మేవైతికౌంతేయ సదాతద్భావభావితః । తస్మాత్సర్వేషు కాలేషు మామనుస్మరయుధ్యచ । మయ్యర్పితమనోబుద్ధిర్మామేవైష్యస్యసంశయః॥) అనిభగవంతుడుచెప్పియున్నాడు.

అయితే, తన్ను స్మరింపుచు యుద్ధముసేయుమని చెప్పుటదియభ్యాసముకొఱకును, నెవరిబాణముచేతమృతిసంభవించునో, యంతిమశ్వాసమెద్దియగునో మున్నుగ దెలియదు గనుకను, యుద్ధకర్మముహింసారూప మయినందున నందులో గామక్రోధా శక్త్యాదులచేత సంభవించిన ధర్మలోపములవలన గలిగెడి పాపనివృత్తికొఱకును, దనయందుమనంబుజేర్చుటవలనదన్నుపొందుటకునుసర్వదాతన్నుస్మరింపవలయుననిభావము.

అయితే, యీనామ స్మరణ రూపోపాసన యత్యుత్కటమై యంతిమస్మృతినిగలుగజేసెనేని మోక్షము సిద్ధించుచున్నది. అట్లత్యుత్కటముగాక జన్మాంతరముసంభవించిన, నప్పుడుపూర్వాభ్యాసముచేతనయ్యుపాసనజేసి సిద్ధినిబొందుచున్నాడు. ఇందుకుప్రమాణము. గీతాశాస్త్రములో షష్ఠాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ పార్థనైవేహనాముత్రవినాశ స్తస్యవిద్యతే । నహికళ్యాణకృత్కశ్చి ద్దుర్గతింతాతగచ్ఛతి । ప్రాప్యపుణ్యకృతాన్లోకానుషిత్వాశాశ్వతీస్సమాః । శుచీనాంశ్రీమతాంగేహే యోగభ్రష్టోభిజాయతే । అథవాయోగినామేవకులేభవతిధీమతాం । ఏతద్ధిదుర్లభతరంలోకేజన్మయదీదృశం। తత్రతంబుద్ధిసంయోగం లభతేపౌర్వదైహికం । యతతేచ తతోభూయస్సంసిద్ధౌకురునందన । పూర్వాభ్యాసేనతేనైవ హ్రియతే హ్యవశోపిసః॥) అనిచెప్పబడియున్నది గనుక యేయోగమును జేయువాడును జెడడు.

అయితే, విష్ణుశివాది భగవద్రూపములలో నేరూపమునకు

సంబంధించిన నామకీర్తనాద్యుపాసనలైననత్యుత్కృటముగ జేయువా రికంతిమ స్మృతి గలుగుచున్నది గనుకవారలునిర్గుణ బ్రహ్మమేయగు చున్నారు, లేకకించిల్లోపములు గలిగినయెడల నవ్యోమూర్తులసాలో క్యాది పదవులను బొందియుండి భగవంతుడామూర్తి నిదిరోధాన ము సేయు కాలములో వీరలును ముక్తులగు చున్నారు గాని తిరుగా జన్మింపరు.

శివకేశవభేదనిరాకరణము.

అయితే, నీశివకేశవులలో నొకడు కార్యకోటిలో జేరినవాడ నియు నొకడు కారణకోటిలో జేరినవాడనియు శైవవైష్ణవులు భక్త్యు ద్రేకకరములై యర్థవాదరూపములై శాస్త్రములలోనుండుసామాన్య తత్పరభాగములనుబట్టి పరస్పరమీర్ష్యలతో నా శాస్త్రములలోనుం డెడివిశేషభాగములనుగ మనింపక స్కాంద పాద్మములలో జెప్పినసా త్త్వికతామస విభాగములనుబట్టియు స్కాందహరివంశములలో జెప్పబడి యుండెడి, నదైవంశంకరాత్పరం, నదైవం కేశవాత్పరం, అనెడిప్రతి జ్ఞావచనములను బట్టియు నిట్లుచెప్పుచున్నారు, అందుకువక్తమైనవ్యా సులవారికిదత్తమూర్తి పరత్వమును జెప్పుటయందే తాత్పర్యము, ఇంతే గాక. శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణములలో నుండెడివిశేష శాస్త్రముల యందు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు కారణకోటిలో జేరినవారనియే,య నేకచోటుల జెప్పబడియున్నది. ఈప్రకారం బనేకోప నిషత్తులలోను ను జెప్పబడి యుండుట యేగాకయుపని షత్తులలో శ్రేష్ఠమైనమాండూ క్యోపనిషత్తులోకొనను, బరతత్త్వమును జెప్పెడిచోట, శివమనియు నద్వై తమనియు, జతుర్థమనియు నిట్లుదలంచుచున్నారనియు జెప్పబడియు న్నది, మరియు భగవద్గీతలయందష్టాదశాధ్యాయములో. (శ్లో॥ ఈశ్వ రస్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జునతిష్ఠతి । భ్రామయన్సర్వభూతాని యంత్రారూఢానిమాయయా।తమేవశరణం గచ్ఛసర్వభావేనభారత॥)

అనిభగవంతుడు చెప్పినచోటనీశ్వరుడైనయాయనను శరణు పొందుమని చెప్పినాడు, ఎట్లుతన్నుశరణు పొందుమని చెప్పినాడో, యాప్రకార మేయీశ్వరునిని శరణుపొందుమని చెప్పినాడు, మరియునసేకచోటుల విష్ణువచనముగ శివవచనముగ నభేదరూపులైన తమలో నొకనినుపాసించి మఱియొకని ద్వేషించువారు యావచ్చంద్రార్కము నరకములో నుంటున్నారని చెప్పబడియున్నది, గనుకభగవంతుడు విభవావతారము లైనరామకృష్ణాద్యవతారముల నీవలనెట్లుధరించిరో యెట్లుశుద్ధబ్రహ్మ మాదికాలములో జగదుత్పత్తి స్థితిలయములకొఱకు బ్రహ్మాండాంతర్వర్తులై దివ్యమంగళములైన బ్రహ్మవిష్ణుశివాది రూపములను ధరించెను ఇందుకు ప్రమాణము, శ్రీభాగవతము ప్రథమస్కంధములో ద్వితీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ సత్వంరజస్తమ ఇతిప్రకృతే ర్గుణాస్తైర్యుక్తః పరఃపురుషఏకఇహాస్యధత్తే, స్థిత్యాదయే హరివిరించిహరేతి సంజ్ఞాః శ్రేయాంసితత్రఖలుసత్వతనోర్నృణాంస్యుః॥) అనిచెప్పబడి యున్నది గావునత్రిమూర్తులును గారణమైనబ్రహ్మముయొక్క యవతారములగుటను సందేహము లేదుఇంతేగాక యెవరికయితేయపరిచ్ఛిన్న జ్ఞానశక్తులు గలవో వారందఱునీశ్వరకోటిలో జేరినవారేను, అట్లు లేనివారలుజీవకోటిలోఁ జేరిన వారనియెంచవలసినది.

అయితే, సర్వధర్మములను విడిచితన్ను శరణు బొందితే సర్వపాపములను బోగొట్టి మోక్షము నిచ్చుచున్నానని భగవద్గీతా చరమ. శ్లోకములో నిభగవదుక్త ప్రకారము శరణాగతియే, మోక్ష సాధనమైయుండగానీభగవదవతారములయొక్క నామస్మరణము మోక్షసాధనమనియెట్లంగీకరింప వచ్చుననియంటేని యాభగవంతునిశరణుబొందుట యనగ నాయననునమ్ముట॥) అట్లు నమ్మినందుకను భావమేనిరంతరము జేయబడెడి నామస్మరణము గనుక భగవన్నామ కీర్తనమే శరణాగతి యగుచున్నది.

—॥ ధర్మశబ్దతాత్పర్యనిర్ణయము. ॥—

అయితే, చరమశ్లోకములో సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య యనుచోట ధర్మపదము కర్మపరముజేసి, సర్వకర్మములకు స్వరూపత్యాగము వివక్షితమని కొందఱందురు, దేహియెప్పుడును త్రివిధకర్మములలో నేకర్మమును విడిచియుండుటకు సమర్థుఁడుగాఁడు, గనుకసర్వ కర్మస్వరూపత్యాగ మసరియైనదిగాదు, విధ్యుక్తకర్మములు దక్క-యితర కర్మములనువిడుచుట భావమని చెప్పినయెడల, సర్వపదమునకు సంకోచ మువచ్చును॥ మఱి కొందఱు కర్మజన్య ఫలపరిత్యాగమే యిందుకర్థమని చెప్పుచున్నారు ఆపక్షములో సత్కర్మఫలపరిత్యాగము వలననీశ్వరప్రీతి గలుగునేగాని పాపకర్మఫల పరిత్యాగమువలననీశ్వర ప్రీతిగలుగ నేరదు పాపకర్మ ఫలపరిత్యాగమనగ దాఁజేసిన పాపకర్మములకు ఫలమునపేక్షింపకపోవుట వలననేయీశ్వరుఁడాఫలములనీయకమన్నింపఁడు ఎట్లంటేని, రాజభటుఁడు రాజునకు సంతోష కరములయిన కార్యములను జేసియందుకు దగినలౌకికఫలమును గోరకరాజుదయనే గోరినయెడల రాజునకు మిక్కిలి దయగలుగుంగాని రాజద్రోహముజేసి యందుకు ఫలమయినశిక్ష పనిలేదనిరాజుదయ నేకోరితే రాజుశిక్షింపక వదలఁడు గదా, కాఁబట్టియీపక్షంబును సరియైనదిగాదు. ఇతరులుసత్కర్మములకుఫలత్యాగము, పాపకర్మములకుస్వరూపత్యాగమర్థమని చెప్పుచున్నారు. ఈపక్షములో బరిత్యజ్యయనెడు పదము ఫలత్యాగస్వరూపత్యాగరూపార్థద్వయము నొకసారిగబోధించుట క్లిష్టమైయున్నది. ఇట్లుదుష్కర్మమునే సేయక సత్కర్మమునే సేయువారికి పాపంబులే లేవు గనుక, (అహంత్వాసర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామిమాశుచః।) అనిచెప్పియున్నందుకు ప్రయోజనమేమి, యింతేగాక, పాపనివృత్తికొఱకు శరణాగతియె చేయ నక్కరలేదు. అట్లు దుష్కర్మమేచేయక యుండుటకు బూర్వ జన్మ పాపారంభక పాపములచేత

జేయింపబడెడు పాపములను నీ డతిక్రమించుటకు శక్తుడనుగాదు, ఈపక్షంబును సరికాదు, గనుక సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్యయనియున్నం దున ధర్మశబ్దమున కధర్మములర్థము కాదు; మరియుగర్మములు గానిఫలములుగాని యర్థముకాదు, కాబట్టి సర్వసుకృత కర్మజన్య ధర్మములను విడువుమనుట యర్థము, తన్నొక్కని శరణు పొందు మనగ, విధ్యుక్తకర్మములయందితర దేవతలనుపాసించు సమయముల లో భగవంతుడు సర్వదేవతా స్వరూపుడు గనుక నవ్విభుండే యీ రూపములచేత నుపాసింపబడుచున్నాడనియెంచవలసినదేగాని, దేవ తాంతరబుద్ధి నుంచగూడదనిభావము. శరణంవ్రజయనెడి పదమునకు సకృదావృత్తి శరణుపొందుమనుటయర్థముకాదు.

అయితే, సర్వకాల సర్వావస్థలలో నీవేగతియని తన్నునమ్ము మనిస్వారసిక మయినభావము, ఇట్లుశరణు బొందినవారి సత్కర్మ ములను, భగవంతుడు దయతో నంగీకరించి ప్రారబ్ధాధీనంబుగను గామ క్రోధాదుల వలన, నవశంబుగను జేసెడి పాపకర్మములను మన్నింపుజేసి రక్షించు చున్నాడు. తన్ను నమ్ముటయనగ, వైష్ణవులు చెప్పెడు ప్రకారము సకృదా వృత్తి జేయునట్టి శరణాగతి యని యెడు నొకకర్మ విశేషమయితే, యందువలననంతకు మున్ను జేయ బడిన పాపములకు మన్నింపుగలుగుంగాని యీవల జేయుపాపములకు మన్నింపు గలుగనేరదు. ఈవలపాపంబే సేయక నుండుటది యొటు వంటి వారి కయినను శక్యమయినది గాదు. గనుక శరణు పొందుట యనగ, సర్వకాల సర్వావస్థల యందును భగవంతుని నీవేగతియని నమ్మియుండుట, ఇందు కనుభావ మనవరతనామ స్మరణం బేయగు; నీయనవరత నామస్మరణము వలన పైనజెప్ప బడిన ప్రకార మప్పుడ ప్పుడు జేసెడు పాపములునశించి యభ్యాసము వలనను, నీశ్వరప్రీతి వలనను నంతిమస్మృతిగలిగి మోక్షము గలుగుచున్నది.

నామస్మరణబ్రహ్మాద్వితీయజ్ఞానతుల్యమనుట.

అయితే, కొందఱు బ్రహ్మాద్వితీయజ్ఞానమే మోక్షసాధనము గాని యీనామస్మరణము వలన బ్రయోజనములేదని చెప్పుచున్నారు. బ్రహ్మాద్వితీయ జ్ఞానంబీ యనవరత నామ స్మరణమే యగుచున్నది. యెట్లంటేని, దృశ్యమయిన ప్రతివస్తువందు నసత్తులయిన నామరూపములనుదోసివేసి, శేషించినయస్తిభాతి ప్రియములే బ్రహ్మమనియోగ సమాధిచేత నిర్వికల్పా మనస్కసిద్ధి గలుగుటదియే బ్రహ్మాద్వితీయజ్ఞానము. ఇది భేదరూపమయిన జీవోపాధినివృత్తించి బ్రహ్మమగుట కుపాయముగా నున్నది. నామ స్మరణ మయితే, నొకడయిన భగవంతుని శరణుపొందినందు కనుభావముగానున్నది, గనుక యిదియీశ్వరప్రీతి ద్వారముగా నొకడయిన భగవంతునితో దనకుగలిగి యుండెడిభేదోపాధినివృత్తియైతాను బ్రహ్మమగుటకు గారణమయియున్నది, గనుక బ్రహ్మాద్వితీయ జ్ఞానమువలన, నేయభేదము గలుగుచున్నదో యయ్యాభేదమే యీనామ స్మరణమువలనను గలుగుచున్నది. గనుక నీనామ స్మరణము బ్రహ్మాద్వితీయజ్ఞానమువంటిదని చెప్ప దగియున్నది, మఱి కొందఱుభక్తియే మోక్షసాధనమని చెప్పుచున్నారు. అది తైలధారవలె నవిచ్ఛిన్న సాలంబనస్మృతిసంతాన రూపమే గనుక నాభక్తియోగము పయినఁజెప్పబడిన ప్రకారము యోగ సిద్ధిలేనివారికి సాధ్యముగాదు. గనుక నీయనవరత నామస్మరణ రూపస్మృతి సంతానమే మోక్షమును గలుగజేయుచున్నది.

నవవిధభక్తులు,

ఇందువలననే, నవవిధ భక్తులలో నీనామస్మరణము చేర్పబడి యున్నది. ఇందుకుప్రమాణము, శేషధర్మములో అధ్యాయములో. (శ్లో॥ శ్రవణంకీర్తనంవిష్ణోస్స్మరణంపాదసేవనం । అర్చనంవంద

నందాస్యం సఖ్యమాత్మనివేదనం॥) అనియున్నది,గనుక భక్తియోగ మీయనవరత నామస్మరణమని చెప్పదగియున్నది.

కర్మయోగముకంటె నామస్మరణముఖ్యమనుట.

కొందఱు కర్మయోగమే మోక్ష సాధనమని చెప్పుచున్నారు. ఆకర్మయోగంబు నీయనవరతనామ స్మరణమే యగుచున్నది. ఎందువలననంటేని,కర్మములలో బ్రధానమైనది యజ్ఞము.అదిభగవత్స్వరూపమని శ్రుతులలోఁజెప్పబడియున్నది, ఇదియునుంగాక, శ్రీభగవద్గీతలలో నవమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అహంక్రతురహంయజ్ఞ స్స్వధాహామహామౌషధం, మంత్రోహమహమే వాజ్య మహమగ్ని రహంహుతం, పితాహమస్య జగతో మాతాధాతాపితామహః, వేద్యంపవిత్రమోంకారమృక్సామ యజురేవచ, గతిర్భర్తా ప్రభుస్సాక్షీ నివాసశ్శరణం సుహృత్, ప్రభవఃప్రళయస్థానం నిదానంబీజమవ్యయం, తపామ్యహమహంవర్షంనిగృహ్ణామ్యుత్సృజామిచ॥) అమృతం చైవమృత్యుశ్చసదసచ్చాహమర్జున, అనియజ్ఞయజ్ఞాంగమంత్ర స్వాహాస్వధావషట్కారాదులన్నియుదానేయని,శ్రీభగవంతునిచేత జెప్పబడియున్నదిగావున,యజ్ఞయజ్ఞాంగాదిసర్వస్వరూపుడైనభగవంతునియొక్క నామజపయజ్ఞమగ్నిష్టోమాది యజ్ఞములకంటెఁశ్రేష్ఠము, ఎందువలననంటేని, క్రియాబహుళములై యంగలోపములచేత బ్రత్యవాయజనకములై కాలదేశాచారాది నియమాపేక్షగలిగిన యగ్నిష్టోమాది యజ్ఞములకన్న నీభగవన్నామస్మరణ రూపజపయజ్ఞము శ్రేష్ఠమైనది. ఈయభిప్రాయము వలననే భగవద్గీతలలో దశమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ యజ్ఞానాంజపయజ్ఞోస్మి అనిచెప్పబడియున్నది॥) ఇంతేగాక మనుస్మృతి ౨అధ్యాయములో. (శ్లో॥ విధియజ్ఞాజ్జపోయజ్ఞో విశిష్టోదశభిర్గుణైః, ఉపాంశుస్స్యాచ్ఛతగుణః సాహస్రోమానస స్మృతః, అనిచెప్పబడియున్నది. మరియునె

ఎవడు నామస్మరణము సేయుచున్నాడో వాడు చండాలుడైనా శ్రేష్ఠుడనియు దపోయజ్ఞతీర్థయాత్రాధ్యయనాదులు చేసినవాడనియు వాడే యార్యుడనియు శ్రీభాగవతములో దృతీయస్కంధమందు త్రయస్త్రింశాధ్యాయములో గపిలులవారిని దేవహూతిస్తోత్రము చేసినచోట. (శ్లో॥ అహోబత శ్వపచోతో గరీయాన్ యజ్జిహ్వాగ్రే వర్తతే నామ తుభ్యం, తేపుస్తపస్తే జుహువుస్సస్నురార్యా బ్రహ్మానూచుర్నామ గృణంతి యే తే॥) అనియు బృహన్నారదీయములో.) శ్లో॥ హరిస్మరణనిష్ఠానాం శివనామరతాత్మనాం। సత్యం సమస్తకర్మాణి యాంతి సంపూర్ణతాం ద్విజాః॥) అనియు జెప్పబడియున్నది గనుక భగవన్నామకీర్తనము సేయువాడు అన్నిటిని జేసినవాడేయౌను. ఏలనంటేని, నామమునకు మంత్రమునకువలెనే స్వర ప్రణవాంగ న్యాసాదులుగాని కాలదేశనియమాదులుగాని లేవు గనుక ఆచండాలము సర్వదాస్మరింపదగినది. ఇందుకు ప్రమాణము, వైశ్వానరస్మృతిలో. (శ్లో॥ నో దేశకాలనియమ శ్శౌచాశౌచవినిర్ణయః। పరం సంకీర్తనాదేవ రామరామేతి ముచ్యతే॥) అనియున్నది.

రామనామప్రభావము.

ఈప్రకార మనవరతనామస్మరణము ముఖ్యముగనుకనే యభేదరూపులయిన సాంబశివులవారి నామ స్మరణము యొక్క ప్రాశస్త్యమును జూపుటకును భగవంతుడు సర్వతీర్థాత్మకుడని చెప్పబడియుండెడివచనమును దృఢపఱచుటకును, పాపశాంతి జేయుటయందు భగవన్నామముతోడ సమానమయిన గంగను శిరమునం దెల్లప్పుడును ధరించుకొని భగవన్నామమయిన రామనామంబు ననవరతము స్మరించుచున్నారు. ఈరామనామమనెడు తారకమంత్రము నుదక్షిణకర్ణములో నుపదేశము జేసి తరింప జేయవచ్చుననెడి నమ్మకమువలననే శ్రీకాశిలో మృతి జెందినవారి కందఱికి మోక్షము నిచ్చుచున్నానని సాంబశివుల

వారుప్రతిజ్ఞ జేసియున్నారు. వాల్మీకాది మహర్షులకీనామమే వ్యత్యస్తముగనుచ్చరించినను, దారకమయినది. ఇందుకుప్రమాణము. స్కాంద ధర్మఖండ ప్రథమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥వ్యత్యస్తంవా సమస్తంవా రామనామస్మరంతియే॥) అనియున్నది. ఇదియునుంగాకభగవన్నామములలో రామనామము శ్రేష్ఠము. ఎందువలననంటేని, నారాయణాష్టాక్షరీ శివపంచాక్షరీ యీమహామంత్రములలోనుండువర్ణములలో సారములయిన రామాయను వర్ణములతోటి ఘటితమయినది. ఎట్లనగా, ప్రణవపూర్వకమయిన నారాయణాష్టాక్షరిలో, నమోనారాయణాయ, యనియున్నది. దానిలో రాకారమునుదొలగించితే నాయణాయ, అనియపార్థ మవుచున్నది. శివపంచాక్షరిలో, ప్రణవపూర్వకముగా, నమశ్శివాయ, యనియున్నది. దానిలోమకారమును దొలగించితే, నశివాయ, యని యపార్థ మవుచున్నది, గావునరామః అనువర్ణములీమంత్రములలో సారములయినవి. ఇంతేగాక, త్రిమూర్తిస్వరూపమయిన పరబ్రహ్మస్వరూపమును బ్రతిపాదించునదియును గనుక రామనామమే శ్రేష్ఠము. ఈవిషయము తత్వసంగ్రహరామాయణములో వివరింపబడియున్నది. మఱియు. (శ్లో॥ శ్రీరామరామరామేతిరమేరామేమనోరమే । సహస్రనామతత్తుల్యంరామనామవరాననే॥) అనియిట్లు విష్ణుసహస్రనామ సదృశమయినది రామనామ మనియును జెప్ప బడియున్నది.

భగవంతునికంటె భగవన్నామమే యుత్తమ మనుట.

ఇంతియేకాకభగవంతునికన్నను భగవన్నామమేయుత్కృష్టమని చెప్పబడియున్నది. ఎందువలననంటేని, భగవంతుడుతన్నుతత్వముచేత దెలిసి కొన్నవారికిని దన యవతారములను బ్రత్యక్షీకరించిన వారికిని

మాత్రమే మోక్షమునిచ్చుచున్నాడు, భగవన్నామమైతేతత్వముదెలియక స్మరించినవారికిని, నామోద్దేశములేకకిరాతులు ఆహరప్రహరయనియు ను, వనేచరామః వసుచాహారామః యనియునునీరీతిగలౌకిక శబ్దఘటన వశముచేత నామవర్ణాను పూర్వి నుచ్చరించినవారికిని, భగవంతునిపేరు గలవారినిబిలిచినవారికిని, క్రమముగమోక్షమునుగలుగ జేయుచున్నది, ఎందువలననంటేని, యొకరినిబిలిచిన నాపేరుగలమరియొకడు తన్ను బిలిచినా రనిపలికినట్లుగ భగవదుద్దేశములేకనే యేవిధముగా నైనఆ నామమును చ్చరించినను భగవంతునకు వీనియందు మతిగలుగుచున్నది. ఇందుకు ప్రమాణము, శ్రీభాగవతము షష్ఠస్కంధములో ద్వితీయా ధ్యాయమందు. (శ్లో॥ సర్వేషామప్యఘవ తామిదమే వసునిష్కృతం, నామవ్యాహరణం విష్ణోర్యత స్తద్విషయామతిః, అనియున్నది॥) ఇందు వలన నవశముగా భగవన్నామ ముచ్చరింపబడినను సర్వపాపములను నశింపజేసి మోక్షము నిచ్చుచున్నది. ఇందుకుప్రమాణము, ఆయధ్యా యములోనే. (శ్లోకం॥ అయంహికృతనిర్వేశో జన్మకోట్యం హసామపి। యద్వ్యాజహార వివశోనామ స్వ స్త్యయనంహరేః ॥) అనియున్నది, యింతియేగాక, ద్వేషముచేతగాని హాస్యముచేతగాని యితరవ్యాజముల చేత గానినామమునుచ్చరించిన వారికందఱికిని నామము మోక్షమును గలుగజేయుచున్నది. ఇందుకుప్రమాణ మాయధ్యాయములోనే. (శ్లో॥ సాంకేత్యం పారిహాస్యంవాస్తోభం హేళనమేవనా । వైకుంఠనామగ్ర హణమ శేషాఘహరంవిదుః॥) అనిచెప్పబడియున్నది.

ఆయితే, ద్వేషాదుల చేతనైనను నామస్మరణము జేసినబుద్ధి పూర్వకంబుగజేసెడి పాపములను భగవంతుడు పోగొట్టి రక్షించు చున్నాడని చెప్పుటది న్యాయ విరుద్ధముగా నున్నదేయని యంటేని, యిది సరిగానున్నదిఐతేయే శాస్త్రములలోజగత్కారణమైన భగవం తుడుగలడని చెప్పబడియున్నదో యాశాస్త్రములలో నేయేవిధముగా

నైన నాభగవంతుని యొక్కనామస్మరణము జేసినయెడల సమస్తపాపములనుబోగొట్టిరక్షించుచున్నాడనియును జెప్పబడియున్నది. ఇందుకు బ్రమాణము పాద్మపురాణ పాతాళఖండమున. (శ్లో॥ మన్నామయేషాం మరణేసమాప్తే మచ్ఛేతసామన్యధియాంచనామ। హీనాక్షరంవాధికవర్ణ యుక్తంమమైవలోకం ప్రదదామిసత్యం॥) అనియున్నది, శ్రీభాగవత షష్ఠస్కంధ ద్వితీయాధ్యాయమున. (శ్లో॥ అజ్ఞానాదథవాజ్ఞానాదుత్తమ శ్లోకనామయత్। సంకీర్తితమఘంపుంసోదహత్యేధోయథానలః॥) అనియునున్నది, కాబట్టిభగవంతుడునిజమైనట్టులైతే పాపములు నిజమేయగుచున్నవి, భగవన్నామస్మరణము చేతబాపములు నశించుటయు నిజమేయగుచున్నది, యట్లుగాక నామస్మరణము వలనబాపములు నశింపని యెడలభగవంతుడు నసత్యమేయగుచున్నాడు, పాపంబులునసత్యము లేయగుచున్నవి, గనుక భయంబే లేదు.

రాగద్వేషవశుడయిచేసినపాపములును భగవన్నామస్మరణ వలనబోననుట.

మఱియు భగవంతుడు సత్యంబేయైనను దననామ స్మరణము వలన, నబుద్ధి పూర్వకంబుగ జేసిన పాపములను బోగొట్టునేగాని బుద్ధిపూర్వకంబుగ జేసిన పాపములను బోగొట్టునాయని యంటేని, యబుద్ధిపూర్వకముగజేసినపాపములు దోషావహంబులేగావు. గనుక భగవంతుడు వాట్లను బోగొట్టవలసిన దేపనిలేదు.

అయితే, బుద్ధిపూర్వకంబుగ నయినను రాగద్వేషాదులవలన నవశుడయి చేసినపాపములనే నామస్మరణము వలనబోగొట్టుచున్నాడు. అట్లునామస్మరణము వలన బాపములను బోగొట్టు చున్నాడని యెంచికపటముచేతగావలెనని పాపములనుజేయగూడదు.

అయితే, నిషిద్ధములయిన కామక్రోధాదులను ద్యజింపకవాటికి

లోబడి పాపములను జేయుటది కపటముచేత జేసినట్లుగాదా, యని యంటేని, భగవంతుడు తన లీలార్థమయి జీవులకు నింద్రియాదులనిచ్చి విషయములను గల్పించి యావిషయ సంబంధమువలన జీవులకానందాదులు గలుగునట్లుచేసి యెటువంటి విద్వాంసుల మనంబులైనయినను విషయములనుగూర్చి యాకర్షించునట్టి శక్తినింద్రియములకు గలుగజేయుచున్నాడు. ఇందుకు ప్రమాణము. స్కాందము ధర్మఖండ పూర్వభాగ త్రయోదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ మాత్రాస్వస్రాదుహిత్రాచనైకత్ర సహాసంవసేత్ । బలవానింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపికర్షతి॥) యని యున్నది. యీశ్లోకమే మనుస్మృతిలోనునున్నది, గనుక, నిట్టి యింద్రియసంబంధములయిన కార్యములవలన గలిగెడి పుణ్యపాపములకుదగిన జన్మములనిచ్చుచు జీవులయొక్క ప్రారబ్ధబలాబలముల ననుసరించి స్వేచ్ఛానిచ్ఛాపూర్వకంబుగ సుఖదుఃఖముల ననుభవింపజేయుచు నీరీతిని ప్రపంచలీలను భగవంతుడు సేయుచున్నప్పుడట్టి భగవత్సంకల్పమునకు విరోధముగ జీవులు స్వాతంత్ర్యముచేత గామక్రోధాదులను ద్యజించి విషయనివృత్తులయి బుద్ధిపూర్వకముగనయినను బాపములను జేయక నుండగలరా, కాబట్టి కామక్రోధాదులచేతనవశుడయి చేసెడి పాపములు కపటముచేత జేయంబడినవని చెప్పగూడదు. గనుక నిట్టిపాపములను భగవంతుడు తననామస్మరణమువలన బోగొట్టుచున్నాడు. అటుగాక నామస్మరణమువలన బాపములు పోగొట్టలేకపోయెనేని తన నామస్మరణ మేవిధముగ జేసినను వానిపాపములను బోగొట్టిరక్షించుచున్నానని భగవంతుడు చేసిన ప్రతిజ్ఞకేలోపము గలుగుచున్నది గాని జీవులట్లనేక కాలమునుండి పుట్టుచుజచ్చుచు బాపములను జేయుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు నుండుటది జీవుల కభ్యాసమై యున్నది. గాబట్టి వీరలకేలోపములును లేకపోవుటయే గాక, భగవంతుని నామస్మరణము వలన బోగొట్టజాలని పాపములను చేసినారన్న కీర్తియు

గలుగుచున్నది. కాబట్టి వేసటపడక ననవరతమునామస్మరణముసేయు చునుండవలయునది.

భగవన్నామమహిమ వేదోక్తమనుట.

ఋగ్వేదము రెండవ యష్టకము రెండవ అధ్యాయము ౨౫ పనసలోనున్ను, నాలవ అధ్యాయము ౧౬ పనసలోనున్ను, ఐదో అష్టకం ౬ అధ్యాయం ౨౬ పనసలోనున్ను, యజుర్వేదం౨ అష్టం రెండవపన్నం ౬౮ పనసలోనున్ను, పరాయితం రెండో అష్టం నాలుగో పన్నం ౨౫ పనసలోనున్ను, భగవన్నామమహిమ చెప్పబడియున్నది. గనుక భగవన్నామ స్మరణము ముఖ్యము. ఇంతేగాక, సాధారణముగా లోకములో రాజైనవాడు తనశత్రువుతనతో యుద్ధముచేసివిశేషముగ జెలుపునుజేసి వెనుక శరణుజొచ్చితే వానియొక్క దోషముల నన్నిటిని మన్నించి రక్షించునప్పుడు, సర్వస్వతంత్రుడయిమహాదయాళుడయినభగవంతుడు, తన్నుస్మరించినవాని పాపములనుబోగొట్టియే లరక్షింపడు, గనుక పాపములననశింప జేసెడివిషయములోః నామస్మరణముకన్నను ముఖ్యమయినయుపాయములేదు, ఇందుకుశంకరాచార్యులవారు భగవంతుని దశావతారములను స్తోత్రముచేయుచోటః (నామస్మరణాదన్యోపాయంనహిపశ్యామోభవతరణే।) అనిచెప్పియున్నారు.

జపమాలికాప్రయోజనము.

ఇట్లనవరత నామస్మరణముసేయు వారిమనసు, కార్యవశముచేతనన్యాసక్తమయినప్పుడును, నప్రయత్నంబుగ నీషన్నామోచ్చారణముగలుగుటకును గార్యాంతమందుమరలనామస్మరణముగలుగుటకును, జప మాలాధారణము ముఖ్యసాధనమై యున్నది.

కలిలోశ్రీకృష్ణనామముశ్రేష్ఠమనుట.

ఇట్టి సర్వోత్కృష్టమయిన భగవన్నామముల యన్నింటిలో శ్రీకృష్ణనామము కలిలోముఖ్యమయినది. ఇందుకుప్రమాణము. శ్రీభాగవతముదశమస్కంధములో బంచదశాధ్యాయమందు, కృతత్రేతాద్వాపరయుగములయందు శుక్లరక్తపీత వర్ణముగలరూపములను ధరించి యిప్పుడు కలిలోకృష్ణవర్ణముగలరూపమును ధరించినారుగనుకవీరికి కృష్ణులని పేరుపెట్టవలయునని. (శ్లో ॥ వర్ణాస్త్రయఃకిలాస్యాసన్ గృహ్ణతోనుయుగంతనూః । శుక్లోరక్తస్తథాపీతః ఇదానీంకృష్ణతాంగతః॥) అనెడి శ్లోకముచేతజెప్పి యీప్రకారముగ గర్గాచార్యులవారు నామకరణము చేసినారు, కావున, శ్రీకృష్ణనామము కలిలో ముఖ్యమై యున్నది, యిందుకు ప్రమాణము. శ్రీభాగవతము ఏకాదశ స్కంధములో పంచమాధ్యాయమందు. (కలౌకృష్ణంత్విషాకృష్ణం సాంగోపాంగాస్త్రపార్షదం । యజ్ఞైస్సంకీర్తనప్రాయైర్యజంతిహిసుమేధసః॥) అనియును నింకాద్వాదశస్కంధము తృతీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ కలేర్దోషనిధేరాజన్నస్తిహ్యేకోమహాన్గుణః । కీర్తనాదేవకృష్ణస్యముక్తబంధఃపరంవ్రజేత్॥) అనియుమరియు విష్ణుపురాణములో ద్వితీయాంశషష్ఠాధ్యాయమందు. (శ్లో ॥ ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణితపఃకర్మాత్మకానివై । యానితేషామశేషాణాంకృష్ణానుస్మరణంపరం॥) అనియుజెప్పబడియున్నది. యిదియునుంగాక, బ్రహ్మవైవర్తపురాణములో బ్రహ్మాండముబయలనున్నగోలోకవాసియైనశ్రీకృష్ణుండే బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాది సర్వప్రపంచ స్వరూపముగా నైనందున సర్వకారణకారణస్వరూపుడనియు, శ్రీవైకుంఠవాసియైననారాయణమూర్తియు శ్వేతద్వీపవాసియైనవిష్ణుమూర్తియు, ధర్మపుత్రులయిన నరనారాయణులలో నారాయణమూర్తియు, గోలోకవాసియైనశ్రీకృష్ణమూర్తి

లోకలసి, భూలోకమందు శ్రీకృష్ణావతారమెత్తినారనియును బ్రతిపాదింపబడియున్నది. యీయభిప్రాయమువలన నే శ్రీభాగవతము ప్రథమస్కంధములో ద్వితీయాధ్యాయమందు భగవంతుని యొక్కయిరవై రెండవతారములను బ్రతిపాదించి విభూతిమంతులయిన ఋషులు మొదలయినవారలును భగవత్కళలేయని చెప్పి. (శ్లో॥ ఏతేంశాంశకళాః పుంసః కృష్ణస్తు భగవాన్ స్వయం।) అని నిర్ణయించి యున్నారు, యిదియునుంగాక, లోకానుగ్రహార్థమై భగవంతుని చేత ధరింపబడినయవతారములలో శ్రీకృష్ణావతారము ముఖ్యమైయున్నది, యెందువలననంటేని, యీ శ్రీకృష్ణమూర్తి యనేకవిరోధపరిహార పూర్వకంబుగదన తత్వనిర్ణయ కరమైన గీతాశాస్త్రమర్జునుని నిమిత్తీకరించి ప్రకటన జేసినదానిలో చరమ. (శ్లోకములు॥ మన్మనాభవమద్భక్తోమద్యాజీమాంనమస్కురు। మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోసిమే, సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్యమామేకంశరణం వ్రజ, అహంత్వాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామిమాశుచః।) అనెడునీ రెండు. శ్లోకములచేత మోక్షోపాయములలో ముఖ్యంబును । సులభంబునైనశరణాగతిననుగ్రహించినారు, యిదేరీతి, నుద్ధవుల వారికిని శ్రీభాగవత మేకాదశస్కంధములో ద్వాదశాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ మత్కామారమణంజారం మత్స్వరూపావిదోబలాః। బ్రహ్మమాం పరమంప్రాపుః సంగాచ్ఛతసహస్రశః। తస్మాత్త్వముద్ధవోత్సృజ్యచోదనాంప్రతిచోదనాం, ప్రవృత్తించనివృత్తించశ్రోతవ్యంశ్రుతమేవచ, మామేకమేవశరణ మాత్మానంసర్వదేహినాం యాహిసర్వాత్మభావేన మయాస్యాహ్య కుతోభయః, అనిశరణాగతినుపదేశముజేసినట్లు చెప్పబడి యున్నది, గనుకనున్ను, మరియు భగవద్గీతలలో తృతీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ యేత్వేతదభ్యసూయంతో నానుతిష్ఠంతిమేమతం । సర్వజ్ఞానవిమూఢాం స్తాన్విద్ధి నష్టానచేతసః. అనెడిశ్లోకముచేత తనవాక్యములయందసూయగలిగితనయభిప్రాయ ప్రకారమనుష్ఠింపక పోయినవారు చెడిపోవుదురని భగవంతుని

చేత జెప్పబడియున్నది, గనుకను శ్రీకృష్ణులను నమ్ముటదియే ముఖ్యము గానున్నది, అట్లునమ్మినందు కనుభావ మనవరతము శ్రీకృష్ణనామముస్మ రించుటయేను, యీయభిప్రాయమువలననె శ్రీగీతాశాస్త్రములో నవ మాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ సతతంకీర్తయంతోమాం యతంతశ్చదృఢ వ్రతాః । నమస్యంతశ్చమాంభక్త్యా నిత్యయుక్తాఉపాసతే॥) అనిచె ప్పబడియున్నది, శ్రీయనగా భగవత్సర్వశక్తిస్వరూపురాలై యత్యంత ప్రియతమయైనరాధగనుక, నట్టిరాధాసహితుడయినకృష్ణుండు, శ్రీకృ ష్ణనామమునకర్థము. ఇందుకుప్రమాణము. బ్రహ్మవైవర్తపురాణము లో శ్రీకృష్ణజన్మఖండములోబంచదశాధ్యాయమందు, రాధతో శ్రీకృష్ణుల వారు. (శ్లో॥ కృష్ణంవదంతిమాంలోకా స్త్వయావిరహితంయదా । శ్రీ కృష్ణంచతదా తేపి త్వయైవ సహితంపరం ॥) అనిచెప్పినట్టు లున్నది. గనుకనీనామమత్యంతభగవత్ప్రీతికరమై, యైహికాముష్మిక సర్వసంప త్కరమైయున్నది.

శ్రీకృష్ణుండుభగవంతుడనుట.

అయితే, శ్రీకృష్ణులచర్యల వలన నొక మహారాజని చెప్పదగి యున్నాడనియంటేని. యట్లుజెప్పగూడ దెందువల్లనంటేని, యే వేద ములలో గారణస్వరూపనిరూపణము జేసియున్నదో యా వేదములలోనే. ఋగ్వేదము ఖిలసంహితలో జగత్కారణముశ్రీకృష్ణులనియు, గోపీ నాథుడనియు, రుక్మిణీశుడనియు, మరియు నారాయణోపనిషత్తులో, దేవకీపుత్రుడనియు, మరియు గోపాలతాపిని, కృష్ణోపనిషత్తువాసుదే వోపనిషత్తు మొదలయినవాటిలోను నీశ్రీకృష్ణులేజగత్కారణమనియు నసాధారణ నామములతో జెప్పబడి యున్నందువలన, నాయన యొ క్కయమానుషచర్యలవల్ల భగవంతుడనియే చెప్పదగియున్నది.

అన్నింటిలోసంస్కృతమయవేదముముఖ్యమనుట.

అయితే, మీవేదములలో జెప్పబడియున్నందువలన ఆయన జగత్కారణమయ్యెడిపక్షములో నితర మతస్థులవేదములలో దేవుడని చెప్పబడెడివారిని గారణమనిమీ రొప్పుకొనుచున్నారాయని యంటేని, యటులదగినహేతువులున్నపక్షమునకు నొప్పుకొనుచున్నాడను.

అయితే, నాయా మతస్థులభాషలలో నుండెడివేదము లన్నిటి కన్నను సంస్కృతభాషలోనుండెడి నాలుగువేదములు మిగుల ప్రమాణములని చెప్పవలయును, ఎందువలననంటేని, సంస్కృతభాషయొక్క పర్యాయ పదమువలనదద్భవ, తత్సమములుగా ననేక భాషలు పుట్టుట వలనసంస్కృత భాషమాతృభాషయని చెప్పవలయును.

అయితే, మఱియొక భాషలో నుందునామమునుసంస్కృతభాషలోనుండెడు నేనామముయొక్క తద్భవమనిమీరు చెప్పుచున్నారో, యాభాషయొక్క యానామము వల్లనెగలిగినతద్భవ మీసంస్కృతనామమని చెప్పగూడదాయనియంటేని,యటులజెప్పగూడదు, ఎందువలన నంటేని, సంస్కృతభాషలో నొకయర్థమును జెప్పెడునకపర్యాయ నామముల వలనననేకభాషలు, తద్భవ తత్సమ ములుగాబుట్టినప్రకార మితరమైన యేభాషయొక్క పర్యాయనామములవలన నేకభాషలుపుట్ట లేదు సంస్కృతభాషకుదేశములేదు. గనుక నిందుకిదియే పెద్దసాక్ష్యముగనున్నది. గావున నితరభాషలతోనున్న వేదములకంటె, సంస్కృతభాషతోనుండెడి మావేదములు ముఖ్యములయినవిగనెంచవలయునది గావున నిట్టివేదప్రతిపాద్యుడయిన శ్రీకృష్ణులు జగత్కారణమనుటకు నేసందేహము లేదు. కారణమయిన భగవంతుడే లోకానుగ్రహార్థమయి శ్రీకృష్ణాదిరూపములతోమనుష్యులవలెనే జన్మములెత్తికర్మము

లను జేయుచున్నాడని మున్నే చెప్పబడియున్నది. యెటుగాక శ్రీకృష్ణుండు జీవుండేమైనను జీవేశ్వరుల కుపాధి భేదమేగనుక యాయన విశేషజ్ఞానియగుటచేత, నుపాధినివర్తించి యీశ్వరుండేగావచ్చును.

అయితే, దేహమున్నంత వఱకు నుపాధి నివర్తింపదే యని యేంటేని, ఆయనయద్భుత చర్యలవలన భగవత్ప్రీతికి పాత్రుడనియైనను జెప్పవచ్చును, గనుక తపశ్శాలులయినవారి శాపానుగ్రహ వాక్కులను భగవంతుడుసార్థకము జేయునట్లు శ్రీకృష్ణులుతన్నునమ్మితే రక్షించుచున్నానని చెప్పినవాక్యమును శ్రీకృష్ణులపుణ్యమునుబట్టి యీ భగవంతుడు సార్థకమును జేయు చున్నాడు, గనుక శ్రీకృష్ణులను నమ్మి శ్రీకృష్ణ నామకీర్తనము జేయుటయెన్నటికిని వ్యర్థముకానేరదు, ఇదిసత్యముఇందుకు గీతలలోనవమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ అనన్యాశ్చింతయంతో మాంయేజనాః పర్యుపాసతే, తేషాం నిత్యాభియుక్తానాంయోగ క్షేమంవహామ్యహం ॥) అనిభగవంతునిచేఁ జెప్పబడియున్నది. ఇందు కన్యదేవతా చింతలేకతన్ను జింతించుచు నుపాసనసేయువారి యోగక్షేమమును దానువహించు చున్నాడనిభావము.

అయితే, నిత్యనైమిత్తిక కామ్యాదులయందన్య దేవతోపాసన యావశ్యకమని విధింపబడియున్నదే యనియంటేని, గీతాశాస్త్రములో సర్వము తానేయని చెప్పబడియున్నది, గనుకసర్వదేవతలుభగవత్కాయలేగావున విరోధములేదు.

అయితే, అన్యచింతలేకయుండవలయు ననుటకన్యదేవతా మాత్రోద్దేశ్యము గాకుండ తద్దేవతాస్వరూపముచేత ఫలప్రదాతభగవంతుండేయనిచింతింప వలయుననిభావము, మఱియుద తద్దేవతారూపముచేతఫలప్రదాత తానేయని. (శ్లో॥ పుష్ణామిచౌషధీస్సర్వా స్సోమో

భూత్వారసాత్మకః ॥) ఇత్యాదిశ్లోకములచేతగీతాశాస్త్రములోఁజెప్పబడియున్నది, యోగమనగనిదివఱకు బొందకయుండెడు నిష్టార్థమును బొందుట, క్షేమమనగ బ్రాప్తమైనవాటిని రక్షించుట, గనుకశ్రీకృష్ణులనునమ్మినవారైహికాముష్మికములగోరకపోయి నప్పటికిని వారియోగక్షేమమునుదానేవహించుచున్నాడు.

—భగవదనుగ్రహముచేఁబ్రారబ్ధమునునశించుచున్నదనుట.—

అయితే, భగవదనుగ్రహమువలన నాగామిసంచితంబులేనశించుంగాని ప్రారబ్ధము నశింపదనియు, నిట్టిప్రారబ్ధప్రతిబంధమువలన గొన్ని యైహికేష్టములు సిద్ధింపవనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు; అట్లుచెప్పఁగూడదెందు వలననంటేని, భగవంతునిదృఢముగానమ్మినందుకనుభావములైన జపతపస్సత్య శౌచాదులవలన నాయనయనుగ్రహమును విశేషంబుగగలుగఁజేసి కొనవలయునే గానియాయనకట్టి దయగలిగితే ప్రారబ్ధంబును నశింపజేసి సకలేష్టములను సిద్ధింప జేయకమానడు ఇందుకుదృష్టాంతము, మార్కండేయుల వారికిబ్రారబ్ధ ప్రకారమునిర్ణయమైనకాలమృత్యువును సర్వస్వతంత్రుఁడైన భగవంతుడు పోఁగొట్టియనేకబ్రహ్మకల్పములు జీవించియుండు నట్లనుగ్రహింపలేదా యింతేగాకకుచేలునికిబూర్వ ప్రారబ్ధము లేకయుండినను నటుకులుభక్షించి, యపు[illegible]యైశ్వర్యమునీయలేదా, గనుక అనన్యముగనమ్మినవారిప్రారబ్ధమును బోఁగొట్టి భగవంతుఁడైహికాముష్మికముల యందునువాని రక్షించుచున్నాడు.

అయితే, యనన్యముగ దన్ను జింతింపుమని చెప్పియుండెడివాక్యమునకు శ్రుతిస్మృతులలోని నిత్యనైమిత్తికాదులయందు విధింపబడిన యింద్రాదిదేవతోపాసనలను గూడవిడిచి పెట్టియొక విష్ణువునేయుపాసించుట భావమనికొందఱు వైష్ణవులుచెప్పుచున్నారు, ఈలాగుననే

శివుని నుపాసింపవలయునని శైవులును జెప్పుచున్నారు, అట్లుజెప్పు
టసరికాదు. ఎందువలననంటేని యొకభగవంతుండే దేవనరపశ్వాది
సర్వప్రపంచ స్వరూపంబుగ బరిణమించుచున్నాడనియు, నేయే దేవత
నుపాసించు వారికాయా దేవతా స్వరూపముగ నాఫలమును భగవం
తుండేయిచ్చుచున్నాడనియు శాస్త్రముచేతను యుక్తులచేతను నెగువ
జూపించియున్నాను, గనుక భగవంతుని కన్ననన్యము గనుపడలేదు.
అటులగానియెడలలోకమందుఁ బరస్పరమసూయాదులు గలిగినరాజు
లెదిరిరాజునునమ్మక తన్నే నమ్మినవారిని రక్షించుచున్నామని చెప్పి
నట్లు భగవంతుడును దనకంటే వేరే దైవమున్నట్లు భావించి తన్నే
నమ్ముమని యీవ్యర్థతో జెప్పినట్లేపడుచున్నది.

అయితే, భగవంతునికి లోబడిన యనేకదైవము లాయనకం
టే వేరుగా నుండరాదా యనియంటేని, యీవదధి కారముతోనైన
దనపరిణామములుగాక వేరుగాదేవతలు గొందఱున్నపక్షమందు లో
కములో రాజులవలెనేయొక్కొక సమయములో నొకడొక డధికారి
యైనట్లు దేవతలు నొక్కసమయములో భగవంతుని కన్న నధికులు
గావచ్చును, ఇంతేగాక భగవంతునికంటే వేరుగ దక్కువమైనవా
రు, కొందఱున్నపక్షమందు హెచ్చైనవారు కొందఱుండ వచ్చును.
మఱియు వీరలు తమదేవతలయుత్కర్షమును దెలియజేయుటకై తా
మువైష్ణవులమనియు, శైవులమనియు, జెప్పు కొనుటవలన, దమదేవ
తలకారణత్వమునకు హానినే గలుగజేయుచున్నారెట్లంటేని, లోక
ములో నాయారాజభటులు తమతమరాజేయెక్కువనిచెప్పుకొన్నట్టు
లయితే వారిరాజునకు దయవచ్చి వారినివృద్ధికిదెచ్చినను. గొండొక
రాజభటుడననిచెప్పుకొనుటవలన, వేరొకరాజున్నాడని యేర్పడినట్లు
విష్ణ్వాదికారణత్వములో జేరినవారమనెడునర్థముగలవైష్ణవులుశైవు
లను పదములచేత నీవిష్ణ్వాది వ్యతిరిక్తమయిన కారణమున్నదనియు

నట్టికారణత్వవాదులు కొందఱున్నారనియు జేర్పడుచున్నది. గనుక వీరలుచెప్పెడిమాటసరికాదు. కాబట్టి భగవంతునియొక్క పరిణామమే దేవ నర మృగాది సర్వప్రపంచమని చెప్పవలయునది. దేవతలు కార్యకోటిలోఁజేరినవారయినను వారలును భగవత్కళాస్వరూపులే గనుక తనయంశములను నమ్మితే భగవంతుని కనూయ కలుగున్నా. కాబట్టి యనన్యముగా భగవంతుడుతన్నుభజింపుమనిచెప్పుటకేవిధముగ నే దేవతనుభజించినను దన్నే చెందుచున్నదని తాత్పర్యము.

అయితే, అన్యదేవతామాత్రోద్దేశముగా నుపాసించిన యెడలనంతవంతములయిన ఫలములనేపొందుచున్నారు. గనుకయిట్టివాస్తవమునుగుర్తెఱిగి యన్యదేవతా మాత్రోద్దేశముగాకుండ భగవంతుడే యీరూపముగఫలము నిచ్చుచున్నాడని యెంచిభజించు వారియొక్క యోగక్షేమమునుదానేవహించియైహికా ముష్మికసకల ఫలములనిచ్చుచున్నాడని భావము.

ప్రారబ్ధనాశమునుగూర్చి క్రీస్తులు చేయునాక్షేపమునునిరసించుట.

అయితే, భగవంతుడు తన్నునమ్మినవారియొక్కపాపములను బోగొట్టి రక్షించుచున్నాడని చెప్పితిరే, యీయీపాపముల కీయీ శిక్షయని నిర్ణయించిన భగవంతుడు పాపానురూపమయిన శిక్షను జేయకమన్నింపుజేసియెట్లు రక్షించుచున్నాడు. ఇదిస్వోక్తివిరోధము కాదాయనియు. దమయేసుక్రీస్తుతనభక్తులయొక్క పాపములకుబదులుగదానుకొఱతనువేయబడిరక్తమును జిందించిభక్తులనురక్షించినాడు. గనుకయిదిపాపములకు బదులుగదాను కొఱతనువేయబడి భక్తులను రక్షించినాడు, గనుక యిదిపాపములకు గ్రమమయినమన్నింపనియు, క్రిస్టియనులు చెప్పుచున్నారు.

అయితే, మేముచెప్పెడి పాపములయొక్క మన్నింపుభగవంతునకెంతమాత్రము స్వోక్తివిరోధముగా నెట్లంటేని, తత్తత్పాపానుగుణమయినశిక్షను నిర్ణయించిన భగవంతుడే దయగలవాడు గనుక మనుష్యుడనేక పాపములజేసిన వెనుక, ననుతాపముగలిగితనకుగాని తనముఖ్యభక్తులకుగాని శరణాగతిజేసినపక్షమందు వానిపాపములను మన్నించిరక్షించుచున్నాననియు నిర్ణయించియున్నాడు గనుక నట్టినిర్ణయప్రకారము భగవంతుండు శరణాగతుని పాపములను మన్నించి రక్షించుటయందు స్వోక్తివిరోధమేమియును లేదు. యెట్లంటేని. యెవ్వరుభక్షించుచున్నారో, వారిని జంపునట్టి స్వభావముగల విషమును బుట్టించిన భగవంతుడా విషమునుహరించి బ్రతికించునట్టిస్వభావముగలయౌషధినింబుట్టించి యున్నాడు. ఈదృష్టాంతముచేత బాపములనెడి విషమునకు శరణాగతియనునదియౌషధముగనుక నేను జెప్పినదియే, పాపములకు గ్రమమయినమన్నింపు, వారుచెప్పెడి క్రమమేమనగ, లోకములోనొకనిఋణమునకుగా దేశాధిపతిచేత గారాగృహములో నుంచబడినవాని ఋణమును మఱియొకడొప్పుకొనియాపైకము జెల్లించి యట్టికారాగృహబద్ధుడయినవాని విడిపించినట్లు, తమయేసుక్రీస్తుతన భక్తులపాపములకు బదులుగదాను కొరతనువేయించుకొని వారలపాపమును మన్నించిరక్షించినాడని దృష్టాంతమును క్రిష్టియనులు చూపుచున్నారు. ఇదిసరిగాదెందు వలన నంటేని, యీదృష్టాంతములో ఋణముదీరుటయే,ముఖ్యోద్దేశము గనుక యాఋణమునెవ్వడుదీర్చినను నాబద్ధుడయినవాని విడువవచ్చును. వారిబైబిల్లో మోశేయొక్క నాలుగో గ్రంథము ౧౪ పర్వము ౧౭ - ౧౮ వచనములలో దేవుడపరాధిని నెంతమాత్రమయిననిరపరాధిగ జేయడనిచెప్పబడియున్నది. గనుక నందుకువిరోధముగా బహుజనులుచేసినపాపములకు బదులుగ మఱియొకని- నేకవిధమయినశిక్షజేసి యాశిక్షచేత వారియందలిపాప

ములనెట్లుమన్నించిరక్షించును. అటులమన్నించిన యెడల భగవంతున కుస్వోక్తి విరోధముగాదా, యింతియేగాక, యపరాధము జేయని వానినివాని సమ్మతిచేత నయినను, మఱియొకని యపరాధముకొఱకు శిక్షించుటయిమిక్కిలిస్వోక్తి విరోధముగానున్నది గనుక నిదిసరిగాదు. ఇందుకు దృష్టాంతము దేశాధిపతితనకు లోబడినయొక మనుష్యుడు నరహత్యజేసినందున నందుకువాని తండ్రిపుత్రవధమునుసహింపజాలక పుత్రునకు బదులుగా దన్నుజంపు మనియొప్పుకొన్న నధికారులెక్కడ నయినను నరహత్యజేసినవానికి బదులుగవానితండ్రినిజంపుదురా, యిందువలన క్రీస్తియలుచెప్పెడి పాపములయొక్కమన్నింపు క్రమమయినదిగాదు, నేనుజెప్పెడిదిక్రమము, వారు జెప్పెడిది యక్రమమని దెలిపెదునొక దృష్టాంతము జూపించుచున్నాను, దేశాధిపతికి బుత్రుడైన వాడుతప్పు జేసితండ్రిని వేడుకొంటే దయచేత శిక్షింపకవిడుచునేగాని పుత్రునినేరమునకుబదులుగానాపుత్రునికిమిత్రుడైన వాడుతన్ను శిక్షింపుమనిచెప్పుకొనిన నాదేశాధిపతివానిశిక్షించునా, యిందువలననే వారు చెప్పెడిపాపపుమన్నింపు క్రమమైనదిగాదని స్ఫుటముగా దెలిసికొనవచ్చును, భగవంతుడుమిక్కిలిదయగలవాడని సర్వమతస్థు లొప్పుకొంటున్నారు గనుకతన్నుగానితనముఖ్యభక్తులను గాని నమ్మితననామస్మరణము చేయువారిపాపములను మన్నించి రక్షించుచున్నాడని చెప్పుట కేయాక్షేపము న్నులేదు.

భగవన్నామమహిమఅర్థవాదముకాదనుట.

అయితే, భగవదాజ్ఞాప్రకారమునడు వకనామస్మరణముజేసితేయాయనకు దయవచ్చునా, గనుక మీశాస్త్రములలో నామమహిమ జెప్పియుండుట అర్థవాదమని చెప్పుచున్నారు, అటులచెప్పగూడదు ఏలనంటేని, నామాపరాధములను జెప్పియుండెడి విశేషశాస్త్రము

లలో నామమహిమ యందర్థ వాదభ్రమ కూడదనియు, కలిలో నామస్మరణమే విశేషమనియుఁ జెప్పియున్నందువల్లనున్ను, శ్రుత్యాదులయందు నవశనామ స్మరణము వలనసర్వపాప నివృత్తియగునని చెప్పబడినందువల్లనున్ను, అజామీళచైద్యాదులు నామస్మరణము వలననే సర్వపాపవిముక్తులై ముక్తినిజెందినట్లు చెప్పబడియున్నందు వల్లనున్ను అర్థవాదమని చెప్పగూడదు. ఇంతియే గాక, లోకములో విశేషాపరాధమును జేసి నీవేగతియని వేడుకొన్నప్పు డెంతకఠినచిత్తునకయినను దయవచ్చునప్పుడు మహాదయాళువైన భగవంతున కేల దయగలుగదు. ఇంతియే గాక, యాయనయాజ్ఞ యున్నైయున్నది, ఇందుకువారిబై బిల్‌గ్రంథంబునందును యోహానుగిర పర్వం ౧౩-౧౪ వచనములలో క్రీస్తే తననామకీర్తనము సేయుమని చెప్పినట్లున్నది. కనుక నామకీర్తనము ముఖ్యమై యున్నది. శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణములలో బరస్పరవిరుద్ధములుగ గనుపడెడు నంశములను మతాభిమానులయినవార నేకవిధములుగ వివరించియున్నారు. కనుకనిట్టివిరుద్ధాంశములను సామరస్యము జేసియు విమతస్థులయినవారు వైదికమయిన యీభగవన్మతము మీద జేసెడునాక్షేపములనుబరిహరించియు, దత్వనిర్ణయములో ములకు దెలుపుటకై యీగ్రంథమురచింపబడినదిగనుక, విరుద్ధములుగ గనుపడని పంచీకరణాది తత్వాంశములును, యోగాదిశాస్త్ర రహస్యములును, నిందులో వివరింపబడలేదు. ఆయాయంశములాయాతత్వశాస్త్రములలో జూచుకొనవలయునది, యీగ్రంథము విస్తారమగుచున్నదను హేతువు చేత సంగ్రహముగను, బ్రతిపదము ప్రతి విశేషణము సాభిప్రాయ ముగను, భావము విస్తారముగానుండునట్లు వ్రాసియున్నది, కనుక నీగ్రంథమునుజూచువారు నాయందుదయయుంచి తమతమ మతములయందుఁ బక్షపాతములు లేకుండ మొదటినుండి తుదివరకు నెమ్మదిగ బలుమారుజూచి ప్రతిపదములో బ్రతివిశేషణములో గలిగియుండెడు భావములనుజక్కఁగ

బోధపడుచుకొనిరేని మొదలజెప్పిన విరోధాంశముల కన్నిటికి బరిహా రముగలిగి తత్వనిర్ణయము గలుగుచున్నది.

—॥ సర్వజనంబులంగీకరింపదగిన ముఖ్యాంశములు.౬ ॥—

ఈగ్రంథావలోకనము వల్ల నేర్పడు సారాంశములు. ఏదేశస్థుల వైన నేమతస్థులవైన నేకులస్థులవైనను నేశ్వరమతస్థులకుసర్వసాధా రణములుగ నంగీకరింప దగినయంశములాఱుగానున్నవి, యవియెవ్వి యనిన.

౧, ఇంద్రియ గోచరములయిన పదార్థములన్నియు, నచి ద్రూపములనియు.

౨, నీదృశ్యమానపదార్థములలోనుండి వృద్ధ్యాదుల, జేయు చున్నట్టి చైతన్యము బోయిన వెనుక నట్టి వృద్ధ్యాదులు లేకుండుటచేత దీనింబట్టి యచిత్తుకంటెను వేరుగాచిత్తు ఒకటియున్నదనియు.

౩, నీచిదచిత్సంబంధములచేత విచిత్రమయిన ప్రపంచమును జేసితత్తత్కాలానుగుణముగ భూతకోట్లకు నదృష్టాధీనము లయిన సుఖ దుఃఖ ఫలముల నిచ్చుటకు గారణ మయిన యీశ్వరు డొకడున్నాడనియు.

౪, దేహముయొక్క బాహ్యమాలిన్యము పోగొట్టుకొని పరి శుద్ధముగనారోగ్యముగ నుండుటదియే శౌచరూపాచార మనియు.

౫, యోగ్యులగు బహుజనులు మంచివని యెంచునట్టి కార్య ములు సేయుటదియే ధర్మమనియు.

౬, జగత్కారణమయిన యీశ్వరుని దనకుసాధ్యమయినరీతి చేతనమ్ముటయే తాను కడతేరుటకు సాధకమనియు, నివి ముఖ్యోపాదేయములు.

—* బాహ్యమలనివృత్తియే, శౌచరూపాచారమనుట. *—

అయితే, శౌచాచార కర్మములనాచరించుటయందు నేమాత్రములోపము సంభవించినను బ్రత్యవాయమని శాస్త్రములలో జెప్పఁబడియున్నదే, కేవలము దేహముయొక్క బాహ్యమల నివృత్తియే శౌచరూపాచారమని చెప్పుటది విరుద్ధముగాదా యనియంటేని, యటుల విరుద్ధంబుగాదు. ఎందువలననంటేని, వైదికశాస్త్రములలో బరస్పరవిరుద్ధములుగ ననేకశౌచాచారవిధులు విధింపబడియుండుటవలన, నారీతి నాచరింపబడుచున్నవి, వైదికమతస్థులే, దేశకాల మతభేదములచేత బరస్పరవిరుద్ధాచారములను సదాచారంబులుగ నంగీకరించి యున్నారు. మఱియు నవైదికులైన మహంమదియ్యానులు హూణులు మొదలైనవారు అథశ్శౌచాదులనుజలంబులచేత జేసినయెడల నాజలము పరంపరాసంబంధమువలన వస్త్రమునకు, దేహమునకునంటునని, మంటిపెళ్లలతోను గాకితములతోను బరిశుద్ధము జేయుచున్నారు, ఎవ్వరెన్నివిధంబులచేత నాచరించినను బాహ్యమాలిన్యనివృత్తి యేయగుచున్నదిగానియంతర్మాలిన్యనివృత్తి గానియాత్మకుబరిశుద్ధిగాని గలుగనేరదు, మఱియుమక్షికాదు, లశుద్ధపదార్థమందును దనదేహమందును, బరోచ్ఛిష్టమందును, దానారగించెడునన్నంబునందును, వ్రాలినప్పటికినినశక్యవిషయమగుటచేత నదిదోషావహముగాదని శాస్త్రములోనిర్ణయింపబడియున్నది. మఱియును స్త్రీబహిష్ఠయైనప్పుడు రజోదర్శనముకంటెబూర్వమందును, త్రిరాత్రములకంటె బరమందునురజస్స్రావమగుచున్నప్పటికిని దోషావహము గాదనియు, నడుమమూడు దినములుమాత్రముస్త్రీలనంటిరేని ప్రత్యవాయమనియు జెప్పబడియున్నది. యిట్లు భయకల్పనజేసి చెప్పినశాస్త్రమునకు మూడురాత్రులకులో పలస్త్రీలతోసంసర్గము జేసినయెడల నుష్ణాధిక్యమువలనరోగములు గలుగుచున్నవనివైద్యశాస్త్రములో జెప్పబడియున్నందున స్పృశింపగూడదనిభా

దాష్టా రూపమయిన శాస్త్రములో బుణ్యపాపములు నిర్ణయించి యుండువాట్లకు భావము. భగవల్లీలారూప ప్రపంచములో నుండెడి భూతములకు దృప్తికరముగ, వృద్ధికరములుగ నుండెడి ధర్మములు చేయుటయే పుణ్యకర్మములనియును భూతముల కతృప్తికరములుగ హింసారూపములుగనుండెడి కర్మములుచేయుటయే పాపకర్మములనియునునిర్ణయింప వలయునది. ఇందువలన భూత తృప్త్యతృప్తి ద్వారముగా నీశ్వరునకుఁబ్రీత్యప్రీతులుగలుగుచున్నవి, గనుక కాలదేశకులమతానుగుణముగ బుద్ధిమంతులు మంచివనియెంచునట్టి కార్యములుచేయుటదియే ధర్మము. యీయాయంశములే బుద్ధి మంతులయిన వారు సమస్తశాస్త్రములలోనుండి ముఖ్యముగ గ్రహింపవలయును. ఇందుకు బ్రమాణము, గీతాశాస్త్రములో ద్వితీయాధ్యాయమందు. (శ్లో॥యావానర్థఉదపానే సర్వతస్సంప్లుతోదకే । తావాంత్సర్వేషు వేదేషుబ్రాహ్మణస్యవిజానతః॥) అనియున్నది. ఈయాటింటిలోముఖ్యమయినదియొకటి, యదియెద్దియనగ, గారణమయినయీశ్వరునినమ్మి సాధ్యమయినరీతిచేత నుపాసించుట, అట్లుపాసించు వారికెవ్విశ్రేయస్కరములయినవో, వాటిని ఆభగవంతుడే గలుగజేయుచున్నాడు, ఇదినిశ్చయము.

ఈగ్రంథాభిప్రాయము నెఱుంగనివారు.

అయితే, నిరీశ్వర మతస్థునకును, మతాభిమానము గలవానికిని, నిష్పక్షపాతముగదత్వశాస్త్రములను శోధింపనివానికిని, వివేకము లేనివానికిని, నీగ్రంథముశ్రద్ధతో జూడనివానికిని, నసూయగలవానికిని, వీరలకీ గ్రంథాభిప్రాయమంతయు దెలియదు.

భగవత్తత్వము నెవ్వరెఱుంగరనుట

అయితే, మహారహస్యములయిన యీభగవత్తత్వములనునీవు

మాత్రము చక్కఁగాదెలిసికొని చెప్పితివాయనియంటేని, శ్రీభాగవత దశమస్కంధములో సప్తాశీతితమాధ్యాయమందు. (శ్లో॥ ద్యుపతయ ఏవ తేనయయురంతమనంతతయా త్వమపియ దంతరాండ నిచయా నను సావరణాః । ఖఇవరజాంసివాంతివయసా సహయచ్ఛ్రుతయ స్త్వయి వాఫలంత్యతన్నిరసనేనభవన్నిధనాః॥) అని యెడి శ్లోకముచేత నిట్లుభగ వంతుడనంతుడగుట వలననాయన తత్వముల నింద్రాదులు గుర్తెఱుఁగ లేరనియు, భగవంతుడును గుర్తెఱుఁగ లేడనియు, శ్రుతులునుసప్రకా రముగ బ్రతిపాదింప జాలక నామరూపాత్మ కాతన్నిరసనముచేత భగవంతునియందు ఫలించుచున్నవనియు జెప్పబడియున్నది.

అయితే, భగవంతుడు తనయంతమును గుర్తెఱుఁగ లేడను పక్ష మందాయన సర్వజ్ఞత్వమునకుహాని రాదాయనియంటేని, అనంతుడైన తనయొక్కయంతము నెరుగడనునది యాయన సర్వజ్ఞత్వమునకుహాని గాదు, యిట్లింద్రాదులేగుర్తెఱుఁగరనునప్పుడు నేనుమాత్రము గుర్తెఱుఁ గుదునని యెంచిచెప్పిన వాడనుగాను.

అయితే, కారణమయిన భగవంతుడొకడున్నాడని మాత్రము నేకప్రమాణములచేత దృఢముగాజెప్పగలను, అట్టి భగవత్ప్రేరణము వలననాకుదోచిన భగవత్తత్వములను వివరించి యీగీతార్థసారసం గ్రహమనెడు గ్రంథమునువాక్యరూపంబుగ రచించినాడను.

—— ఈగ్రంథముభగవన్మతానుసారియనుట. ——

అయితే, యీగ్రంథమేమతమునకు సంబంధించినది కాదేయని యంటేని, శ్రుతిస్మృత్యాది స్వరససిద్ధములై యుక్తిసహము లయిన యంశములను సర్వమతములలో నుండి సంగ్రహించి భగవన్మతాను సారిగనేర్పఱుపబడినది. గనుక నిందులోని శాస్త్ర స్వారస్య యుక్తుల కన్ననధికంబుగ శాస్త్రస్వారస్యయుక్తులచేత దత్వాంశములు పటి

యొకవిధంబుగ, సిద్ధించెనేని యవియును భగవ త్తత్వములే గనుక, భాగవతుండనయిన నాకుపాదేయము లేను, ఈ గ్రంథములో వ్యత్యాసములున్న యెడల నాహృదయాంత ర్వర్తియై బుద్ధి ప్రేరణము జేసిన సర్వకారణ కారణస్వరూపుడై సర్వాత్మకుడయిన శ్రీకృష్ణులే క్షమించి రక్షించుచున్నాడని నమ్మియున్నాను.

అయితే, లోకములో మనుష్యుడైనవాడు తాను బ్రతికియుండుటకు దగిన కార్యములను జేయ వలయు నది గనుక నేను ఇహపరంబులందు సదాసర్వత్ర బ్రతికియుండుటకు నీగ్రంథమునురచించినానేగాని, యితరు లీప్రకార మనుష్ఠింప వలయుననెడి దురభి సంధితో రచించినవాడనుగాను.

సదా సర్వత్ర బ్రతికియుండుట.

అనగా నిహమందు.

నా తదనంతరమున్ను గ్రంథ ముంటున్నది గనుక, సదాయున్ను, బ్రపంచమంతట నీగ్రంథము వ్యాపించుటవలన సర్వత్రయును నుండుటే బ్రతికియుండుట.

పరమునందు.

బ్రహ్మముతో నైక్యమై, సదా యనగా త్రికాలా బాధ్యత్వముగాను, సర్వత్రయనగా నంతట బరిపూర్ణముగాను, నుండుట. యిదే బ్రతికియుండుట, యనిభావము.

శ్రీ భ గ వ ద్గీ తా ర్థ సా ర సం గ్ర హ ము.

సం పూ ర్ణ ము.

శ్రీ

శ్రీరాములు.

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః.

సారాంశపంచకమను గ్రంథము.

ఇదివరలో నేను జెప్పిన గీతార్థ సార సంగ్రహ మనెడి గ్రంథము శ్రుతిస్మృత్యాది స్వరస సిద్ధములై యుక్తి సహము లయిన యంశములచేత నేర్పరపబడినది గావున, వేదబాహ్యులు దానినొప్పుకొనరు. అందువలన సర్వసమ్మతముగా నీసారాంశ పంచక మనెడి గ్రంథమును రచించుచున్నాడను. లోకములో ప్రత్యక్షానుమానప్రమాణములే ముఖ్యములు గాని శబ్దప్రమాణము ముఖ్యము గాదు. అటుల శబ్దము ముఖ్యమయ్యెడి పక్షములో ననేకమత సంబంధములైన తత్వనిర్ణాయక శాస్త్రములలో బరస్పర విరుద్ధములయ్యును, యుక్తిసహములుగాకయు, నుండుభాగములన్నియును యథార్థములు కావలసివచ్చును. అట్లు కాంజాలవు, ఎందువలననంటేని, జగత్సృష్ట్యాది తత్వము లేకరీతిగ నుండునేగాని. వారివారి మతరీతిని భిన్న భిన్నములుగా నండవు గదా. అందువల్ల ప్రత్యక్షానుమాన ప్రమాణములే ముఖ్యములు. వీట్లను బట్టి లోకన్యాయ సిద్ధముగా నేర్పఱుపంబడుసారాంశ పంచకమేమనిన. అచిత్తు ౧ చిత్తు ౨ ఈశ్వరుడు ౩ అట్టియీశ్వరునినమ్మియనుసరించుట ౪ అటుల నమ్మినవారికేది శ్రేయస్సో దానిన్ భగవంతుడు గలుగజేయుట ౫ ఇందులవివరము.

౧, ఇంద్రియగోచరములైన పదార్థములన్నియునచిద్రూపములు.

౨, స్థావరజంగమాత్మకస్వరూపములలో చిత్తు ఉండువరకు వాటికివృద్ధ్యాదులుగలుగుచును, జీద్వియోగానంతరము వాటికివృద్ధ్యాదులు లేకపోవుటవలన నచిత్తుకంటెచిత్తు వేరుగానున్నదని యనుమాన ప్రమాణముచేత నిర్ణయింపదగియున్నది.

౩, ఈచిదచిత్సంయోగము వలన విచిత్రప్రపంచ సృష్టి జేసి ప్రపంచవృద్ధ్యాదుల కొఱకుదత్తకాలానుగుణముగావర్షాదుల నిచ్చుచునుండుటకు నొకయీశ్వరు ననుమాన ప్రమాణము చేతనొప్పవలసియున్నది.

౪, ఎప్పుడు చిదచిత్తులకు నీశ్వరుడొకడేల్పడెనో యప్పుడట్టియధికారిని నమ్మివిధేయతగానడుచు కొనవలసినది న్యాయముగానున్నది యెట్లనగాభగవంతుడుతనలీలార్థమైసృష్టించిన ప్రపంచమునకహింసారూపములై వృద్ధికరములై యాయామనుష్యునికి సాధ్యములై సుఖావిరుద్ధములై - శుచికరములై, యాయాకాలదేశ మతానుగుణములైపదుగురుబుద్ధిమంతులైన వారుమంచివని యెంచెడు లోక హిత కార్యములను జేయుటయే భగవంతునికివిధేయతగానడుచుకొనుటయిదేధర్మము, ఇందుకుపాయము:భగవంతునినామరూపములుప్రత్యక్షసిద్ధములుగానందునమనుష్యునకును వలెనేగుర్తుకొరకు ఆయనకు అసాధారణమైనయొకపేరు బెట్టి కారణాభిసంధితో ఆనామమును సర్వదా స్మరింప వలసినది. ఆలాగు స్మరణ సర్వదాసేయుట వలన భగవంతుని

యందు సర్వదా జ్ఞప్తియుండి భయముతోనాయనకు ప్రీతికరములయిన లోకహితకార్యములను జేయుటకు హేతువగుచున్నది. అట్లునమ్మినవారలు కామక్రోధాదుల వలన నవశులయిచేసెడు దోషములను భగవంతుడు మన్నించుచున్నాడు, ఇందుకు దృష్టాంతము. లోకములో నొకరాజును నిజముగా నమ్మి సర్వదా వారికి హితములయిన కార్యములనుజేసెడు భటుని వల్లగలిగిన ప్రామాదిక దోషములను రాజుమన్నింపు జేసిన రీతిగా మన్నించుచున్నాడు.

౫, ఇట్లు నమ్మినవారికేది శ్రేయస్సోదానిం దదను గుణ్యముగా భగవంతుడు గలుగ జేయుచున్నాడనియు నందుకు వ్యతిరేకము జేసిన వారికేది యశ్రేయస్సో దానిందదను గుణ్యముగా భగవంతుడే గలుగ జేయు చున్నాడనియు నూహింపదగియున్నది.

ఆశంక ॥ అయితే, భగవంతునికి విధేయుడై లోక హిత కార్యములను జేయవలయునని చెప్పితిరిగదా, అట్లుచేయుటకు, కర్త జీవుడా, లేకదేహమా, సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు జిత్తుకుగాని, యప్పుడచిద్రూపమయిన దేహమునకుగాని యేసామర్థ్యము లేకుం డుట ప్రత్యక్షసిద్ధమైయుండగా, దేనినిగుఱించి విధించుచున్నావనియం టేని, సమాధానము. నీవుచెప్పిన ప్రకారము సుషుప్తి, మూర్ఛా మాదకవస్త్వధిక సేవనమువలన గలుగువిస్మృతి, యివి మొదలయిన వాట్లయందు కేవలము చిత్తుకుగాని, యచిద్రూపమయినదేహమునకు గాని, యేసామర్థ్యము లేకుండుటసత్యమేను, అట్టిసుషుప్త్యాద్యవస్థల లో, నాత్మకు మనస్సంబంధము లేనందుననే జ్ఞానము గలుగనేరదు. ఆత్మకు మనస్సంబంధము గలిగినప్పుడు జ్ఞానము గలుగుచున్నది, అట్టి

మనస్సంతర్ముఖముగా నుండెనేని స్వప్నాదులును, బహిర్ముఖమైతే జాగ్రదాదులును గలుగుచున్నవి. అట్టిజాగ్రదవస్థయందును పిత్తాది వికారములవలననేమి మాదకవస్త్వల్పసేవాదులవలననేమి మనస్స్వాస్థ్యము లేకపోయినందుననేమి, బాల్యమందుమాననేంద్రియాదిస్ఫూర్తి లేకపోయినందుననేమి, జీవునికివివేకము గలుగకయుంటున్నది. కావున నేప్రతిబంధకములేని మనస్సుతో సంబంధించి జాగ్రదవస్థలోనుండెడి జీవునినుద్దేశించి విధింపబడినది.

ఆశంక ॥ అయితే, చిత్సంయోగముగల ప్రకృతిసంబంధములయిన పంచభూతములయొక్కయు సత్వరజస్తమోగుణములయొక్కయు మేళనవ్యత్యక్రమభేదములచేత బశుపక్ష్యాదులకు దత్తజ్జాతినిష్ఠములయినరూపభేద కంఠనాద భేదములేమి, వివేకముగాని శిక్షయుగాని లేకనేతత్తత్కాలానుగుణముగానవి చేయుకార్యములేమి, మఱియు మనుష్యులలోనున్న పరస్పరరూప భేదకంఠనాదభేదములేమి, వివేకముగల్గి శిక్షితులయ్యును గామక్రోధాదులవలన వారుసేయునకార్యములేమికలుగుచునుండునప్పుడు కర్తృత్వము నట్టిప్రకృతికివిధింపకజాగ్రదవస్థయందుండెడి జీవునికి విధించుట న్యాయముగా నుండలేదని యంటేని, సమాధానం, నీవుచెప్పినప్రకారము ప్రకృతిగుణములకు నెంతసామర్థ్యము గలిగియుండినను ప్రకృతి యచేతనముగనుకనున్నూ సుఖదుఃఖములకు భోక్తజీవుడేగనుకనున్నూ జ్ఞానముచేతనున్నూ అభ్యాసముచేతనున్నూ గామక్రోధాదులనుజీవుడు కొంతనిగ్రహించుట యనుభవములోనుండుటచేతనున్ను జాగ్రదవస్థలోనుండిన జీవునికేవిధించుట న్యాయముగానున్నది. మెగువ జెప్పినప్రకారము చిదచిదీశ్వరులయొక్కతత్వములనువాటికార్యములను దెలిసికొనుటయేపరమయినజ్ఞానము. ఇట్టిజ్ఞానమువలన గేవలజీవునికి గర్తృత్వాభిమానము నివర్తించుచున్నది గనుక యట్టిజీవునికి నేపుణ్యపాపములంటవనియొప్పదగియున్నది.

యీసిద్ధాంతమున కేవిరోధంబునుం గలుగనేరదు.

ఆశంక ॥ ఈశ్వరుఁడున్న పక్షమం దీశ్వరుని నమ్మితే రక్షించు చున్నాఁడుసరే, ఈశ్వరుఁడులేనిపక్షమం దతనిన్నమ్మి చేసిన కార్యము లన్నియు వ్యర్థములే గదా, యని యంటేని. సమాధానం, అటుల య్యీశ్వరుఁడు లేకపోవుట యేమతములయందును సిద్ధింపదు. ఎట్లంటేని, నిరీశ్వరమతములవారుకూడ, నీప్రపంచముస్వభావమువలనగలుగుచున్న దనికొందఱు, కాలమువలనగలుగుచున్నదనికొందఱు, కర్మమువలన గలుగుచున్నదనికొందఱు, భ్రాంతివలనగలుగుచున్నదనికొందఱునిటుల నింకననేకరీతుల జెప్పుచున్నారు. అట్లువారుచెప్పెడిప్రకారము స్వభావమేబ్రహ్మమనియు, గాలమేబ్రహ్మమనియు, కర్మమేబ్రహ్మమనియు, భ్రాంత్యధిష్ఠానమేబ్రహ్మమనియు నింకాప్రపంచమునకు గారణమేదే దనిచెప్పుచున్నారోయదేమేము బ్రహ్మమనిచెప్పుచున్నాము గనుకయిం దువలన నీశ్వరుఁడు లేకపోయినట్టులేర్పడదు.

ఆశంక ॥ అయితే, యిట్లుయెంచబడెడునీశ్వరుఁనమ్మి యుపాసనజేసితే ప్రయోజనమేమనియంటేని. సమాధానం, అట్టియీశ్వరునికి నిగ్రహానుగ్రహములుండనీలేకపోనీ, మఱియుశాస్త్రములలోఁ జెప్పియున్న ప్రకారము జీవునికి బంధమోక్షములుండనీ. లేకపోనీ, స్వర్గనరకాదులు ండనీలేకపోనీ, జీవేశ్వరులకు భేదమేగాని యభేదమేగాని యీప్రపంచము సత్యముగాని. మిథ్యగాని, యింకాయేది యెట్టులుండినను లేక పోయినను, నీశ్వరుఁడున్నాఁడని భయపడిలోకహితకార్యములను జేయుటతప్పుగాదు. ఏలనంటే యీశ్వరుఁడుండి యాయనకు నిగ్రహానుగ్రహసామర్థ్యమున్న పక్షములోనమ్మిన వారికిప్రయోజనముగలదు. అట్లులేనిపక్షములో లోకహితమును జేయుటవలన లోకములో వాఁడుకీర్తినైనను బొందుచున్నాఁడు, నిరీశ్వర మస్థుఁడై తేనో యీశ్వరుఁడు లేడని నిర్భయముగా గామక్రోధాదులవలన లోకదూ

వ్య కార్యములను జేయుట చేతనీశ్వరుడున్న పక్షములో నశ్రేయస్సును బొందుటే గాక, యీశ్వరుడు లేని పక్షము లోనున్నా లోకములో నిందితుడై యపకీర్తిని బొంది శిక్షనుం బొందుచున్నాడు. గనుక యెన్నివిధములనైన భగవంతుడున్నాడని నమ్మివారివారి మతసంకేతసిద్ధములైన నామములచేత గారణాభిసంధితో నతనిని సర్వదాస్మరించుచు జీవులకు బ్రాణాధారమైన యన్నాదుల నీశ్వరుని ప్రీతికొరకు దనశక్త్యను సారంబిచ్చుచునుండుట ముఖ్యము సులభమును గాన నిట్లు చేయువాడెప్పటికిం జెడడు.

సర్వమతములలో నుండెడి సమస్తసారాంశము లీదైదంశములలోనే యంతర్భూతములు గావున సర్వజనులకు నివి యుపాదేయములు గనుక సులభముగా దెలియుటకు సంగ్రహముగా దెనుగుమాటలతో నీసారాంశపంచక మను గ్రంథము రచించుట యైనది.

సారాంశపంచకము సంపూర్ణము.

శ్రీరాధాకృష్ణార్పణమస్తు.

